

BISTEY ANDRÁS

**LÁNGOK A VÍZ
FÖLÖTT**

ZRÍNYI KIADÓ
Budapest, 1997

LÁNGOK A VÍZ FÖLÖTT

Egy fiú a bokrok közül

Szikrázott a napfény a havas dombok fölött, a vakító fehérséget csak néhol törte meg egy-egy liget sötét foltja, amin megpihenhetett a tekintet. A sereg hosszan elnyúló szürke szalagja lassan araszolt előre a letaposott országúton. A nehéz társzekerek nyikorogva bukdácsoltak az összefagyott göröngyökön, az ágyúkat vontató lovak lehelete sűrű páráként szállt a magasba. A gyalogság laza oszlopban menetelt, a katonák frissen szedték a lábukat, így kevésbé kúszott be a hideg a vastag posztóköpenyek alá. A lovasok alig bírták visszafogni a táncoló, vágdatni vágyó paripákat, a türelmetlen állatok sóváran nézték az alacsony dombok lankáit, a futásra csábító enyhe lejtőket, s talán el is ragadják lovasaikat, ha ők kemény kézzel nem tartják a kantárt.

Hírvivők száguldoztak a hosszan elnyúló menetoszlop mellett, portyázók vigyázták körben a dombokon a sereg nyugalma, nekieresztett lovaik boldog nyerítéssel vetették magukat a havas messzeségnek.

Hárman ügettek egymás mellett a keskeny úton. Középen fiatal fiú, két oldalán egy-egy idősebb férfi. A két idősebb laza tartással, kicsit görnyedten ült a nyeregben, szóltanul bámulták az előttük lovagolókat hátát, szemük le-lecsukódott, mintha álmosság gyötörné őket. A fiatal nem szunyókált, lábát kifeszítette a kengyelben, szinte állt, s cikázó fekete bogárszeme az alacsony domboktól övezetett látóhatárt kutatta. Fekete volt a haja is, hosszan lógott ki a bárányszőr süveg alól, majdnem a vállát verdeste. Az ajka fölött keskeny sötét csík, a serkenő bajusz foltja.

- Hogy ülsz már megint? - szólt rá neheztelően a bal oldalán lovagló férfi. - Nem is ülsz, állsz inkább. Így akarod megtenni az egész utat?

A fiatalember lezökkent a nyeregbe, kicsit bosszúsan, hogy rászóltak, de örült is, hogy valaki megtörté a csendet.

- Mennyit megyünk egy nap? - kérdezte, de egyik szomszédjára sem nézett, tekintete egyre a dombtetőkön járt.

- Amíg Berzencére nem érünk! - nevetett a bal oldali lovas. - Tán elfáradtál, Máté fiam?

- Dehogys! - A fiú elhúzta a száját. - Éppen hogy túl lassú ez a menet.

- Te szeretnél vágdatni - fordult feléje a másik oldalán lovagló férfi. Idegen módjára ejtette a szavakat, Máté alig tudta visszatartani a mosolyt, amikor meghallotta a hangját. - Nekieresztetted a lovat... huhu... a mezőnek bele... azután egy janicsár, bumm... a puskájával... vagy megfognak kóborló akindzsik, és lesz piros a hó a véred miatt... ha van szerencséd, nem megölnék, csak visznek láncon rabszolgának...

- Ne ijesztgesd, Pavle! - szólalt meg csendesen a másik. - Lehet, hogy még így is tele lesz a nadrágja, amikor összeakaszodik az első törökkel.

Nevettek mind a ketten, Máté pedig bosszúsan beharapta a szája szélét. Hiszen sokkal tartozik ennek a két férfinak, Ranković Pavle és Bottyán Vendel ajánlotta be a bán úr seregébe, amikor rátaláltak a bozótban.

Nem tudott szabadulni az emlékektől, hiába gondolt volna másra, mindig az a borongós alkonyat jutott eszébe. Azt hitték, már túl vannak a veszélyen, hátuk mögött a kanizsai török, amikor az egyik dombhajlat mögül rettentő üvöltéssel, fegyverdurrogással rájuk tört egy nagy csapat pogány. A csordát kísérő legények hiába verekedtek derekasan, egymás után hullottak el a törökök golyóitól, kardcsapásaitól és lándzsadöféseitől, s a pogány már a harc befejezése előtt nagy sietve hajtani kezdte a riadtan bögő, összetorlódó állatokat. Közel volt Újzrínyvár, a bán

nemrég emelt erőssége, tartott tőle a török, hogy az ottaniak észreveszik a támadást, és nem hagyják annyiban. De Újzrínyivár felől nem jött segítő csapat, csak jóval később bukkant föl néhány lovas, amikor a török már messze járt a csordával.

A katonák óvatosan kémleltek körül a beálló sötétségben, a nyomokat vizsgálgatták, próbálták kitalálni, hány török üthetett rajta a csordát hajtó legényeken, s hogy érdemes-e követni a fagyos hóban a Kanizsa felé vezető csapást.

Akkor vették észre, amikor megmozdult a lombjukvesztett, sűrű bokrok között, amelyek a szürkületben éppen csak elrejtették a török elől, megmentve az életét és a szabadságát. A katonák nem tudhatták kicsoda, hirtelen fegyvert fogtak rá, hiszen török is lehetett vagy zsvány, aki a havon fagyott vérfoltokban heverő halottak kirablására készül.

Azután, hogy előráncigálták a bokrok közül, és ő, még mindig remegő szájjal elmondta, mi történt, megenyhültek egy kicsit. Kulacsból pálinkával kínálták, hogy elmúljék a dermedtsége, s lovat adtak alá a sajátja helyett, amely vérebe fagyva hevert az út szélén, végül pedig megengedték, hogy velük menjen Újzrínyivárba.

- De elszótlanodtál, Máté fiam! - fordult hirtelen feléje Bottyán Vendel. - Már azt hiszem, igazán megijedté, hogy megint összetalálkozol a pogánnyal.

- Inkább szeretném már, ha jönne - felelte Máté, és az oldalán himbálózó szablyára ütött. - Számadásom van vele. Először is leszúrta a lovamat - a fiú a baljába vette a kantárt, jobb keze hüvelykujját pedig fölemelte. - Másodszor, kevés híján magam is ott maradtam holtan.

Pavle felkacagott.

- Hogyan? Te először mondasz a lovad halálát, csak azután magamagadét?

- Kiscsikó korától az enyém volt az a ló - mondta Máté elhomályosult tekintettel. - Láttam, ahogy először állt föl remegő lábakkal az istálló szalmáján, láttam az első ficánkoló futását... - Hirtelen elhallgatott, mert érezte, még egy szó, és elcsuklik a hangja.

- Szerencséd volt - mondta nyomatékosan Bottyán Vendel. - Szerencséd volt még így is, hogy megugrasztott a pogány, és leszúrta a lovadat. Igaz, hogy nem látod meg a tengert egyhamar, nem jutsz el Velencébe, de láncon sem visz a török, hogy a kanizsai tömlőcben rohadj meg elevenen, vagy eladjanak valahová Anatóliába. Kaptál rendes ruhát, lovat, fegyvert, katona vagy, nem csordás, és ez azért mégiscsak más, igaz-e?

- Igaz, igaz - bólogatott Máté, de nem volt sok meggyőződés a hangjában. Nem kíváncszott ő katonának, a tengert szerette volna megnézni, a csudálatos városokat, hajót akart látni, dagadó vitorlájú velencei gályát, idegen szót hallgatni. Azért is örült annyira, amikor kiválasztották a Velencébe induló csorda terelésére, hogy az út közben rájuk leselkedő veszélyekre nem is gondolt.

A nap leszállni készült, amikor Kadocsa hadnagy egy kis domb tetején hirtelen magasba nyújtotta a karját, és hátrakiáltott: - Megállj!

A csapat összetorlódott, Máté kérdően Bottyán Vendel felé fordult.

- Itt a török?

- Itt ám - nevetett a férfi -, de aligha akaszkodhatsz most össze vele! Megbújj a berzencei várban, előbb ki kell füstölni onnan.

Az első diadal

Zrínyi Miklós és Hohenlohe gróf hada Berzence alatt találkozott a többi sereggel: Batthyány és Eszterházy Kiskomáromból érkezett embereivel meg Draskovich horvátországi seregével.

Még sötétedés előtt fölállították az ágyúkat, látszott, hogy Hohenlohe, a német hadak parancsnoka, alapos, módszeres ostromra készül.

A katonák fölverték a sátrakat, volt, aki a kocsikon készített magának valami vackot, vagy csak a kocsik alatt terítette le a pokrócát. Máté segített volna a sátor fölverésében, de a karókat sehogyan se lehetett beverni a sziklakeményre fagyott földbe. Ranković Pavle nézte egy darabig, azután odaszólt neki:

- Nem jól van az ügy! Kemény a föld, eltörik benne a karó.

Eltűnt valahová, azután néhány perc múlva egy nagy edényben gőzölgő, forró vizet hozott. Szétöntötte a földre, ahová a sátorkarókat kellett leverni, és Mátéhoz fordult.

- Na, most csináld! De siessél, mert megfagy újra, ha nem igyekszel.

Máté fölállította a sátrat, ettek egy kis sült húst kenyérrel, bort ittak rá, azután beburkolóztak a takaróikba, és ledőltek a sátor földjére szórt zörgős nádra, amit Bottyán Vendel vágott a közeli patak partján. Hideg volt így is, de azért lassacskán elnyomta őket az álom.

Másnap reggel a fiú rettentő dörrenésre ébredt. Fölugrott, elgémberedett tagjaiból egy pillanat alatt elszállt a dermedtség.

- Mi volt az? - kérdezte ijedten, de máris újabb dörrenés fojtotta bele a szót.

Bottyán Vendel egykedvűen rágcsált valamit, hátát a sátor középső tartórúdjának támasztotta.

- Ágyú - felelte, és kiköpött a bejárati nyíláson. - Lövi a német Berzencét.

- Hát mi?

- Várunk - vont vállat Bottyán. - A várat a talpasok vívják meg, az az ő dolguk. Meg az aknászoké és a pattantyúsoké. Vagy tán lőháton akarsz fölmenni a falra?

Mielőtt Máté válaszolhatott volna, Ranković Pavle jelent meg a sátornyílásban. Deres volt a bajusza és a szemöldöke, fekete szemében azonban mosoly bujkált.

- Jég van az árkon - mondta elégedetten. - Lehet, hogy lesz roham még ma, vagy legkésőbb holnap. Nem védi meg a pogány a várat!

A nap kényyszerű tétlenségben telt, feküdtek a zizegő száraz nádon, hallgatták az ágyúszót, dél felé már Máté sem rezzent össze a dörrenésekre. Ettek, bort ittak rá, járkáltak a sátrak körül, melegedtek a kissé távolabb gyújtott tüzek mellett. Lassan telt az idő.

A következő napon már nem az ágyúk döreje, hanem Kadocsa hadnagy hangja ébresztette föl Mátét.

- Fölkelni! Föl!

Azután nyomatékul pisztolyával a levegőbe lőtt a sátrak között, közelről az is akkorát szólt, mint egy ágyú.

Éjszaka volt, a havon kékes derengéssel verődött vissza a hold fénye, de kelet felől már látszott valami halvány világosság az ég alján. Talpon volt az egész tábor, Máté csak most vette észre, mennyi ember gyűlt össze erre a hadjáratra. Nem is állta meg szó nélkül, miközben a lovát fölszerszámozta, odafordult Bottyán Vendelhez.

- Akkora ez a sereg, hogyha nekilódul, tán Sztambulig se állítja meg a török.

- No, olyan messze azért ne kíváncsozz! – nevetett Bottyán, azután Rankoviához fordult. - Hallod-e, ez a gyerek már egyenest Sztambulba akar menni!

- Csak ne láncon vigyék egyszer oda! - morogta az a fogai között. Mogorva volt valamiért, most nem szívesen beszélt.

- Az egyik fiát megölte a török, a másikat meg elvitték janicsárnak - súgta Máténak később Bottyán Vendel. - Ha eszébe jutnak, néha napokig se hallani a szavát. És harc előtt eszébe jutnak mindig, mert sose tudhatja, nem a saját fiával akad-e össze valahol.

Máté hallott már róla, hogy a török elviszi a kisebb fiúgyermeket a keresztény országokból, és katonát nevel belőlük, janicsárt, akik se anyjukat, se apjukat, se testvéreiket, se szülőhelyüket nem ismerik, csak a harcnak élnek. De más volt erről csak úgy hallani, és más volt látni ezt az ötven felé közeledő embert, akit már nagyon öregnek látott, s aki lám, maga is akármikor szembe kerülhet a fiával, anélkül, hogy tudna róla.

Elszótlanodott ő is, némán várakozott a lovasok tömegében. Feszülten figyeltek a vár felé. A gyalogosok sötét foltja lassanként előrekúszott a havon, átjutott a befagyott vizesárkon, s akkor elhallgattak az ágyúk.

Azután rivalgás tört ki elől, de ez nem a rohamra induló katonák harci kiáltása volt. Az első vörös hajnali napsugár fehér zászlót világított meg a vár egyik tömzsi tornyán, azután egy jó félóra múlva kinyílt a kapu, és a hídon megjelent az elvonuló kicsiny török csapat eleje.

Az emberek előbbre nyomakodtak, Máté is ment volna, közelről akarta látni a pogányt. Igaz, nem ezek rabolták el a csordát, ölték meg a társait, a rablók most a biztonságos kanizsai várban ülnek, de törökök ezek is, csak véletlen, hogy nem beléjük botlottak a marhák terelése közben.

Hiába ordított Kadocsa hadnagy, hogy „Vissza! Vissza!” - a lovascapat is egyre közelebb araszott az elvonuló törökhöz, magával sodorva Mátét is. Felbomlott a rend, lovasok és gyalogosok összekeveredve gomolyogtak előre, a tisztek hiába üvöltöttek torkuk szakadtából, hogy szétválasszák és visszatereljék az embereket. Ugyanez történt az út másik oldalán is, a kivonuló törökök riadtan összetömörülő csapata már haragos tekintetű katonák lassanként mind közelebb húzódó sorfala között igyekezett előre.

Azután a sorfalból hirtelen kiugrott egy hajlott hátú, sovány férfi, bottal végigvágott a sor szélén haladó törökön, és felüvöltött:

- Öljük meg a pogány kutyákat! Ne hagyjuk őket élve magunk között!

Eldobta a botot, és kardot rántott. A penge szikrázva röppent a magasba a januári nap éles fényében.

Kiáltások harsantak a közelében, a magyarok közül a helyeslés és a rosszallás kiáltásai vegyesen, a törökök felől pedig a félelem és a méltatlankodás hangjai. Kadocsa hadnagy kivont karddal a sovány férfi és a török közé ugrott, de már itt is, ott is pengék villantak, lándzsák hegye feszült előre.

- Vissza, Ispánfi! - kiáltotta a hadnagy. - Vissza! Karóba húzatlak, ha...

Szavait elnyomta a feltörő lárma, az összetorlódó testek elsodorták.

Máté hagyta, hogy a tömeg magával ragadja, lova remegő orrlíkkal, apró, félős nyihogásokkal forgolódott, amerre a többiek taszították. A fiú ismerte a nevet, de már nem emlékezett, hogy a horvát Pavle, Bottyán Vendel vagy valaki más beszélt-e a félig magyar, félig szerb Ispánfi Dusánról, akinek odaát a Bácskában az egész családját kiirtotta egy portyázó török rablóbanda.

Már összecsapódtak az első pengék, vér buggyant elő a vastag téli ruhák alól, amikor hirtelen egy lovas tört át a tömegen. Máté úgy látta, mintha fölötte úszott volna, valószínűtlenül

gyorsan haladt át a katonák sűrű tömegén, mintha őt nem is akadályozná az előrehaladásban. Fején tollas süveg volt, vállig érő göndör haja lobogott utána a feltámadó csípős szélben. Az emberek önkéntelenül is elhúzódtak az útjából, majd mögötte azonnal össze is záródott a tömeg. Csend lett, amerre ment, közeledtére leereszkedtek a szikrázó, itt-ott már vértől mocskos fegyverek.

- Vissza! - kiáltotta, s bár hangja nem is volt olyan dörgő, mint Kadocsa hadnagyé, a katonák tömege engedelmesen szétvált, a magyarok meg a császáriak visszahúzódtak, a törökök is igyekeztek sorba rendeződni. - Ne vegyen rajtunk hatalmat az esztelen harag! - kiáltotta az elcsendesülő seregnek. - Szabad elvonulást biztosítottunk a várbelieknek! Én a magam részéről az egyezségünket tűzzel és vassal megtartom, és mindenkivel megtartatom! Aki fegyvert emel az elvonuló törökre, az én szavamat szegi meg, azt pedig nem engedem!

Szokatlan, valószínűtlenül mély csend ülte meg a sereget, csak egy-egy ló horkanása, nyihogása, dobantása szegte meg a némaságot.

- Ki ez? - kérdezte Máté egy mellé sodródott lovas katonától.

Az hihetetlenül bámult rá egy pillanatig, mintha nem hinne a fülének.

- Tán tréfálsz, öcsém, vagy a Holdból csöppentél ide? - kérdezte végül kerekre nyílt szemmel. Azután, látva, hogy Máté nem tréfál, hozzátette: - A bán úr az, te pupák, Zrínyi Miklós, a maga személyében!

A türbe

Berzencéről először a lovasok indultak tovább, és még aznap este megérkeztek Babócsa alá. Másnap megjött a gyalogság, legutoljára, páförduláskor a pattantyúsok is megjelentek a tizenkét ágyúval meg a mozsárral, amelynek tompa, mély dörrenései megrekesztették a berzencei törökök szívét. Kicsi vár volt Babócsa, inkább csak őrhely, kevés katonával. Amikor a bentiek meglátták, hogy nem portyázó csapat, hanem igazi hadsereg érkezett a vár alá, azt sem várták meg, hogy a németek fölállítsák az ágyúkat, máris kúszott a fehér zászló a kaputoronyra.

Egyetlen éjszakát pihentek a kiürült várban, a sátor alatt töltött éjszakák hidege után jó volt elnyúlni egy olyan helyiségben, amelynek oldala meg teteje is volt, kőpadlóján tüzet raktak a fölhasogatott bútorokból, ajtókeretekből. Az ablakon bekúszott a hideg, de legalább kiment a füst, Máté beburkolózott a pokrócába, s olyan mélyen elaludt, hogy Ranković Pavle meg Böttián Vendel alig tudta fölrázni másnap reggel az induláskor.

Sűrűn egymás után következtek a kis török várak, Babócsáról reggel indultak, és még aznap este megérkeztek Barcsra. Az ottani törökök, tanulva a berzenceiek meg a babócsaiak példájából, meg sem várták a keresztény hadat, jó előre elmenekültek, sorsára hagyva a várat.

A katonák szívesen megpihentek volna, de nem engedték, hogy letáborozzanak, tovább kellett menni. Tovább! Tovább! Szinte meg sem állt a sereg, amikor a portyázók jelentették, hogy üres a vár.

Máté Szigetvár felé haladva látta újra Zrínyit. A bán néhány emberrel kivált a seregből, szinte repült a szikrázó havon. Kadocsa hadnagy százada követte, de hiába eresztették meg a kantárszárat, alig bírtak a nyomában maradni. Ahogy eltávolodtak egy kicsit, a bán ügetésre fogta a lovát, azután, talán maga sem vette észre, újra vágatni kezdett.

Máté most két társáról és segítőjéről is megfeledkezett, szeretett volna Zrínyi nyomában maradni. Arra nem gondolt, hogy mellé kerüljön, az urak nem is hagyták volna, de olyan távolságból akarta követni, hogy láthassa a nagyurat, aki egy egész országrésznek parancsol, és akinek nevére a magyar és a horvát katonák szívét lelkesedés, a törökét félelem fogja el.

Hallgatag, szinte komor volt a bán, nem nézett oldalra, nem beszélt senkivel, mintha vonzaná előre valami titokzatos erő, amelynek lehetetlen ellenállni.

Egyre mélyebb, szaggatottabb lett a lovak zihálása, egyre nehezebben kaptak vágatba, az emberek dermedt keze egyre keservesebben szorította a kantárszárat. A katonák pihenőről, pattogó tábornútról, néhány falat ételről, korty pálinkáról álmodoztak a nyeregben, de nem volt megállás. Tovább! Tovább! A bán úr egyre csak vágatott előre, nem lehetett elmaradni mögötte.

Máté lassan hátrább került, dermedt lábszárat a ló forró oldalának szorította, a csípős januári szél könnyeket csalt a szemébe.

Nem lemaradni! Nem lemaradni! - lüktetett agyában a gondolat. - Az nem lehet, hogy szégyenszemre megelőzze a csapat. Hiszen lovagolt ő épp eleget forró nyárban és ugyanilyen dermesztő szélben is a Nagyikunság asztallap simaságú végtelen pusztáin. Itt azonban nem olyan tág a látóhatár, domb követ dombot, amelyekre fűjtatva kapaszkodik föl a ló, vízmosásba kanyarodik a ki tudja merre vezető csapat.

Azután az egyik domb tetején Zrínyi Miklós megállította a lovát. Egy pillanat múlva körülfogták a ziháló, gőzölgő lovakon érkező katonák. Széles árok mögé búvó alacsony, de vaskos, erős falakkal védett vár állt előttük. Némán nézték egy darabig. Máté a barátait kereste a tekintetével, Pavle ott állt mellette, néhány lépésre.

Odaoldalazott a lovával, és megkérdezte: - Milyen vár ez?

- Sziget - felelte Pavle.

Bottyán Vendel léptetett melléjük.

- Miért vágtatott ilyen veszett iramban a bán úr? – fordult hozzá Máté.

Bottyán közelebb hajolt.

- Nevezetes vár ez Zrínyi Miklósnak - mondta. - Itt halt meg a dédapja jó száz éve, amikor elfoglalta a török Szigetvárt. Valaki azt mondta, meg is verselte a bán úr azt a küzdelmet néhány éve az egyik télen, amikor kevesebb volt a harc a Mura közén.

- Szigetet is bevesszük? Nagyobb falatnak látszik, jól megerősítette a pogány.

Bottyán megcsóválta a fejét. - Nem tudhatjuk, mit határoznak az urak. Ha a német fölállítja az ágyúkat, akkor ostrom lesz, ha nem, akkor tovább...

Hohenlohe nem állíttatott ágyúkat Sziget köré, a sereg nem állt meg a várnál, a katonák csak messziről nézték a falakon álló törököket. Megszólt egy-két ágyú a várban, de a dörrenés csak pukkanásnak hangzott, a golyó meg messze a seregtől hullott a hóba.

- Bolond a török! - nevetett Máté. - Csak pazarolja a puskaport. Azt hiszi, árthat nekünk olyan messziről az ágyúival!

- Nem bolond az! - morogta Bottyán Vendel. - Tudja, hogy nem ugraszthat szét bennünket, csak azért lő, hogy értésünkre adja: védekezni fog, ha támadunk.

Kiáltozás hallatszott előlről, hirtelen meggyorsult a sereg mozgása. Az út kanyarulatában alacsony, kupolás épület tűnt föl, fehérsége beleolvadt a hómező fehérségébe. Körülötte azonban sűrű embertömeg feketéllett, öklök emelkedtek a levegőbe, a szitkozódás Mátéig elhallatszott.

- Mi az? - kérdezte a fiú, és az épületre mutatott.

- A türbe - felelte Bottyán Vendel, de Máté nem lett okosabb a választától.

- Mi az a türbe?

- A császár sírkápolnája... vagy olyasmi... Itt halt meg száz éve a török császár, aki a bán úr dédapjától elfoglalta Szigetet. Nem sokáig örülhetett a győzelmének. A török a sírja fölé építette ezt a türbét fehér márványból.

A katonák gerendát kerítettek valahonnan, húszan is emelték, hátrahúzódtak a többiek táguló gyűrűjében, azután nekirohantak vele a sírkápolna kapujának. Nagyot dördült a dúsan vasalt kapu, de nem sokáig állta a döngtetést, már a harmadik vagy a negyedik nekifutás után recsenve beszakadt, s az emberek egymást törve, taposva nyomultak be a résen.

- Megnézném... - mondta Máté türelmetlenül, és két társára nézett. Nem kérte ugyan, de örült volna, ha följajánlják, hogy megfogják a lovát. Ők azonban nem mutattak rá hajlandóságot, sőt Bottyán hegyeset köpött.

- Ne keveredj közéjük, Máté fiam! Martalócok ezek, sírrablók! Nem bámészkodni akarnak, hanem kincset keresnek a császár türbájében, de aligha találnak valamit.

A sérült kapu teljes szélességében beszakadt a tömeg nyomása alatt, újabb csapat zúdult be. A kiáltozás nem csitult, de most a düh és a harag hangjai közé a csalódottság szitkai keveredtek. Máté nem látta, mi történik odabent, de nem volt nehéz elképzelnie. A kincsekre nem lelő tömeg dühe az épület ellen fordult. A katonák fejszéivel csapkodták le a finom márványfaragásokat, halotti leplek, zászlók rongyait csóválták a fejük fölött, akik nagy nehezen kinyomakodtak az egyre befelé igyekvő tömegen át, azután sötét füst gomolyodott ki az alacsony ajtónyíláson.

- Hé! Emberek! Sorakozó!

Kadocsa hadnagy tölcseért formált a tenyeréből, próbálta összeszedni az embereit, akik közül sokan a lovukat is sorsukra hagyták, csak hogy bejuthassanak a türbébe.

Lassan azért összeállt a sereg, a gyalogosok felsorakoztak, a lovasok is csapatba verődtek, csak egy-két megvadult lovat kellett még hajszolni egy darabig a mezőn.

- Elpusztították egészen! - mondta Máté, és a türbe felé intett a fejével.

- Tán sajnálsz? - fordult feléje Bottyán. - Nem az apád sírja volt az, te gyerek, hanem a török császáré! Száz évig megőrizte háborítatlanul a szigetvári török, de most szétdúltuk, szinte a szeme láttára, és nem tehetett semmit!

Máté nem felelt.

Hát hiszen így is föl lehet fogni - gondolta. - Erősek vagyunk, a török már nem tudja megakadályozni, hogy leromboljuk császáranak a sírkápolnáját. De az is az erő jele, hogy itt vagyunk, sok mérföldnyire a török területén, egymás után foglaljuk el a várakat, amelyeket nem foglaltunk el, azokban mozdulatlanul lapít a pogány. Miért kell mindezt esztelen rombolással tetézni?

Ezt szerette volna mondani a társainak, de félt, hogy nem tudja világosan megmagyarázni, mire gondol, és még félreértik. Azt hihetik, hogy a bán úr őst elpusztító török császárt sajnálja, vagy ki tudja...

- Kár a sok szép márványfaragásért - mondta végül. - Ügyes mester készítette, több becsületet érdemelt volna a keze munkája. - Bottyánra nézett, hogy mit szól erre, de ő nem rá figyelt.

- Vedd meg, ha kell! - kiáltotta az egyik katona, és egy ronggyá gyúrt, arannyal hímzett zöld selymet lóbált a kezében. - Miért adnám neked ingyért?

- Mert az enyém! - üvöltötte a másik, akiben Máté Ispánfi Dusánt ismerte föl, azt a katonát, aki Berzencén le akarta mészárolni a várból kivonuló törököket. - Én rántottam le hurokkal a kupola alól, te zsvány, csak kitépted a kezemből a nagy tolongásban!

- Miféle ember ez? - fordult Máté Bottyánhoz.

- Hát ilyen - és köpött egyet. - A bosszú élteni, örül, ha törököt ölhet. Jó katonának tartják, tud verekedni, de embernek elég hitvány Láthatod a saját szemeddel, kardot ránt egy darab selyemért.

- Vedd meg! Vedd meg! - ismételte a másik vérbe borult szemmel, és a melléhez szorította a zászlót. - Az enyém, és ingyen az atyáuristennek se adom! - Az arca bíborvörösre gyúlt, két vastag, fekete szemöldöke összefutott, nagy sárga lapátfogaival Ispánfira vicsorított. - Kiontom a beledet, ha hozzáérsz! - Hosszú, görbe kést rántott elő az övéből, megcsillant rajta a napfény.

Ispánfi pisztoly fogott rá. - Ideadod, vagy szétlövöm azt az ocsmány fejedet!

A másik nem válaszolt, csak némán megrázta a fejét, és próbált behátrálni a többiek közé, de az embergyűrű nem nyílt szét mögötte.

- Micsoda ribillió ez itt? Kadocsa hadnagy ugratott közéjük.

- Ingyen akarja! - emelte föl egy pillanatra a zöld selymet a katona.

- Az enyém! Én szereztem, de ellopta tőlem! - üvöltötte Ispánfi.

- Add ide!

A katona előbbre lépett, de habozott, odaadja-e a selymet a hadnagynak.

- Mit mondtam, Dragan!? - kiáltott Kadocsa.

Dragan kelletlenül odanyújtotta a gyűrt selyemdarabot. A hadnagy megrázta maga előtt, vizsgálgatta egy pillanatig.

- Mi ez?

- Zászló - felelte Ispánfi. - Én rántottam le hurokkal a türbe kupolájáról, de ez a bojnyik kitépte a kezemből, és eltűnt vele a sokadalomban!

- Minek ez neked?

- Nyeregtakarónak. Az enyéimet kiirtotta a pogány, én meg a császára halotti zászlaját használom majd...

- Hát neked? - fordult a hadnagy Draganhoz.

- Ami az enyém, azt ingyen nem adom! - acsarkodott a katona. - Fizessen érte, ha a császár zászlaját akarja a lovára teríteni!

Kadocsa hadnagy gondolkozott egy pillanatig, azután az arannyal hímzett zöld selyemzászlót egyetlen rántással két egyforma darabra tépte.

- Nesztek! - Egyik felét Ispánfinak, a másikat Dragannak dobta. - De most lóra, és egy szót se többet!

Pécs, lángokban

Szigettől néhány ágyúlövésnyire táborot vert a sereg, csak másnap korra reggel indult tovább. Elöl haladt a lovasság, mögötte messze elmaradt a gyalogos had, elmaradtak az ágyúk és a társzekerek is. Estére a lovasság Zrínyi vezetésével elérte Pellérdet, Hohenlohe akkor még csak Szent-Lőrincnél járt. Pellérden hevenyészett táborot ütöttek, s alig néhány óras alvás után továbbindultak Pécs felé.

A reggel már a város falai előtt találta őket. Kadocsa hadnagy lovasai a fémlapokkal borított budai kapuval szemben táboroztak le. Fölállították a sátrakat, a hosszú pályvára engedett lovak ott bókásztak a környéken, a hó alól elszáradt, gyér fűvet próbáltak kikaparni.

A ritka szavú Pavle rőzsét vágott a közeli erdőben, szétterítette a sátor alján, hogy a pokrócokat ne a fagyos földre kelljen teríteniük. Máté elnyúlt a rőzsehalmon, beburkolózott a pokrócba, és aludni szeretett volna, de a hideg bekúszott a ruhája alá, égette a lábát is, hiába volt rajta a csizma. Enni sem volt kedve, a foga vacogott.

- Beteg vagy tán? - nézett rá aggodalmasan Bottyán Vendel, amikor látta, hogy a fiú reszketve fekszik, állig a pokrócba burkolózva, és a tarisznyája érintetlenül hever mellette, nem nyúlt a benne lévő élelemhez.

- Nem beteg, csak fáradt - mondta helyette Ranković Pavle. - Elcsigázta a hosszú lovaglás meg a sok táborozás a hidegben. Csinálok neked egy kis forralt bort, az melegít, azután egyél, mert így igazából leszel beteg.

Tüzet gyújtott, a nyeregkapáján himbálózó edényben bort forralt, ivott Bottyánnal együtt, aztán odanyújtotta Máténak a többi. - Idd meg! Azután gyere ki a tűzhöz, az majd melegít! És egyél!

Máté megitta a bort, elgémberedett lábát megmelegítette a tűznél, s kezdte magát jobban érezni. Mire délben Hohenlohe megérkezett a gyalogsággal meg az ágyúkkal, már nem vacogott a foga, sőt be is vágott egy jó darab szalonnát kenyérrel, és ismét ivott egy kis forralt bort. Bottyán és Ranković elégedetten figyelte.

- Volt betegség, nincs betegség! - nevetett Pavle. - Csak várj, elfoglaljuk Pécsét, és minden lesz: meleg szoba, étel, ital, mennyit te akarsz.

A tüzezek még a megérkezés napján kezdték fölállítani az ágyúkat, éjszaka megnyitották a tüzet, reggel pedig a sereg fősorakozott a rohamra.

Most is a gyalogság állt elől, a lovasok hátul maradtak, csak a portyázók kutatták a környéket, nem érkezik-e segítség a környező török várak őrseitől, lovas hírvivők száguldoztak a gyalogság szabályos négyszögei között, a többiek pedig készenlétben vártak, hiszen előfordulhatott, hogy kitör a török a városból, s akkor a nyílt mezőn a lovasság dolga, hogy megakadályozza a menekülését.

De nem érkezett fölmentő sereg, sem északról, sem Dráván túlról, a város védői sem kíséreltek kitöréssel.

A gyalogság kevés veszteséggel elérte az alacsony, dűledező falakat. A siklósi kapu körül létraerdő emelkedett, a szigeti kaput ágyúgolyók döntötték be. A török katonaság nem tudta megvédeni a várost, ahogy az első magyar és német csapatok betörték a falak mögé, rémült, tipródó menekülés kezdődött a várba, ahol hosszabb ellenállásra számíthattak a támadó hadak ellen.

Mire a betört kapukon át a gyalogosok nyomában a lovasok is bejutottak a városba, és valami védettebb szállás után néztek, ahol megmelegedhetnek egy kicsit a sátorban vagy a szabad ég alatt töltött dermesztő éjszakák után, már javában tartott a fosztogatás.

A lovasok egy darabig együtt maradtak, Kadocsa hadnagy szerette volna egy csapatban tartani őket, de a rend egyre jobban felbomlott. A hátul jövők elmaradoztak, amikor látták a fosztogatásba merült gyalogosokat, ők sem akartak kimaradni semmiből.

Máté csak Kadocsa hadnagy tollas süvegére figyelt, hiába nyomta, taszította a tömeg, igyekezett a hadnagy nyomában maradni. A társai lassanként eltűnedezték mellőle, Bottyán is elkeveredett valahol.

Egy kis téren széteszlott a szűk utcában összetorlódott tömeg, jobban lehetett mozogni. Már csak hárman álltak egymás mellett, Kadocsa hadnagy, Ranković Pavle és Máté. A hadnagy káromkodott, dühöngve szidta a katonákat.

- Martalócok! - üvöltötte kivörösödött arccal. - Zsiványok ezek, nem katonák! Elfoglalhattuk volna a várat is! A menekülő pogánynak nem lett volna ideje bezárni a kaput, ha ez a csürhe nem veti magát a házakra!

Azután dühösen legyintett, és ráförmedt a mellette maradt két katonára.

- Mire vártok, málészájúak?! Menjetek, raboljatok, gyilkoljatok, fosztogassatok a keresztény könyörületesség nevében! Verjétek ki a boroshordók oldalát, rúgjatok be barom módjára, gyalázzátok meg az asszonyokat, csapjátok falhoz a csecsemőket, utána heveredjétek el a kiömlött bor tócsájában és rőfögjétek!

- Nem mindenki viselkedik barom módjára - mondta csendesen Máté, és maga is meglepődött bátorságán. Azelőtt nemigen mert volna kérdés nélkül szólni a hadnagyhoz. Feszesen tartotta a zablát, mert a lova horkantva kapkodta a fejét a terjengő füstben.

A hadnagy barna, csontos arcáról lement a pirosság. Egy pillanatig kutatva nézte Mátét, azután megkérdezte: - Ki vagy?

- Kangur Máté a nevem.

- Téged ugratott meg a kanizsai török?

- Marhát hajtottunk Velencébe, mindenünket elvette a pogány.

- Hát akkor, rajta! - mondta a hadnagy, és körbemutatott. - Állj bosszút a marháidért!

- Nem az enyémekek voltak azok a marhák, hadnagy uram - mondta Máté, de a másik meg se hallotta a szavakat, egyre csak a magáét mondta.

- Ebben a városban törökök és magyarok vegyesen laknak. Eridj, ölj meg, rabold ki őket! A törököt azért, mert török, a magyart meg azért, mert olyan jól megvolt eddig a pogánnyal!

Máté megrázta a fejét. - Nekem a törökök közül csak a katona ellenségem. Asszony, gyerek vérével, holmijával nem szennyezem be a kezem...

Még mondott volna valamit, de a lova hirtelen megugrott. Lángoló gerenda zuhant le mellette, parázsló vége sisteregve feketedett el a letaposott, mocskos hóban. A lárma nem csitult körülöttük, de az ordítózásba, a részeg muskétások puskadurrogtatásába, a sikoltozásba egyre gyakrabban keveredett a várba menekült törökök lövéseinek döreje. Miután zömüknek sikerült bejutnia a magas falak mögé, és magukhoz tértek egy kicsit odafönt, tehetetlen dühvel nézték, hogyan pusztulnak lent a város házai, hogyan végeznek a lerészegedett katonák a kintrekedtekkal.

Piroska és Dragan

Máté nagy nehezen megfékezte a lovát, és tekintetével a hadnagyot kereste, de ő már eltűnt valamerre a térről. Újabb gerenda zuhant le a sarkon álló egyemeletes ház tetejéről, de a földszinti ablakon is sűrű, sötét füst gomolyodott ki.

Hirtelen egész közelről kétségbeesett sikoly hallatszott. Máté fölnézett, az emeleti ablakban egy nő állt, karjában csecsemővel. A tető égett a fejük fölött, az alattuk lévő szoba bútorai is lángoltak, a füst néha elborította őket az ablakban, csak akkor tisztult el egy-egy pillanatra, ha a feltámadó szél arrébb lebbentette.

Nem volt nagyon magas az emeleti ablak, Máté bizonyosan baj nélkül leugrott volna, de a nő nem mert ugrani, karján a csecsemővel. Máté az első pillanatban létrát keresett, amit az ablaknak támaszthatna, de létra nem volt a közelben. Az ablak alá oldalazott a lovával. Az állat horkantva, rémülettől kitágult orrlikakkal igyekezett volna távolabb a csípős füstöt okádó ablaktól és az újabb lezuhanó gerendákkal fenyegető tetőtől, végül azonban engedelmeskedett a száját feszítő zabla meg az oldalát bökődő sarkantyú ösztökélésének, és remegve, aprókat nyihogva, minden pillanatban elugrani készen odaállt az ablak alá.

Máté fölállt a kengyelben, kinyújtotta a karját, majdnem fölért az ablak párkányáig.

- Add ide a gyereket! - kiáltotta a nőnek.

Az habozott egy pillanatig, de a szél hirtelen elállt egy szemvillanásnyi időre, és a földszinti ablakon kitóduló füst elborította őket. Bekecs vagy ágyra terített birkabőr éghetett odabent, orrfacsaró füstje megköhögtette Mátét. A nő hirtelen kihajolt az ablakon, ahogy csak bírt, és a pólyába kötött csecsemőt puhán Máté felnyújtott tenyerébe ejtette. A ló megérezte, hogy lovasa mással van elfoglalva, azonnal eloldalazott az ablaktól. Mire Máté visszanézett, a nő már az utcán volt, éppen feltérdelt a kormos hóból, és fájdalmas arccal tapogatta a bokáját. Máté leszállt a lóról.

- Kiugrottál?

A nő felállt.

- Add ide! - Hirtelen kikapta a fiú kezéből a csecsemőt, akinek az ijedtség a hangját szegte, nem sírt, csak nyöszörgött a szorosra kötött pólyában. Föléhajolt, s csak akkor nézett föl ismét, amikor meggyőződött róla, hogy nem esett baja.

Máténak volt egy pillanatnyi ideje, hogy lopva megnézzé. Nem tudta volna megmondani, hogy szép-e a nő, vagy csúnya. Az arca kormos volt, a haja szétzilálva, a vége meg is pörkölődött valahol. Vékony köpeny volt rajta és könnyű cipő, ahogyan otthonra felöltözött, s a felcsapó tűzben nem ruha, hanem a gyerek után kapott.

Álltak egy pillanatig egymással szemben, tanácstalanok voltak mind a ketten.

- Most hová? - kérdezte végül Máté bizonytalanul.

A nő nem válaszolt azonnal.

- Fedél kell a fejetek fölé.

- Mindent elpusztítanak! - mondta végül a nő. Máté csak most figyelt föl rá, hogy bársonyos, mély hangja van. - Ellakhatnának a házakban, helyett, hogy porrá égetik mind! - Egy pillanatig tűnődött, azután hirtelen más hangon folytatta: - Elmegyek a nénémhez. Hátha az ő házuk megmaradt!

Elindultak a keskeny utcán. A nő apró, gyors léptekkel sietett, a fejét lehajtotta a csecsemő fölé, mintha nem akarná látni, ami körülötte történik. Máté szótlanul, megnyújtott léptekkel ballagott mellette, kötőféken vezette a lovát.

- Magyar vagy? - kérdezte végül, amikor már jó darabon elhaladtak.

- Mi lennék? - nézett föl rá a nő csodálkozva.

- Lehetnél akár török is... Az itteniek közül sokan tudnak magyarul.

Az asszony elmosolyodott, a keserű mosolytól ránc támadt a szája sarkában.

- Nektek aztán mindegy, hogy török vagy magyar, egyformán pusztítjátok!

- Én nem! - Máté fölemelte a hangját, majdnem kiáltva mondta ezt. A nő meglepődve fölkapta a fejét, ránézett egy pillanatra, azután visszahajolt a csecsemő fölé. - Én senkit sem bántottam - folytatta Máté csendesebben. - Katona vagyok, nem martalóc.

Három német zsoldos eszeveszett üvöltözéssel hordót gurított ki az egyik ház kapuján. Próbálták kivenni belőle a dugót, de a megdagadt dongák keményen fogták, nem boldogultak vele. Az egyik előrántotta hát a pisztolyát, és közvetlen közletről belelőtt. A bor vastag sugárban szökött elő, a katonák üdvívalgással körülállták a hordót, a markukból és a kalapjukból szürcsölték az italt, vastag bőrcsizmájukkal a szétfolyt bor sarkában tocsogtak.

A nő még mélyebben hajolt a pólya fölé, Máté a kardja markolatára tette a kezét, készen arra, hogy lekasabolja a részeket, ha beléjük kötnek, de a zsoldosok inkább a hordóval törődtek, a tekintetük éppen csak átsiklott Mátén és az asszonyon.

- Hogy hívnak? - kérdezte Máté, amikor a részek a hátuk mögé kerültek.

- Piroskának.

- Piroska... Piroska - Máté magában ízlelgette a nevet. Szerette volna megmondani az asszonynak, hogy szépnek találja a nevét, de valahogy illetlenségnek érezte, hogy éppen most mondjon szépeket ennek a mindenét elvesztő, egy szál ruhában menekülő nőnek, aki még azt sem tudja, lesz-e hely, ahol este lehajthatja a fejét, s ahol egy meleg zugot talál a gyerekének.

Az utca kiszélesedett, és egy kis térbe torkollott.

- Már nem sokat kell menni - mondta hirtelen a nő, mintha azt hitte volna, Máté kereket akar oldani mellőle, s ő félne egyedül maradni az utcán.

- Elmegyek veled... - Máté nem nézett rá. - Nehogy bajod essen...

Az eléjük toppanó alakot csak akkor vették észre, amikor már majdnem nekimentek. Díszes, sújtással gazdagon kivarrott köpeny volt rajta, de a kalapja foszlott és zsíros, mélyen a szemébe húzva. Félig telt zsákot cipelt a hátán.

A nő riadtan Mátéra pillantott, hátrált egy fél lépést, mintha a fiú háta mögé akarna húzódni.

- Ki vagy? - kérdezte Máté elfúló hangon. - És mit akarsz?

Félt a hirtelen felbukkanó alaktól, de azt is tudta, hogy itt most nem lehet meghátrálni, akkor sem, ha az életébe kerül.

Az alak hirtelen fölemelte a fejét, kalapját a tarkójára tolta, és nagyot nevetett. Dragan volt az, Máté azonnal megismerte, ahogy az arcába tekinthetett. A fekete, vastag szemöldök, a nagy, sárga lapátfogak, amelyekről nevetés közben fölszaladt az ajka, hogy még az ínye is kivillant... Dragan volt az, aki Ispánfira kést rántott Szigetvárnál a hímezett török zászló miatt.

- Szerencséd van, te fiú! - mondta Dragan, és leplezetlenül végigbámulta Piroskát a lábától a hajáig. - Mondhatom, jó fogást csináltál!

Máté nem válaszolt, el akart lépni Dragan mellett, de az elállta az útját.

- Ne siess, hé! - figyelmeztetően visszalökte a vállával, azután Piroskára villant a tekintete. - Mit akarsz érte?

Máté az első pillanatban nem is értette, hogy mire gondol.

- Azt kérdeztem, hogy mit akarsz érte! - ismételte türelmetlenül Dragan. Ledobta a zsákot a földre, tompán puffant a fagyott földön, és megcsörrent benne valami. - Én se töltöttem hiába az időt - vigyorgott. Szétnyitotta a zsák száját. - Nézd meg! Ruhaneműk, egy pár vadonatúj csizma, kupák, az egyik ezüsből... Neked adom, amit választasz közülük, de a nő az enyém.

Máté megrázta a fejét, hang nem jött ki a torkán a megdöbbenéstől. Eladni valakit, mint egy lovat vagy egy birkát... ez olyan érthetetlen volt neki, olyan furcsán hihetetlen, hogy elmosolyodott. Dragan azt hitte, azért mosolyog, mert kedvére van a vásár.

- Kétfélét is választhatsz! - hadarta. - Neked adom az ezüstkupát, meg kapsz egy pár csizmát is. Vadonatúj!

- Nem! - mondta Máté.

- Nem-e?

- Nem.

- Ne keresd a bajt magadnak, te kölyök! - lépett előre fenyegetően Dragan. - Jó árat kínálok érte, de ha nem adod, elveszem erővel!

- Nem lehet - mondta Máté. Egyszerre megnyugodott. Valami nagy biztonság költözött belé, hiszen az nem lehet, hogy Dragan elvegye tőle Piroskát. Sok igazságtalanság megtörténhet a világon, de ez semmiképpen.

- A kölyköt neked hagyom - vigyorgott Dragan. - Azt elviheted magaddal, ahova akarod, de a nő az enyém! - Arrébb lökte a zsákot a lábával, és az övéből előrántotta a görbe kést, amelyet Máté már látott a kezében.

Ahogy a kés megvillant, Piroska felsikoltott, és görcsösen magához szorította a gyerekét.

Máté elengedte a ló kantárszárát, és hátrább lépett. Dragan fenyegetően fölemelte a kést. A fiú nyugalma meglepte, arra számított, hogy menekülni fog, vagy azonnal támad, maga is kést vagy kardot ránt, de hogy egyiket sem tette, ez elbizonytalanította egy pillanatra. Azután egyetlen ugrással rávetette volna magát Mátéra, de megcsúszott a letaposott havon, a lendülete csak egy-két bizonytalan, botladozó lépésre volt elegendő.

A lövés élesen csattant, de aki messzebről hallotta, annak beleveszett a várba menekült törökök lövéseinek ropogásába meg az egyre jobban lerészegedő városbeli katonák esztelen lövöldözésébe. Dragan hirtelen szétsapta a két karját és felüvöltött, de arra sem figyelt föl senki, üvöltését elnyomta a részegek ordítóása. Tompa puffanással zuhant a hóba, a feje keményen odakoppant egy gerenda végéhez. Máté egyre terjedő vérfoltot pillantott meg a mellén.

- Menjünk!

Piroska sietős léptekkel ment előre, szinte futott, Máté alig bírta a nyomában maradni az idegesen remegő, fel-felhorkanó, néha makacsul megtorpanó lóval.

Két saroknyit mehettek szótlánul, amikor Piroska hirtelen megállt egy kapu előtt.

- Ez az a ház.

Máté fölnézett a frissen vakolt, egyemeletes épületre.

- Nem esett baja - mondta sóhajtva. - Itt ellakhatsz.

Mielőtt azonban beléptek volna a félig nyitott kapun, egy katona lépett eléjük.

- Nem lehet bemenni! - rivallt rájuk keményen.

Piroska szája sírásra görbült.

- Itt lakik a néném - mondta, és egy könnycsepp futott le az arcán.

- Ez az Eszterházy Pál úr szállása - mondta a katona. - Semmi keresnivalótok itt, menjetek Isten hírével!

- Itt lakik a néném! - kiáltotta Piroska. - Mi lett vele?

Egy másik katona is kilépett a kapun.

- Mit akarnak? - kérdezte álmosan, és megdörzsölte a szemét. Dőlt róla a borszag.

- A nénjét vagy kijét keresi - felelte a társa. - Hiába mondom neki, hogy ez az Eszterházy Pál úr...

- Lakik valaki a hátsó traktusban - mondta a katona, és nyújtózkodott. - Alighanem a ház gazdája húzódott oda a családjával.

- A néném lesz az! - kiáltotta örömmel Piroska. - Föl kell mennem hozzá!

A katona, aki az előbb elküldte volna őket, vállat vont.

- Hát akkor eredj! - Azután a társához fordult. - Kísérd el, nehogy elzavarja valaki, mielőtt odaérne!

- Majd én! - lépett előre Máté.

- Te ki vagy? - fordult hozzá bizalmatlanul a katona.

- Kangur Máté a nevem.

- Kinek az embere vagy?

- Kadocsa hadnagy úr lovasszázadában szolgálók.

A katona bosszúsan fölnevetett.

- Nem azt kérdeztem, hogy ki a parancsnokod, hanem hogy kinek a szegődött embere vagy, te mulya! Batthyány úré, Draskovich úré...

- A bán úré - mondta Máté. - Zrínyi Miklós úr szegődött katonája vagyok.

- Menjetek! - intett a katona. - Ahogy elléptek mellette, súgott valamit a társának, mind a ketten felröhögtek, csak úgy zengett a hangjuktól a hosszú, sötét kapuboltozat.

Néhány katona sietős léptekkel elhaladt mellettük, de senki sem vetett ügyet rájuk.

Amiből Bottyán szerint csak baj származik

Már alkonyodott, amikor Máté kilépett a városkapun. A tűzvész nem tombolt úgy, mint közvetlenül a betörés után, sok égő házat eloltottak, másokból csak üszkös, füstölgő rom maradt. Néhol azért föl-föllobbantak a lángok, kísérteties fényük áttörte a Mecsekből lehúzódó ködöt.

Lassan a háta mögött maradt a város. A részeg ordítozás, trágár nótázás is elhalkult. Sötét rongycsomókként magatehetetlen emberek feküdtek a földön, nem lehetett tudni, hogy halottak-e vagy részegek, akik reggelre biztosan megfagynak a szabad ég alatt a dermesztő hidegben, ha a társaik nem viszik fedél alá őket.

De Máté mindebből alig vett észre valamit. Arra sem gondolt, hogy felülhetne a lovára, könnyebben és hamarabb elérhetne a sátrukig. Az agyában az elmúlt órák emléktöredékei kavargtak: az ostrom, Piroska, az esztelen pusztítás képei, a tűzvész, a havon fekvő Dragan, mellén az egyre terjedő sötét folttal, és az épen maradt ház hátsó részébe szorult család, amelyben Piroskát szánalommal és szívélyesen, de őt bizalmatlanul fogadták, s ahonnan el is jött hamarosan. S azután a búcsú! Piroska kikísérte, s a lépcső fordulójában hirtelen szorosan átölelte, azt se bánva, hogy megláthatja őket valaki a családból vagy Eszterházy úr emberei közül. Megölelte, egész testével hozzásimult, és a fejét a mellére hajtotta. Így álltak egy szemvillanásnyi ideig, szótlanul, úgy szorították egymást, hogy a lélegzetük is elakadt. Azután Piroska kibontakozott az öleléséből.

- Menjen! - mondta elfúló hangon suttogva.

Máté leeresztett karral, sután állt mellette.

- Visszajövök hozzád! - ismét megölelte volna, de Piroska hátrább lépett.

- Nem jön vissza - mondta, és keserűen elmosolyodott. - De ha mégis - tette hozzá egy pillanatnyi szünet után -, engem itt a városban megtalál, ha élek addig.

Nem vagyok már gyerek - gondolta Máté, ahogy a kapun kívül jobban megmaradt havat taposta. - Akár házasodhatnék is. Piroska özvegy, az ura esztendeig sem élt vele, egy gazdag kereskedő embere volt, martalócok támadtak a szekereikre. Volt, akinek sikerült elfutnia, az mesélte, hogy meghalt, fejszével széthasították a koponyáját, mert védekezni próbált. Csak hát mire házasodnék? Jószerivel ez a ló is csak addig az enyém, amíg a bán úr szolgálatában állok. Minden vagyonom az a rend ruha, amit viselek meg az a néhány ezüst- és rézpénz, ami a zsebemben lapul. Kinevetnek a Piroska módos rokonai, akik lám, most is, egy kis kényelmetlenség árán megmentették a házukat, a vagyonukat, hiszen ki merne fosztogatni Eszterházy Pál úr szállásán?

Elfacsarodott a szíve, sírt volna, ha a szegény nem tartja vissza. Eddig nem irigyelte a gazdagokat, nem is igen gondolt rá, hogy ő szegény, semmije sincs, mások meg mennyi jóban dúskálnak, de most szíven ütötte a felismerés: semmi embernek tartják, mert se pénze, se egyéb vagyona, az ilyen csak teng-leng a világban, amíg nyom nélkül el nem vész valahol.

De hát így kell-e ennek lennie? Belőle nem lehet valaki, akinek megtanulják a nevét, akit szívesen látnak akármelyik háznál, ha kérőként megjelenik? Dragan jutott eszébe. Dragant megölte, de nem érzett lelkifurdalást, mintha egy ordast ölt volna meg védekezés közben. Ki tudja, mit rabolt össze, s hol rejtegette a kincseit? Ő is valaki akart lenni, vagyont akart. Máté tudta, hogy a Dragan útja számára nem járható, de van-e másik út ebben a véres, kiismerhetetlen világban?

- Máté fiam!

Összerezzen a hangtól, pedig ismerős volt, Bottyán Vendel hangja. Megállt.

- Ugye, te vagy az?

- Én.

Kivált egy árnyék a sötétségből, amelyet csak a hóról visszaverődő derengő fény enyhített egy kicsit.

- Hová mégy?

- A sátrunkhoz.

Bottyán Vendel közelebb lépett.

- Azt már hiába kerested volna. - Majd a fiú zavarát látva hozzátette: - Észre sem vetted, hogy lebontották a sátrakat, a városban fogtunk szállást. Igazi tető alatt alszunk, hallod-e, meleg szobában, és frissen főtt ételt eszünk!

Visszafordultak.

- Már azt hittem, elvesztél valahol a nagy kavarodásban - fecsegett tovább Bottyán. - Keresztül-kasul átkutattam utánad a várost, végül arra gondoltam, hátha a táborba mentél vissza.

Máté észrevette, hogy Bottyán is ivott valahol, azért beszél annyit. Nem volt részeg, csak szokatlanul megeredt a szava.

- Hát veled mi történt? Egy darabig még láttalak, amikor bejöttünk a városba, azután elsodortak mellőlem. - Elhallgatott, várta, hogy a fiú mondjon valamit, s amikor túl hosszúra nyúlt a csend, ráfordult: - Alszol, vagy mi?

- Dehogysis - rezzent föl Máté. - Csak elgondolkoztam. Annyi mindent történt ma velem.

- Épp azt kérdeztem, hogy mi.

- Egy égő házból kimentettem egy nőt meg egy gyereket.

Bottyán várt egy darabig, hogy majd folytatja, azután megkérdezte:

- Mi lett velük?

- Elkísértem az asszonyt a rokonaihoz. - Egy pillanatig nagy volt a kísértés, hogy Draganról is beszéljen, azután róla mégis hallgatott. Dragan gazember volt, a katonák közé keveredett közönséges rabló, martalóc, de mégis a bán úr embere, ki tudja, hogyan fogadnák a többiek, ha kiderülne, hogy ő ölte meg? Bottyán biztosan megértené, Pavle is, de vajon megőriznék-e a titkot? Hiszen Bottyán most is kaptos egy kicsit, és túl sokat beszél.

- Szép volt az asszony?

- Nagyon szép! - vágta rá Máté, s csak azután gondolt vissza rá, hogy kormos arcával, megégett hajával tényleg szép volt-e.

Bottyán Vendel megcsóválta a fejét.

- Nem való a magunkfajtnak nagyon megnézni, hogy szép-e egy asszony, vagy csúnya! Abból csak baj származik.

- Ugyan miért?

Újra a város utcáin lépkedtek, érezték a füst meg az égett holmi szagát, kerülgették az utcára szóródott törmelékeket. Az egyhetes menetelésben kimerült katonákat lassanként leverte a lábukról a bor meg a fáradtság. Kiürültek, elcsendesedtek az utcák, csak a várba szorult törökök lőttek néha, ők is inkább csak azért, hogy a dörrenésekből bátorságot merítsenek, és jelezzék, hogy éberen őrködnek a falakon, készen bármilyen támadás visszaverésére.

- Azért - felelte hosszas gondolkodás után Bottyán -, mert a katona csak akkor élhet igazán a harcnak, ha nem nyűgözi asszony, gyerek, otthon. Ha rájuk gondol, szeretné megőrizni magát nekik, és óvatoskodni kezd... már nem az a célja, hogy az ellenséget pusztítsa, a hazát védje, hanem hogy megmaradjon, túlélje a harcot.

- Talán még jobban védené a hazát, ha lenne benne egy kis háza, családja... azt is oltalmazná, és ez nagyobb erőt adna neki. - Bottyán hallgatott, hát Máté folytatta:

- Azt mondják, a hazát védjük, de a magyart ugyanúgy pusztítjuk, mint a törököt. Túl könnyen vetünk csóvát akárki házára... ha nekünk is lenne, és tudnánk, hogy mekkora veszteséget okozunk vele, kétszer is meggondolnánk. Nem köt minket semmi, ma itt vagyunk, holnap ott, megkeményedik a lelkünk, olyanok leszünk, mint a martalócok, mint Dragan, a parasztok ugyanúgy félnék tőlünk, mint a töröktől.

- Ez a török földje - mormolta Bottyán. - Mi elmegyünk, és visszajön a pogány, megtartani még nem tudjuk ezt a vidéket. Ha fölperzselyjük, a töröknek ártunk vele, elpusztítjuk az élelmet, amiből tartaná a katonaságot... ilyen a háború, amióta világ a világ.

Máté megrázta a fejét.

- Én ezt akkor sem értem.

- Ha nem érted, menj vissza a Kunságba, ahonnan jöttél! - mondta szokatlan indulattal Bottyán. - Bár az a vidék sem biztosabb, mint ez - tette hozzá. - Nem vagy katonának való!

Máté felfortyant a hangosabb szótól.

- Miért ne lennék katonának való? Tűröm a hideget, a fáradtságot, ugyanúgy, mint a többiek, verekedni is tudok, ha arra kerül a sor, amit meg még nem tudok, majd megtanulom!

- Megtanulhatsz verekedni, mint egy talján vívómester, akkor se leszel közénk való - válaszolta csendesebb hangon, de határozottan Bottyán. Máté már éppen kérdezni akarta, hogy ugyan miért nem való ő a katonák közé, de a társa mondta kérdés nélkül is: - Nem fogsz igazán hozzánk ordasodni, idegen maradsz közöttünk. - Várt egy darabig, azután még csendesebben hozzátette: - Lehet, hogy ez a szerencséd!

Tovább! Tovább!

Másnap, ahogy a katonák kijózanodva körülnéztek, esztelen és fölösleges pusztítás nyomait pillantották meg. Hidegtől gémberedett kézzel asszonyok és gyermekek kutattak az üszkös romok között használható holmi után, az épen maradt házakba pedig fedél nélküli nyomorultak és beszállásolt katonák zsúfolódtak.

Temettek is egész nap. Az ostromban elesettek számát megközelítette azoké, akik a fosztogatás során kirobbant verekedésekben, kisebb-nagyobb csetepatékban haltak meg, vagy este részegen eldőltek valahol a havon, és reggelre megfagytak a dermesztő januári hidegben.

Máté az éjszakát egy vastag falu ház konyhájában töltötte, ahol egész éjjel pattogott a tűz. A kellemes meleg átjárta a testét, kioldotta tagjaiból a sok, szabadban töltött éjszaka dermedtségét. Beburkolózott a pokrócába, és végigaludta az éjszakát, a később érkezők jövés-menése sem ébresztette föl. Csak akkor tért magához mély álmából, amikor valaki többször is erősen megrázta.

- Ébredj, hé! - harsant mellette Bottyán hangja.

Máté fölült, megdörzsölte a szemét.

- Lovat szerszámozz, egyél, igyál, mert még ma indulunk!

- Elfoglalták a várat?

Bottyán nevetett.

- A vár vívása nem a lovasok dolga, hanem a gyalogos hajdúké meg a németé. Mi továbbmegyünk.

- Hová?

- Majd megtudod, ha ott leszel.

Megetették, fölszerszámozták a belső udvarban kikötött lovakat, azután visszamentek a meleg konyhába. Pavle kenyeret és kifagyott főtt sonkát hozott.

- Tele volt a város ennivalóval - morogta -, és mi mégis fogunk éhen maradni, mert sok barom ember elpusztította élelem, elfolyatta bor. - Öblös kulacsot vett elő, letette az asztalra. - Alig tudtam ezt megmenteni.

Csendben ettek egy darabig.

Nem messze hirtelen megdörögött egy ágyú, a fiú összerezzen.

- Lövi a német a várat - mondta Bottyán Vendel teli szájjal.

- Ostrom lesz? - kérdezte Máté.

- Már van is - nevetett Bottyán. - A német sövénynégyszögeket állított az ágyúi elé, látszik, hogy hosszú, kitartó ostromra készül.

- Mi meg elmegyünk?

- Ránk most máshol van szükség.

Még be sem fejezték az evést, amikor fölharsant Kadocsa hadnagy hangja, hívta az embereit. Az utolsó falatot már menet közben nyelték le.

Máté szeretett volna még elugrani Eszterházy úr szállása felé, ahol Piroska meghúzta magát az épen maradt nagy ház hátsó traktusában, de már nem volt rá ideje. Hiszen ha itt maradhatna az ostromlókkal! Akár mindennap megfordulhatna ott, azt sem bánná, ha Piroska módos rokonai csak fanyalogva beszélnének vele, s tudná, hogy legszívesebben elküldenék, de nem

merik a zűrzavaros időkben, amikor fegyveres emberrel veszélyes dolog tengelyt akasztani. Elsétálna arrafelé, legalább meglátná néha Piroskát, vagy segítené neki, hogy megmentse ezt-azt a ház romjai közül.

Ketten hiányoztak a századból, Dragan volt az egyik, a másiknak Máté a nevét sem ismerte.

- Meghalt!... Meghalt! - morogták az emberek, amikor Kadocsa szólította azt a kettőt, s többé nem is említette őket senki.

Máté komoran hallgatott. Nem sajnálta Dragant, hiszen ha nem öli meg, az ölte volna meg őt, de azért rossz érzés volt hallani a nevét. Senki sem kérdezte, hogy hol és mitől halt meg, mintha azonnal el is felejtették volna.

A század laza, elnyúló alakzatban indult, a lovak patája tompán dobogott a letaposott hóban, az állatok óvatosan kerülgették az útra esett deszkákat, gerendacsonkokat, a szétvert hordók és bútorok maradványait. A városon kívül nagyobb csapatokba álltak össze a gyülekező lovasok, Máté elcsodálkozott, hogy mennyien vannak. A seregnek legalább a negyede állt ott a sík, havas mezőn, ötezer lovas, önmagában is igazi hadsereg.

Cifra lószerszámos, prémes köpenyű urak álltak össze egy csapatba a sereg előtt, Máté Zrínyi Miklóst is fölfedezte közöttük, parancsokat osztogatott, a küldöncök nyargalva vitték a parancsait a csapatokhoz. Sokáig álltak ott, jó darabig eltartott, amíg mindent elrendeztek. Közben, szabálytalan időközökben, egyre-másra dörögtek Hohenlohe gróf ágyúi, és a pécsi várból a török ágyúk feleltek nekik.

Azután hirtelen megindult a tömeg, a századok egymás után rátértek a siklósi útra. Az urak gyors iramot diktáltak, a néha elnyúló, néha összetorló sereg sebesen haladt. Elúsztak kétoldalt a dombok, a szikrázóan fehér hótól és a metsző szélről megfájdult a katonák szeme, sűrűn törölgették a köpenyük ujjával.

Máté arcát is csípte a hideg, azután lassanként megszokta. Lehajtotta a fejét, süvegét mélyen a szemébe húzta, nem is látott semmit a ló fején és néha az előtte ügető katona lovának farán kívül. Nem volt fáradt, éhes sem, s az egyhangú, néma ügetés valami félálomhoz hasonló szendergésbe ringatta. Megfeledkezett az időről, a befutott távolságról, a körben guggoló havas dombokról is. Szerette volna fölidézni Piroška alakját, elidőzni gondolatban az elmúlt napok eseményein, de ez sem sikerült úgy, ahogy akarta, gondolatai cél és irány nélkül cikáztak Piroskáról Draganra és az égő Pécs szörnyű képeire.

Néha óvatosan körülnézett. Bottyán Vendel egykedvű, kiismerhetetlen arccal lovagolt mellette, ő is maga elé nézett, Máté nem is látta a szemét a mélyen előre húzott süveg alatt. Ranković Pavle mögötte haladt, egyszer odaintett neki, amikor hátrafordult, de azután ő sem törődött vele.

Jó lett volna beszélgetni valamiről, hogy gyorsabban teljék az idő, de a paták dobogása, a lovak szuszogása és a fel-feltámadó szél süvítése elnyomta volna az egyszerű beszéd hangjait, kiabálva pedig nem lehet hosszan és jól beszélgetni, hát Máté inkább hallgatott.

Estére a sereg Siklós alá ért, de Zrínyi Miklós nem bajlódott most ostrommal, más célja volt. A katonák nem is vertek tábort, csak ledőltek néhány órára a félelemtől néma vár körül álló nyomorúságos házakban, istállókban, fészerekben, vagy a szabad ég alatt, ha máshol már nem jutott nekik hely, azután kora hajnalban indultak tovább.

Ez a nap örökre emlékezetes marad Máté számára, pedig nem is történt vele semmi rendkívüli. Álmában néha még évek múlva is kísértett az a néma ügetés a végtelen havas mezőn, hurcolva az álmatlanság és a jeges szél keltette dermedtség béklyóit.

Tovább! Tovább!

Enni akarsz? Majd később! Inni szeretnél? Akaszd le a kulacsodat az övedről, és igyál menet közben! Ha a szükség mégis megállásra kényszerít, vágthatsz a többiek után az út melletti

mély hóban, hogy a lovad fájdalmas nyerítése nehéz zihálásba fúl, orrlyukaiból forró pára tör elő.

Tovább! Tovább!

Igyekezz, ha kedves az életed, aki lemarad, az halálos veszélybe kerül: a környékbeli kis erősségekből, Siklósról, Baranyavárból előővakodó török csap le rá, széttépik lovastól a Dráva menti erdőkből kirajzó farkascordák, agyonverik a gyújtogatások, dúlások, fosztogatások miatt feldühödött parasztok.

Tovább! Tovább!

Valahol a sereg élén a bán úr lovagol, ő diktálja a veszett iramot, magára vessen, aki nem bír a nyomában maradni.

Elfogynak a dombok, sík lesz a vidék, mint az asztal lapja, de az utat erek, vízmosások, keményre fagyott tócsák szabdalják. Egy ló megcsúszik a hó alatt rejtőző jég tükrén, fájdalmas nyihogással eldől, lovasa kétségbeesetten veti le magát róla, nehogy a súlyos test maga alá temesse. A ló igyekszik lábra állni, de egyik csülke tehetetlenül lóg, nyerítése fájdalmas hörgésbe fúl. Állna három lábra, de a jégen ismét megcsúszik, ledől a mély hóba, meghemperedik, nyerítése mint az ember halálsikolya...

Összetorlódik a sereg, türelmetlen kiáltások, azután éles csattanással elsül egy pisztoly, és a fájdalmas nyerítés megszűnik. A katona egy vezetéktóra pattan, a sereg újra menethez rendeződik. A havon ott marad a nagy, barna test egy növekvő sötét folt közepén, s a közeli vízfolyást övező sűrű bokrok közül hosszan elnyújtott vonítás száll az ég felé.

Dárda ostroma

Délután, amikor a nap vörös, sápadt fényű korongja átkerült a jobb oldalukra, mind sűrűbben álltak útjukat vízmosások. A ringó nádasok foltjai egyre nagyobbak lettek, a sereg, amely jó ideje párhuzamosan haladt a Drávával, most szembefordult vele.

Azután a partba mélyen bevágódott út egyik kanyarulatában hirtelen kitárult a határ. Egy kis vár állt a Dráva partján, a falain nem volt mozgás, mintha el akart volna bújni a nádasok között.

A sereg eleje megállt, a mély útból még sokáig özönlő lovasok egyre növekvő sötét foltként árasztották el a mezőt.

- Hol vagyunk? - fordult Máté Bottyán Vendelhez, de a férfi bizonytalanul megvonta a vállát.

Pavle sem tudott válaszolni, nem ismerte ezt a vidéket, sohasem járt még ilyen mélyen a török területén.

Azután mégis akadt valaki, aki tudta, hogy hol vannak, és a kis vár neve szájról-szájra szállt a katonák között:

- Dárda! Ez a dárdai vár! Odaát pedig Eszék áll a Dráván túl!

- Lóról! - harsant Kadocsa hadnagy hangja.

Néhány száz ember hátramaradt a lovak őrzésére, a többi gyalogosan fősorakoztatták.

Az urak megint tanácskoztak, mutogattak a néma vár felé, azután szétfutottak a hírvivők. Kadocsa hadnagyhoz is jött egy, mondott neki valamit, a hadnagy némán bólintott.

- Katonák!

A csapat közelebb húzódott hozzá, mert Kadocsa alig emelte föl a hangját, pedig ha akart, ugyancsak tudott kiabálni.

- Katonák! A bán úr megparancsolta, hogy foglaljuk el a dárdai várat!

A tömeg fölmorajlott. Ostrom ágyúk nélkül, létrák nélkül, aknászok nélkül, egy szál karddal, a lóról csak az imént leszállt emberekkel?

- A vár mögött egy nagy híd visz át a Dráván! - mondta a hadnagy - Azon a hídon vezet a török legfontosabb útja, azon hozza a pótlást a Dunántúl összes várának, azon viszi el, amit összerabolt ezen a tájon! De a hídhoz csak úgy férközhetünk, ha leromboljuk ezt a kis várat!

Hát ezért volt az eszeveszett vágta Pécstől idáig! - világosodott meg Mátében a felismerés. - Elpusztítjuk a hidat, hogy a török ne tudjon fölmentő sereget küldeni a pécsi vár védőinek és a többinek sem, amelyek majd ezután kerülnek sorra. Kanizsa is köztük lesz bizonyosan, Kanizsa, ahol társai lemészárlói, marháik elrablói ülnek a falak mögött.

- Előre!

A mellettük álló csapatok nekilendültek, őket is magukkal sodorták. Máté kirántotta a kardját, mint a többiek.

- Huj! Huj! Rajta! Előre!

Buzdító kiáltások szálltak a tömeg fölött, néhány pillanat alatt egybefolyó üvöltéssé olvadt össze.

Máté görcsösen szorította a kardját, nem nézett se jobbra, se balra, nem tudta, hogy Bottyán és Ranković Pavle ott van-e mellette, vagy elsodródtak a tömegben, csak a lassan közelebb úszó fal tetejét nézte, hagyta, hogy a tömeg vigye előre.

Megelevenedtek a dárdai vár falai, turbános, sisakos törökök futottak rajta ide-oda, látszólag céltalanul, megszólaltak a puskák, néhány kisebb ágyú is eldörrent, fekete, tömör füstjük nehezen oszlott el a kristálytisza levegőben.

A fal alatt a tömeg összetorlódott, a hátul jövők nyomták, szorították az elől állókat, de azok létrák híján nehezen tudták megmászni a falakat. Néhányan megpróbáltak fölkúszni a romló, omladozó falon, macskaügyességgel kapaszkodtak egyre följebb, kardjukat a foguk közé szorították, hogy ne akadályozza őket mászás közben, és odafönt azonnal kéznél legyen.

Az első feljutókat a törökök letaszították az alacsony falról, véres fejjel, holtan zuhantak le a várbeliek kardcsapásai, lándzsadöfései nyomán. A tömeg áradt, örvénylett a fal alatt, azután a kapunál föltűnt egy sebtében kivágott és legallyazott fenyőszál, mind előbbre úszott a katonák vállán, majd a kaputól vagy húsz-harminc lépésre megtorpant. Egész tömeg emelte, majd vezényszóra hirtelen mindenki elhúzódott a kapu elől, s a szálfát emelő katonák egy újabb kiáltásra a hegyes fenyőtörzsszel a kapunak rohantak. A törökök észrevették a veszélyt, sűrűbben tűntek föl a két alacsony kaputorony tetején, egyre-másra durrogtak a puskák, kövek hullottak a magasból. De hiába bukott földre egy-egy katona a fenyőtörzset tartók közül, azonnal másik állt a helyére, s a kapu recsegett, ropogott a hegyes gerendavég csapásai alatt.

Mátét a tömeg örvénylése messzebb sodorta a faltól, és közelebb vitte a kapuhoz, ahol a leghangosabb volt az üvöltés, ahol a legsűrűbben ropogtak a fegyverek. Puskagolyó süvített a füle mellett, a háta mögött hörögve lebukott valaki a hóra. Máté odanézett, de csak annyit látott már, hogy a tömeg egy pillanatra szétnyílik, és össze is csap azonnal egy földre zuhant test fölött.

A kapu hirtelen beszakadt, két szárnya szétcsapódott, szabaddá téve a várba vezető utat. A katonák földre dobták a fenyőtörzset, és meztelen karddal rohantak a kitérülő várudvarra. Diadalordítás harsant az ostromlók között, a tömeg beáradt a kapun, pillanatok alatt elsodorta az ellenállni próbáló törököket.

A menekülők a belső épületek felé futottak, odakintről egyre több katonának sikerült felkúsznia az őrizetlenül hagyott falakra. Újabb diadalmas kiáltások hallatszottak. A harc heve kezdett alábbhagyni, a törökök már csak néhány kisebb, elszigetelt csoportban védekeztek. Földre hullott a félholdas zászló, s magyar lobogót tűzött ki a helyére valaki. Néhány kisebb török csapatnak sikerült bezárkóznia az épületekbe, ahol még kétségbeesetten védekeztek egy darabig. Recsegték a betört ajtók, morogva harapózott el a láng a tetőkön, és lassanként mindenhol elcsendesedett a küzdelem zaja.

Máté sodortatta magát a tömeggel, szeretett volna végre szembetalálkozni egy törökkel, de mire odaért, ahol a puskák, pisztolyok ropogtak, kardok csattogtak, mindig véget ért a harc.

Az egyik épületnél már úgy tűnt, az elsők között lesz, akik a betört kapun benyomulnak, de azután ott is oldalra szorították. Mintha Ranković Pavle magas, sovány, hajlott alakja tűnt volna föl egy pillanatra a tömegben, majd elsodródtak egymástól.

Az ostromló sereg ellepte a csöpp dárdai erősséget, szinte szétfeszültek a rossz, elhanyagolt falak a tömeg nyomásától, a hátul állók már nem is jutottak be a várba, mert megszólaltak a trombiták, s a lármán átható éles hang egyszerre más irányt adott az emberfolyam mozgásának. Most kifelé indult az áradat, és ugyanúgy ragadta magával Mátét, mint az imént vonta befelé.

Hamarosan kiért a kapuhoz, ott már ritkább volt a tömeg, körül tudott nézni. Egyre szóltak a trombiták, ha az egyik elhallgatott egy lélegzetvételenyi időre, megszólalt a másik. Máté megpillantotta Kadocsa hadnagyot, aki öblös hangját kieresztve a trombiták recsegését is túlharsogta, úgy próbálta összekiabálni az embereit. Az arca fekete volt a koromtól, a fél bajusza lepörkölődött, Máté nem tudta elfojtani a nevetést, amikor ránézett.

Föllobban a tűztenger

Csak félig-meddig sikerült sorokba rendezni a sereget, a tömeg nagy, szakadozott foltokban, a hómezőn keresztül áradt a Dráva felé. A vízparti erdők dermedt csendjét fölverte a sok ezer torok kiáltozása, a csak vadnyomoktól szabdalt szűz hómezőt letaposta a lovak és az emberek lába. A fákról vastag zúzmara hullott a katonák nyakába, mintha hatalmas pelyhekben hó hullott volna. A kiáltásoktól megriadt vadak beljebb húzódtak a nádasok mélyére, ahol már a befagyott vizeken sem érte el őket a mindenén átcsörtető sereg.

Máté kötőféken vezette a lovát, nem ült föl rá, félt, hogy elcsúszik valamelyik, alattomosan hólepel alá rejtőző befagyott pocsolyán vagy éren, s úgy jár, mint az út közben látott állat, amely lábát törte, és amelyet azóta már bizonyára széttéptek a nádasokból elővakodó farkasok. Igyekezett az előtte haladók nyomában maradni. Lihegve törtettek előre a zizegő nádtengerben, nem is láttak maguk körül mást, mint zúzmarás nádszálakat. Néha elúszott a közelükben egy-egy lovas, csak a feje emelkedett a nád fölé.

Azután egy kis domb mögött hirtelen kitárult a vidék, s Máté meglátta a hidat. A lélegzete elállt a látványtól, soha nem került még a szeme elé emberi kéz ilyen nagyszerű alkotása.

Nyílegyenesen vezetett át a Dráván, de nemcsak a főágon, hanem kétoldalt a part menti mocsaras, erekkel szabdalt részeken is. A túlsó vége szinte elveszett a látóhatár szélén, ahol Eszék tornyai, csipkés falai emelkedtek a jégbe dermedt vízi világ fölé. A mocsárba vert gerendák sora tartotta a hidat, mindegyik olyan vastag volt, hogy jó, ha két ember átérte volna. Középen pedig, ahol a Dráva főágát kellett áthidalni, lehorgonyzott hajók álltak szorosan egymás mellett, rájuk épült a híd.

Máté elszoruló lélegzettel nézte. Milyen hosszú, milyen egyenesen vezet át a mocsáron! Megvan vagy nyolcezer lépés, talán több is, gyalogosan legalább két óra hosszát tartana rajta az út. Ha pedig kocsival menne, kényelmesen elkerülhetné a szembe jövő kocsikat, s még a gyalogosoknak is maradna hely mellettük, legföljebb egy kicsit oldalt kéne húzódnuk a híd karfákkal szegélyezett szélé felé.

Az ámulattól nem is vette észre, hogy a sereg zöme éppen csak megtorpant a dombtetőn, azután máris továbbzúdult a hídra. Az északi oldalon emeletes őrbódé emelkedett. Amikor a benne lévő törökök észrevették a nádasból kibukkanó katonákat, futva menekültek volna Eszék felé, de többségüket utolérték és lekaszabolták a hídon a lovasok. Akinek már arra sem maradt ideje, hogy lerohanjon a dobogó lépcsőkön, a toronyban próbált védekezni, de az egyenlőtlen küzdelem hamar véget ért, s néhány perc alatt lángba borult az egész faalkotmány. A száraz deszkákba könnyen belekapott a láng, az épületre rövid idő múlva csak a gerendaváz kormos, félig elszenesedő maradványai emlékeztettek.

A túlsó parton álló őrtorony már üres volt, mire a legfürgébb lovasok odaértek, őrsége Eszék biztonságos falai mögé menekült.

Mire Máté a hírhoz ért, néhány ember már összehordott az északi végén egy pár öl nádat, és meggyújtotta. A száraz nád pattogva fellobbant, s megpörkölte, bekormozta a vastag tölgyfagerendákat, de a kévék elhamvadtak, mielőtt a fa felizzott volna a lángoktól. Máté csalódottan nézte a kialvó kis tüzet. Hirtelen megpillantotta Ranković Pavlét, amint éppen meghúzta a kulacsát, egy kissé távolabb a tűzzel foglalatосkodó csoporttól. Odament hozzá, Pavle nyújtotta a kulacsot.

- Ígyál!

- Mi ez? Bor?

- Jobb - nevetett Pavle. - Pálinka. Hogy ne fázzál ebben a kutya hidegben.

Máté meghúzta a kulacsot, a torkába belemart a méregerős ital, azután melegség áradt szét a gyomrában.

- No még!

- Köszönöm, most nem.

- Hol a lovad?

Máté hátrafelé mutatott.

- Ott hagytam egy nádas mögött. Vigyáznak rá.

Pavle bólogatott. Csendben nézték egy darabig, hogy újabb nádkévéket hordoznak a hídra, végül Pavle nem állta tovább szó nélkül.

- Sok buta ember vesztegeti az idő. - Megvetően köpött egyet. - Hord egy kis nád ide, egy kicsi oda, azt hiszi, fölgyújtja vele vastag gerenda, pedig csak bekormozni jó...

- És a torony? - Máté arrafelé mutatott, ahol a déli oldalon álló őrtorony kormos, üszkös gerendacsonkjai meredtek az égnek. - A torony azonnal lángra lobbant, akkor a híd miért nem?

Pavle megcsóválta a fejét.

- Te nézel, de nem látsz, és amit látsz mégis, azon nem gondolkozol. A torony fala vékony deszka volt, csak itt-ott tartotta gerenda, a híd meg... csupa vastag, megfaragott törzs, ha leejtesz egy rézgaras, nincs rés, hogy begurulna.

Kadocsa hadnagy vágatott el mellettük, lovának patája magasra fölverte a havat.

- Hé! Emberek! - kiáltotta a hadnagy. - Több nád kell ide! Menjen mindenki nádat vágni, van belőle elég! Hordjátok a hídra, meg a híd alá! Aztán egyszerre meggyújtjuk! A török tíz évig se építi föl újra!

A tömeg a nádasra vetette magát. A katonák karddal vágták a hosszú, ringatozó, deres nádszálakat, ölszámba hordták a hídra meg a híd alá. Először mindenki csinált mindent, azután lassanként ennek is kialakult a rendje. Volt, aki vágta, mások hordták, ismét mások elhelyezték a hídnál, hogy a lángja minél jobban érje a gerendákat.

Máté azok közé állt, akik a levágott nádat a hídig vitték. Annyit fogott össze egyszerre, amennyit át bírt ölelni, a hosszú, súlyos kévét a földön húzta, vont a maga után. Az arca kipirult, a homlokára verejték gyöngyözött, néha meghemperedett a hóban, amikor befagyott víztükrökre lépett, vagy behavazott gödörbe botlott. A ruhája átnedvesedett elől, mert testének melege fölolvasztotta a deret a magához szorított nádszálakon, de nem fázott. A keze is vizes lett, egyszer csodálkozva fölfigyelt rá, hogy gőzölögnek az ujjai a kemény hidegben, de ezzel sem törődött. A száraz, éles nádszálak megsebeztek a kezét, az arcát, de a hidegben gyorsan elállt a vérzés, egy pillanat múlva már semmit sem érzett.

Néha ismerősök bukkantak föl mellette, Pavle karddal vágta a nádat, a hosszú szálak suhogva dőltek a csapásai alatt. Bottyán Vendel a hídnál tűnt föl, éppen veszekedett egy alacsony, kigombolt zekéjű emberrel, hogy rakják magasabbra a nádkévéket a híd alatt, mert a láng csak úgy éri majd el alulról a gerendákat. Kadocsa hadnagy lóháton bukkant föl néhányszor körülöttük, még gyorsabb munkára biztatta őket, de most nem nagyon figyeltek rá, látták, hogy csak megszokásból kiabál, hiszen úgys gyorsan gyarapodott a hídon és alatta felhalmozott nád.

Máté még észrevett néhány ismerőst Kadocsa hadnagy századából, akiknek az arcát már sikerült megjegyeznie az eltelt néhány nap alatt, az emberek többsége azonban idegen volt.

Az eszéki falakon hirtelen megdördült egy ágyú. Mindenki megállt egy pillanatra, aggodalmasan nézett dél felé, ahol a fekete löporfüst sűrű gömbje nehezen akart eloszlan

levegőben. A süvítést nem is hallották, a golyó messze tőlük, valahol a híd közepe táján hullott le, talán éppen a Dráva befagyott vizén törte a jeget.

- Nem tud célozni a pogány! - rikkantotta egy kucsmás, lelógó bajuszú katona. - Reszket a keze a félelemtől!

Nevetés hullámszórt át a tömegen, azután ismét mindenki a munkájához látott.

Egy jó óra múlva Máté előtt hirtelen elsötétült a világ, s ha nem támasztja a földre a vastag nádkévé, tán a hóban tért volna magához. Megállt, ijedten körülnézett, észrevette-e valaki, hogy megtántorodott, de senki sem figyelt rá a sürgölődő emberek közül. Még húzta néhány lépésnyit az átölelve tartott nádkévé, de érezte, hogy egyre gyengül, a térde megbicsaklik, ha nem áll meg egy pillanatra. Ledobta hát a nádat a hóra, s teli szájjal, mohón kapott levegő után. A szíve bolondul vert, a tüdeje nem bírta betelni a tiszta, hideg levegővel.

- Mi az, öcsém? - kiáltott rá egy katona, akit Máté még sohasem látott eddig. - Elfogyott a szusz?

- Csak egy pillanatra... - nyögte Máté zavartan. - Nehezen tudta kipréselni a torkából a szavakat, nem volt hozzá elég levegő a tüdejében. - Rögtön tovább...

A katona nevetve továbbment. Máté emelte volna a nádkévé, de valaki megérintette a vállát. Ranković Pavle állt mellette.

- Nem egyedül csinálod, hé! Nem kell ilyen bolond módon hajtani magad! Jobb, ha beosztod az erődöt... maradjon későbbre is.

Máté ránézett, és csak most ötlött az eszébe, hogy valóban úgy dolgozott eddig, mintha kergetnék: futva húzta, cibálta a nádkévé a hídig, és máris szaladt vissza, csoda, hogy eddig bírta.

- Na, húzd meg! - Pavle nyújtotta a kulacsot. - Ettől lesz erőd.

Máté megrázta a fejét.

- Majd ha ettem.

Pavle nevetett.

- Mikor lesz még az?! Akkor eszünk, ha ég a híd. Szalonnát pirítunk a tűzén. Húzd csak meg!

Máté ivott egy kortyot.

- Jól vagy? - kérdezte Pavle aggódalmasan.

- Jól. - Máté visszaadta a kulacsot, és fölvette a földről a kötegnyi nádat.

- Hát csak ésszel - hallotta még elmenőben Pavle hangját. - Nem egyedül hordod...

Ahogy Máté egy kicsit csökkentette a munka iramát, maradt ideje arra is, hogy körülnézzen. Majdnem az egész sereg a nádasokban meg a hídon sürgölődött, csak az összeterezt lovakra vigyáztak néhány százan, meg a túlsó oldalon állt egy jókora csapat, hogy azonnal beavatkozhasson, ha a török kitörne Eszékről, és rajtaütne a munkával elfoglalt embereken. De a török nem mert kibújni a biztonságos falak mögül, csak sűrű ágyúzással akarta megriasztani a híd körül sürgölődő katonákat.

Máté csak most kapta föl a fejét a dörrenésekre, eddig nem is hallotta őket, de hamarosan rájött, hogy az ágyúgolyóktól nem kell tartania, mert nem érnek el a híd északi végéhez, ahol ő dolgozott, lehullnak hamarabb, a Dráva jegére, a hómezőre vagy éppen a hídra, maguk is rontva azt. Hiába lőtt sűrűn a török, a nádért mind nagyobb területen szétszóródott seregben nem tudott kárt tenni.

Azután itt is, ott is füstkígyó tekeredett az égre a hídról és a híd alól, majd a füstből apró lángok csaptak föl, táncolva, remegve futkároztak a deres, havas nádszálak között, elbújtak a kévék alá, hogy a másik oldalon megnövekedve bukkanjanak föl. Ropogva hasadtak szét a nedves nádszálak, meggörbültek, amikor beléjük mart a láng, mintha kín görbítenié meg őket. A füst egyre világosabb, áttetszőbb lett, a sok kis lángnyelv pedig összeolvadt, hatalmasra nőtt, és félelmetes mormogással belekapott a híd gerendáiba. Szürkére hamvadt és még izzó nádleveleket ragadott a magasba a forró légáramlat a tűz fölött, forogva, imbolyogva emelkedtek föl, hogy kissé távolabb lassan leereszkedjenek az összetaposott hómezőre.

Máté megbűvölve nézte a tűztengert, mozdulni sem tudott, amíg a forróság lépésről-lépésre hátrálásra nem kényszerítette. De most mindenki így állt a híd két oldalán, ámulattól tágra nyílt szemmel, hiszen melyikük láthatott volna addig ilyen csodát? Láttak már égő házakat, egész városokat is, de ez a toronymagas, végtelenbe vesző tűztenger ámulatba ejtette valamennyiüket. Hiába lőtt a török, most már csak bosszúból és dühében, hiszen a hidat nem védhette meg, ügyet sem vetettek rá. És a golyók rendre célt tévesztettek, belehulltak a tűzbe, vagy az emberektől távol, a mezőn vágták magasra a havat.

Máté hirtelen megérezte, hogy valaki megböki a vállát. Hátrafordult, Bottyán Vendel állt mellette.

- Gyere hátrább! - mondta nevetve. - Még lepörkölődik a bajuszod!

Máté bosszúsán megrántotta a vállát, nem szerette, ha alig serkenő bajuszán tréfálkoznak, de lépett néhányat Bottyán után. Némán nézték a tüzet egy darabig, azután Bottyán megszólalt:

- Menjünk enni! Megdolgoztunk érte.

Hátrafelé mutatott, ahol apró tüzek gyúltak, s ahonnan sült szalonna és fővő étel illata szállt hozzájuk. Máténak hirtelen megkordult a gyomra, de olyan hangosan, hogy Bottyán is meghallotta. Akkorát nevetett, hogy a közelben állók odafordultak.

A vállalkozás vége

Máté azt gondolta, hogy evés után lóra ülnek, és elindulnak visszafelé, de nem így történt. Zrínyi Miklós nem hagyta ott a hidat, megvárta, amíg porrá ég, nehogy az eszéki törökök megmenthessenek belőle akár csak egy ölnyt is. Így aztán letáborozott a sereg, tüzek gyúltak a sátorbejáratok előtt, tovább fogyott a végtelennek tűnő nádas. A híd pedig egyre csak lángolt. A gyorsan elhamvadó száraz nádtól a tűz mindenhol belekapott a tölgyfagerendákba, a közelben megolvadt a hó, tocsogóssá vált a föld, a füst és a gőz együtt lövellt a magasba, ha a szél úgy sodorta, egy-egy percre az alacsonyan álló napot is elhomályosította. Az égő híd forró lehellete néha elért a sátrakig, majd ismét elszállt másfelé, jólesett a kis tábortűz, amely barátságos pattogással, fanyar füsttel hívogatta a kimerült embereket, amelyen gyorsan megsült a nyársra tűzött hús vagy szalonna, megfőtt a hirtelenjében összekotyvasztott étel.

Egész nap és egész éjjel égett a híd. Máté nem tudta levenni róla a szemét, különösen sötétedés után babonázta meg a látóhatár széléig érő nyílegyenes tűzfolyam, amely szikraesőt szórt a magasba, mintha az egész világot magába akarná olvasztani. Amikor végre elaludt, akkor is a hídról és a tűzről álmodott, s ha felriadt néha a hideg meg az ágyúdörgés és az emberek kiáltozása miatt, nem is tudta mindig, hogy ébren van-e, vagy álmodik.

Reggelre már alaposan meglátszott a hídon a tűz pusztítása. Leszakadt gerendák, kidőlt korlátok, pillérek elszenesedett csonkjai mutatták, hogy a lángok megtették a magukét. De néhol még így is csak megpörkölődött, megfeketedett a simára gyalult gerenda, nem égett el egészen. Újra kellett hát kezdeni a nádvágást, s a kévék hordását, hogy felszítsák a néhol már lohadó tüzet.

Ahogy kivilágosodott, az eszéki törökök újrakezdték az ágyúzást. Máté már meg se hallotta a durrogást, a golyókra sem figyelt oda.

Kadocsa hadnagy körbejárt, nádvágásra küldte az elgémberedett, az újra felgyulladó tüzeknél melegező embereket. Máté éppen szalonnázott, amikor a hadnagy megállt mellette egy pillanatra. Merőn nézte, a fiú már azt hitte, kiabálni fog, amiért nem ment nádat vágni, de a hadnagy nem kiabált, hanem csak ennyit kérdezett tőle: - Te az én emberem vagy, ugye?

- Igenis! - Máté kihúzta magát, abbahagyta az evést.

- Olyan fura neved van... várj csak... Kandur, vagy valami ilyesmi...

- Kangur Máté a nevem - mondta a fiú egy kicsit sértődötten. Körülnézett, nem hallotta-e valaki a hadnagy szavait. Ha rajta ragad ez a Kandur név, élete végéig sem szabadul tőle, de még az utódai is viselni fogják.

- Jól van, na! - felelte békítően Kadocsa hadnagy, de nem tudott elnyomni egy mosolyt. - Velel beszéltem, amikor bevettük Pécsét? - Hogy Máté szótlanul bólintott, folytatta: - Figyeltem rád az úton, meg itt is... kemény legény vagy, jól viseled a katonaéletet. Ha vége lesz ennek a hadjáratnak, majd beszélek még veled.

Máté szerette volna elmondani, hogy hiszen hozzászokott ő az ilyen megpróbáltatásokhoz a Nagykuságban a gulya mellett télen-nyáron. Ott, a sík földek fölött talán még vadabbul száguld a szél, mint itt, nehezebb elbújni előle, és a cserény sem véd jobban, mint itt a sátor vagy a sebtiben összerakott nádkunyhó. De mire ezt kigondolta, a hadnagy már el is lépett előle, egy csoport tekerőre kiabált éppen.

Egész nap hordták ismét a nádat a hídra. Zrínyi Miklós maga irányította a munkát. Tollas sisakja, hosszú, göndör haja mindenhol föltűnt, ahol lohadni kezdett a tűz a hídon, és odavezényelte az embereket a hosszú, zörgő nádkévékkel, hogy újra fölcsapjanak a lángnyelvek, kérlelhetetlenül rontsák, emésszék a híd gerendáit.

Befelhősödött az ég, mintha a rengeteg fölszállt füst állt volna össze piszkosszürke felhővé odafönt. Korán leszállt a köd, hamar abba kellett hagyni a munkát. De a híd égett, a lángok táncoló fénye áttörte a ködöt. A Dráva medrében leégtek a hidat tartó hajók, felolvadt körülöttük a jég, egy-egy deszkaszál vagy tüzes gerenda sisteregve hullt le, és fehér gőzfelhő szállt föl utána a vízről.

A második éjszakán Máté a fáradtságtól és a hidegtől elgyötörve nehéz, álomtalan alvásba zuhant. De így voltak a többiek is, kevesebb lett a nevetés, a tréfa, de még az egyszerű szó is. Bottyán Vendel és Ranković Pavle csendben megették a vacsorájukat, azután ledőltek a sátorban. Forgolódtak, köhögtek, krákogtak még egy darabig, zörgött alattuk a nád, de azt Máté már nem hallotta.

Reggel a fiú első kába, bizonytalan pillantása a hidat kereste. Még sötét volt odakint, s azt hitte, a tegnapi nagy tüzet látja, de az már sehol sem volt. Csak néhol csapott föl váratlanul egy-egy elkésett lángnyelv, szállt szikra az összeroskadó gerendák zuhanása nyomán.

- Na, ennek vége! - mondta Bottyán Vendel elégedetten.

- Vége! Vége! - szakadt föl a sóhajtás az emberekből. Nem mondták, de ott volt ennek a szónak a hangsúlyában, hogy „Vége! Mehetünk haza, ahol meleg szoba, jó meleg étel, ital vár!”

A híd helyét már csak két sor elszenesedett vastag cölöp mutatta, nyílegyenesen vezettek át a folyón, mocsáron, egészen Eszéig, ahol végre elhallgattak az ágyúk, nem volt már miért löni. Körülöttük elolvadt a hó, kibukkant alóla a sárra olvadt, majd ismét megfagyott kormos föld, a szétszóródott, égett gerendamaradványokkal.

Máté nem tudta levenni róla a szemét. Örült, hogy elvégezték szerencsésen, amit kellett, de sajnálta is a gyönyörű hidat. Ez a sajnálkozás látszódnak az arcán, mert Bottyán Vendel biztatón a vállára csapott.

- Elszontyolodtál, öcsém! Mi a baj?

- Semmi - fordult el az üszkös cölöpöktől Máté. - Csak kár érte.

- Ugyan miért volna kár, te?

- Hát a hídért.

- Dehogyan kár! Elvágjuk a török útját ezen a vidéken, ha fölenged a fagy, elsüllyednek a szekerei a Dráva mocsaraiban, a fél országot meg kell kerülnie, ha élelmet, puskaport akar vinni Kanizsára, Pécsre meg a többi várba.

- Lehet, hogy Pécs már a miénk - mondta Máté. - De most nem volna szabad megállni, üzni, hajtani kéne a pogányt, amíg nem tud segíteni az övéinek. Most vissza lehetne foglalni még Budát is...

- Mondd a bán úrnak neki - szólt közbe Pavle nevetve. - Ha maga nem tudná, majd tetőled tudja.

- Nem akarok én tanácsot adni a bán úrnak, meg másnak se... nem kell azért kinevetni..

- Hagyd, Pavle! - mondta Bottyán Vendel. - Hiszen igaza van, úgy kellene lennie, ahogy mondja. Csak hát mindig közbejön valami, és a dolog nem úgy lesz, ahogy lennie kellene.

Összeszedelőzködtek, mire teljesen kivilágosodott az ég, már fölsorakozott a sereg. Egymás után elindultak észak felé a csapatok, a leégett híd lassan eltűnt mögöttük, eltakarták az alacsony dombok.

Ismét hárman lovagoltak egymás mellett. Hosszú ideig csend volt, csak a lovak zihálása hallatszott, meg néha egy-egy rövid horkantás. Az emberek görnyedten ültek a nyeregben, a szemük le-lecsukódott, csak most érezték igazán a hosszú lovaglás, a szabadban töltött éjszakák, a kétnapos nádvágás okozta fáradtságot.

Dombokon, völgyeken, mély vízmosásokon araszolt előre a sereg, Máté úgy érezte, nem is halad, mintha ugyanazt a dombot kerülnék meg már, ki tudja, hányadszor. Türelmetlenül izgett-mozgott a nyeregben, azután odafordult Bottyán Vendelhez.

- Ugyanazon az úton megyünk, amelyiken jöttünk?

Bottyán alig mozdította felé egy kicsit a fejét, duzzadt, vöröses szemhéját pedig éppen csak résnyire emelte föl.

- Tudja a fene!

- Pécsre is bemegyünk? - kérdezte egy kis idő múlva Máté.

- Pécsre biztosan...

Csend volt egy darabig, azután a fiú, félig magának, megjegyezte:

- Az jó lesz! Nagyon jó!

Bottyán Vendel kinyitotta a szemét egészen, föllobbant benne egy kis kíváncsiság.

- Aztán miért lesz az olyan jó?

Máté nem válaszolt. Bánta is, hogy szólt, meg örült is neki. Jó lenne Piroskáról beszélgetni, de ki tudja, hátha kineveti Bottyán.

- Na, miért? Vagy tán titok?

- Nem titok éppen. - Máté vállat vont.

- Csak nem leány van a dologban?

- Asszony - mondta Máté, vagy súgta inkább, mert tartott Pavle csípős nyelvétől.

- Nocsak! - kapta föl a szemöldökét Bottyán. - Csak nem az, akit a gyerekével együtt kimentettél az égő házból?

- De az.

- Mondtam neked, hogy a magunkfajának nem jó nagyon megnézni az asszonyokat. - Bottyán várta, hogy Máté válaszoljon, s hogy nem szólt, maga folytatta: - És az ura hol volt annak az asszonynak, amikor égett a ház?

- Meghalt. Egy kereskedő embere volt, azután valami rablóbanda...

Bottyán Vendel gondterhelten bólogatott.

- A házuk leégett, Piroška a rokonainál húzta meg magát a gyerekével.

- Szóval Piroška. - Bottyán Vendel egyre csak csóválta a fejét.

- Mi a baj? - kérdezte Máté gyanakodva.

- Megmentetted a gyerekével együtt... hálás volt neked... de azért ne képzelj olyan sokat. Néhány nap is hosszú idő... a rokonok is telebeszélhetik a fejét, hogy hát ki ez a gyerek... mármint te... se pénze, se neve... azután az asszonynép könnyen hajlik a szóra... lehet, hogy meg se ismer, ha fölkeresed.

- Az lehetetlen! - pattant föl Máté. Arra a pillanatra gondolt, amikor Piroška átölelte a lépcsőfordulóban, de nem mondott erről semmit. Meg arról sem beszélt, hogy őlt is Piroskáért... nem hálát vár tőle, de az lehetetlen, hogy elfelejtené... hogy nem ismerne rá...

- Nem lehetetlen bizony - mondta csendesen Bottyán. - Sok furcsaság megesik az emberrel, mire megeszi a kenyere javát, majd meglátod. - Hallgatott egy darabig, nézte a fiú felindultságtól dúlt arcát. - De az is lehet, hogy emlékezni fog rád, és ugyanúgy fogad, ahogy elengedett... nehéz eligazodni az asszonyokon...

Azután jó darabig egyikük sem szólalt meg, mindketten elmerültek a gondolataikban.

Ismét Pécs

A város komor látvánnyal fogadta a visszatérő sereget. Az utcákról még alig takarították el a romokat, a kormos falak, a beomlott tetők tehetetlenségről és félelemről árulkodtak. Hiszen még dörögtek a német és a várbeli török ágyúk, ha nem is olyan sűrűn, mint a város elfoglalása utáni napokban. A nagy robajjal becsapódó golyók tovább rombolták, amit a tűzvész meghagyott, riogatták a házfaltól házfalig lopózva közlekedő embereket.

Máté jobbra-balra tekintgetett a kihalt utcán. Azt remélte, megpillanthatja Piroskát valamelyik sietős léptekkel haladó járókelőben, de csak nagy ritkán bukkant föl valaki a házak mellett, a falhoz lapulva, s arról is legtöbbször kiderült közelebbről, hogy férfi, sőt katona, leginkább német zsoldos.

- Kihalt ez a város? - fordult Máté egy kis idő múlva Bottyánhoz.

A férfi körülnézett, mintha csak most eszmélne rá, hogy hol jár.

- Szétfutott a nép - mondta dörögve egy kis idő múlva. - Így szokott ez lenni. Aki teheti, igyekszik kifelé a falvakba, a tanyákra, ki hova tud. Vagy ha maradni kénytelen, itt húzódik meg a pincékben, mert fél az ágyúgolyóktól.

Mintha csak a szavait akarták volna bizonyítani, gyors egymásutánban négy-öt ágyú is eldördült, német és török vegyesen, de a török golyók másfelé hullottak le, a robajukat sem hallották.

A város szélén, egy alig sérült házban kaptak szállást. Máté meg a társai a pincébe kerültek, ahol hűvös volt ugyan, de nem csontig ható hideg, mint odafönt, s egy kis szétterített szalmán egészen jó fekvés esett, tetőtől talpig pokrócba burkolózva. Néhányan hordókat kerestek a hosszú pincében, amely mélyen benyúlt a hegy alá, de hordók sehol sem voltak.

Máté ellátta a lovát a fallal körülvett szűk udvaron, azután megkereste Bottyánt, aki egy kis tűz mellett ült a pincejáró mellett. Pavle, szokásától eltérően, énekelt a tűzbe bámulva, de olyan szomorú volt a dala, hogy Máté szíve összefacsarodott, pedig egy szót sem értett belőle.

- Körülnézek - mondta a fiú. Könnyedén akarta ezt odavetni a másik kettőnek, de a hangja elfúlt az izgalomtól.

Pavle meg sem hallotta, belemerült a szomorú dalba, Bottyán azonban fölkapta a fejét.

- Hová mégis?

- Körülnézek - ismételte a fiú.

Bottyán határozatlanul rápillantott, azután Pavlára, nem tudta eldönteni, menjen-e vagy maradjon, végül mégis föllállt, és elindult mellette.

Kimentek az emberekkel és lovakkal zsúfolt udvarról. Egy darabig némán taposták a koromtól, füsttől szürkére koszolódott havat. Máté nem tudta, hogy a város melyik részén vannak, találmra indult el a lejtős utca vége felé. Koradélután volt, még nem alkonyodott, de az acélszürke égbolt alatt már könnyű köd szállt a Mecsek felől.

- Megkeresem Piroskát - mondta a fiú hirtelen, és megkönnyebbült, hogy kimondta, mintha tehertől szabadult volna.

Bottyán bólogatott.

- Gondoltam. - Hallgatott egy kicsit, azután hozzátette: - Nagyon megváltoztál, Máté fiam, amióta megismerted azt az asszonyt.

- Ugyanaz vagyok én most is.

- Ugyanaz - bólogatott a másik -, de nem ugyanolyan. Elgondolkozóbb, töprengőbb lettél. Azelőtt be nem állt a szád, folyton kérdezősködtél, tudni akartál mindent... most meg alig hallani a szavadat.

Máté nem válaszolt. Hiszen lehet, hogy igaza van ennek az embernek, aki az apja lehetne, s úgy is segítette, mintha az édes gyermekét látná benne. De hát mit tegyen, ha egyre csak Piroska jár az eszében! Ahogy a füstöt okádó ablakban áll, ahogy rémülten visszahőköl Dragan láttán, s főleg amint hozzásimul a lépcső fordulójában a búcsúzáskor.

- Merre megyünk, hé?! - riasztotta föl Bottyán szava. - Tudod te egyáltalán, hol van az az asszony, vagy csak bolyongsz össze-vissza? Másodszor megyünk végig ugyanazon az utcán!

Máté fölkapta a fejét. Próbált tájékozódni, úgy gondolta, könnyen megtalálja Piroska rokonainak a házat, de akkor az asszony vezette, ő csak ment a nyomában, nem is nézett körül, azután Dragan felbukkanása miatt sem nagyon volt ideje nézelődni. Határozatlanul forgatta a fejét, Bottyán látta, hogy nem tudja, merre keresse a házat.

Egy katona jött szemben, a férfi megállította.

- Hé, pajtás, merre van az Eszterházy Pál úr szállása?

De a katona értetlenül bámult rájuk, azután idegen nyelven morgott valamit, és továbbment.

A következő katona magyar volt, de ő meg mindenképpen tudni akarta, mi dolguk az Eszterházy Pál úr szállásán. Bottyán vitatkozott vele egy darabig, nem akarta megmondani, miért mennek oda, a katona meg egyre kíváncsiskodott, végül Máté vágta el a beszélgetés fonalát.

- Fontos üzenetet viszünk - mondta határozottan. - Ne tarts fel minket, hanem mondd szaporán, merre menjünk!

A katona megilletődött a határozott hangtól, gyorsan útba igazította őket, és elment.

- Hol tanultál meg ilyen jól hazudni? - kérdezte Bottyán nevetve.

- Nem szeretek én hazudni - felelte Máté - de sok mindenre ráviszi az embert a szükség.

Indult, amerre a katona mutatta az utat. Bottyán még nevetgélt egy darabig, a fejét csóválta.

A köd egyre sűrűbb lett, az épületek lassan elvesztették éles körvonalait. A hó ropogott a talpuk alatt, a köddel szűrös hideg is lekúszott a hegyről. De Máté nem érezte a hideget, és nem csak azért, mert vastag posztókabátot viselt, és a gyaloglás is melegítette. A gondolat, hogy hamarosan találkozik Piroskával, jóleső melegséget árasztott el a testében.

- Aztán mi lesz, ha megtalálod? - kérdezte Bottyán váratlanul, és a kérdés szíven ütötte a fiút.

Mi lesz, ha megtalálja Piroskát? Mit mond neki? Elgondolta ezt már százszor is, megszerkesztette magában, de elmondhatja-e Bottyánnak? Hiszen lehet, hogy Piroska alig fog rá emlékezni, vagy úgy tesz, mintha éppen csak rémlene neki valami. Az is lehet, hogy egy idegen férfit talál ott... De az lehetetlen! „Engem itt megtalál” - ezt mondta, amikor búcsút vettek egymástól, és ez azt jelenti, hogy visszavárja, még akkor is, ha a rokonai le akarják beszélni...

- Hallod egyáltalán, amit mondok? - kérdezte Bottyán türelmetlenül.

- Hallom, hallom - felelte Máté felriadva. Azután, maga sem tudta hogyan, kibukott belőle a szó: - Ittmaradok vele... nála... - elakadt a szava, de egy pillanat múlva összeszedte magát - ...nem megyek tovább a sereggel!

- A bán úr szegődött katonája vagy - mondta Bottyán. Kikerültek egy nagy törmelékupacot, amelyet a város elfoglalása óta nem takarítottak el az utca közepéről, vagy talán az ágyúzás miatt azóta omlott oda. - Az a szegődés nem játék ám!

- El voltam én szegődve a karcagi pusztára is gulyásnak - felelte Máté. - Ki gondolta volna, hogy a bán úr katonája leszek, amikor elindultunk a csordával Velencébe?

- Lehet, hogy nem gondoltad, mégis az vagy, a bán úr katonája.

- Vége van már a hadjáratnak - erősködött Máté. - Hallottam, hogy azt beszélnek az emberek, indulunk tovább hamarosan, nem vesszük be a várat, mert úgysem tudnánk megtartani ilyen messze a török háta mögött. A német csak azért mutatta, hogy hosszú, kemény ostromra készül, hogy elvonja a figyelmet a bán úr seregéről, amelyik lement a Drávához, hogy felégesse a hidat...

Máté magyarázott volna tovább is, hogy mi miért és hogyan lesz, de Bottyán félbeszakította.

- Ha ilyen jól tudod, hogy mire készülnek az urak, és még azt is, hogy miért, tudhatnál arról is, hogy a szegődés az elbocsátásig tart.

Máté beharapta a szája szélét, és elhallgatott. Sértette a nyers közbevágás meg a kioktató hang. Hiszen tudta ő nagyon jól, hogy a szegődés az elbocsátásig tart, meg akkor kapna még egy kis pénzt, de nem gondolt most a pénzzel. Piroskával kell találkoznia minél hamarabb, s ha találkoznak, mit számít az a néhány forint! Az is eszébe jutott, hogy Kadocsa hadnagy fölfigyelt rá, azt mondta, a hadjárat befejezése után beszélni akar vele, talán elszegődhetne állandóra a bán úr fegyveresei közé, vihetné valamire, ha megtanul írni-olvasni, talán még tiszt is lehetne belőle... de a fantáziája hiába ragadta magával, Piroska képe mindig visszazökkentette a valóságba. Hiszen szebb is volna, ha tisztként menne el hozzá, úgy kérné feleségül, akkor a módos rokonok sem húzogatnák a szájukat, de hát mikor lenne az, talán tíz-tizenöt év múlva, s hol lehetnének ők már akkor ebben a bolond világban?

- Nem kell a pénz, amit a szegődésért kapnék még - mondta végül. - Amit meg eddig kaptam, azért megdolgoztam, ahogy tőlem tellett.

- Elég bolond vagy, ha nem kell - morogta Bottyán. - Megkaphatnád néhány hét múlva, azután úgy jöhetnél vissza, hogy csörögne egy kis pénz a zsebedben...

- Ez az a ház - mondta hirtelen Máté, és megállt.

Bottyán szemügyre vette a hosszú, sötét kapuboltozatos épületet, és csettintett.

- Hát nem szegény az a te Piroskád. Nem is értem...

- A rokonaié a ház, nem az övé - mondta Máté. - Ő máshol lakott, de az a lakás sem volt az övék. Egy kereskedőé volt, akinél az ura dolgozott, amíg a haramiák meg nem ölték. De erről már beszéltem...

- Hát, Isten áldjon! - morogta Bottyán, miután jól szemrevételezte a házat. - Nem biztos, hogy okos dolog, amit csinálsz, de nem vagy már gyerek, te tudod... sajnálom, hogy elmégy, mintha a fiam lennél... mintha a fiam hagyna ott... - hirtelen elfulladt a hangja, Máté megdöbbent a gondolatra, hogy talán a könny is kicsordul ennek a kemény, mogorva katonaembernek a szeméből.

- Mondja meg Pavlénak, hogy... sajnálom, ha már nem találkoznánk... ő is olyan jó volt hozzám, mintha az apám lett volna, az apám, akit sohasem ismertem, meghalt, mielőtt annyira cseperedtem, hogy emlékezhetnék rá...

Nem az apjáról akart beszélni, hanem arról, hogy mennyire megszerette ezt a két embert, akik mellette álltak, segítették, de félt, hogy elakadna a szava, és annyira sem tudná elrejtani az érzelmeit, mint Bottyán, s tán sírva fakadna szégyenszemre.

Arra riadt föl, hogy Bottyán keményen megszorítja a kezét, hirtelen hátat fordít, és gyors léptekkel elindul.

A család

Ott állt hát ismét a boltíves nagy ház előtt, mint akkor Piroskával, és az jutott eszébe, hogy lám, egyeseknek milyen szerencsájuk van! Piroska rokonai nem csak az ostromot és az azt követő fosztogatást, gyújtogatást vésztették át, de a várbeli török ágyúk sem tettek kárt a házukban. S ha elvonul a had Pécsről, és visszajönnek a törökök, velük is szót értenek majd bizonyosan, mint ahogy korábban szót értettek.

A kapubejáró alatt most is ácsorogtak katonák, de hogy Máté egyedül ment be, ügyet sem vetettek rá. Áthaladt a szűk udvaron, és bekopogtatott egy ajtón. Vékony kis szolgálólány vitt éppen valami edényt a helyiségben, mikor meglátta Mátét, futva igyekezett ki egy másik ajtón, hiába szólt utána a fiú, nem hallotta meg, vagy úgy tett, mintha nem hallaná. Éppen csak néhány szemvillanásnyi idő telt el, amikor megjelent ugyanabban az ajtóban egy nagydarab, őszülő férfi, hosszú szárú pipával a kezében. Az arca vörös volt, mintha gutaütés kerülgetné, és lilás erek hálózta be.

Bizalmatlanul nézett Mátéra, és egy kis aggodalom is volt a tekintetében.

- Mi járatban? - kérdezte végül egy kis vizsgálódás után.

Máté köhintett, zavarban volt, azt remélte, megismerik, emlékeznek még rá, hiszen nem olyan régen járt itt Piroskával, ő rögtön megismerte a házigazdát.

- Kangur Máté a nevem - kezdte, és egy kissé meghajtotta a fejét. - Jártam itt nemrég, gazduram...

Elhallgatott, nem nagyon tudta, hogy térjen rá a Piroska dolgára. A férfi összehúzott szemmel nézte egy darabig. Az aggodalma elszállt a fiú tisztelettudó viselkedésétől, de nem enyhült meg a nyilván koldusszegény katona iránt, bár kíváncsi is volt, hogy mit akar.

- Nemrég? - A pipaszárával megvakarta dús, őszülő haját, amely a válláig ért, s úgy belefeledkezett ebbe, mintha nem is emlékezne már, hogy valaki áll vele szemben.

- Piroskával jöttem a múltkor - mondta nagy sóhajjal a fiú. - Aznap, amikor leégett a házuk...

- Aha - felelte elgondolkozva a férfi, majd egy kis szünet után hirtelen közelebb lépett Mátéhez. - És most mit akarsz?

- Látni szeretném Piroskát... beszélni akarok vele.

- Minek? Tán nála feledtél valamit? - kérdezte a férfi, és mosoly bujkált a bajusza alatt, de nem barátságos, inkább gúnyos mosoly.

Máté megrázta a fejét.

- Nem azért jöttem.

- Akkor mit akarsz? - Türelmetlenebb lett a hang, mintha a férfi sajnálná a Mátéra vesztegetett időt.

Szól Eszterházy úr katonáinak, s ők egy pillanat alatt kidobnak innen - gondolta Máté aggodalmasan. - Márpedig az lehetetlen, hogy ne találkozzak Piroskával. Letanyázok a kapu előtt, vagy belopózom éjszaka tolvaj módjára, de látnom kell újra!

- Megígértem neki, hogy visszajövök - mondta végül. - Megígértem, amikor elváltunk.

- Aha! - felelte újra a férfi. - Megígérted. Aztán még mit ígértél neki?

- Nem ígértem mást - felelte Máté halkan, s úgy tett, mintha nem érezné a bántó gúnyt a másik szavaiban -, csak azt, hogy visszajövök.

- És mit akarsz tőle?

- El akarom venni feleségül! - Ezt is ugyanúgy akarta mondani, mint a többi, de megbicsaklott a hangja, és hangosabban, szinte kiáltva szaladt ki belőle a szó.

A férfi meg is lepődött, nemcsak a szavak értelmétől, de a hangtól is. Csend volt egy darabig, mintha mérlegelné, amit hallott.

- Te? - kérdezte végül, és Máté érezte, hogy ide hiába jött, legalábbis ez az ember nem lesz a segítségére. Egyúttal a harag is nőtt benne, lehet, hogy Piroska ott van valamelyik távolabbi szobában, és nem elég, hogy nem találkozhat vele, de meg sem mondják neki, hogy ő itt járt.

- Én! - felelte, és a férfi szemébe nézett. Az meglepődött a kemény hangtól és a határozott tekintettől, de a szeméből és a szája sarkából nem tűnt el a gúnyos mosoly. Éppen mondani akart valamit, amikor nyílt az ajtó a háta mögött, és egy fekete ruhás, főkötős asszony lépett be. A férfi hátranézett, és nem mondott semmit Máténak.

- Ki ez? - kérdezte az asszony.

Máté nem látta az arcát a sűrűsödő sötétségben, csak annyi tűnt a szemébe, hogy idősebb lehet az asszony, széles arca fehér foltként imbolygott előtte.

- Valami katona. - A férfi megvonta a vállát.

- Mit akar?

- Piroskát keresi.

- Minek?

- Feleségül akarja venni.

Az asszony közelebb jött, és kíváncsian Máté arcába nézett. Azután tetőtől talpig végigmérte.

Úgy mustrálgat, mint egy lovat a vásárban - gondolta a fiú, de szólani nem akart, hátha az öregasszony szívélyesebb lesz hozzá, mint a férfi.

- Ki vagy? - kérdezte végül az asszony. A hangjában nem volt gúny, sem elutasítás, csak egy kis bizalmatlanság.

Máté megmondta a nevét, röviden azt is, hogy mi járatban van. Az asszony növekvő érdeklődéssel kérdezgette. A fiú beszélt a csordáról, amelyet Velencébe kellett volna hajtani, a törökök rajtaütéséről, a katonáskodásról, az eszéki híd felégetéséről. Elmondta azt is, hogy találkozott Piroskával, csak Draganról nem beszélt, meg arról a pár pillanatról, amikor az asszony hozzásimult, és azt súgta a fülébe: „Engem itt megtalál!”

- Értelmes fiú vagy - mondta az asszony aprókat bólogatva, amikor Máté befejezte - jól tudsz beszélni...

- De édesanyám... - vágott közbe a férfi, az asszony azonban egy intéssel elhallgattatta.

- Elkel még egy férfi a tanyán - mondta. - Aki megfogja a munka nehezét is, ha kell.

- Elvégzek én minden munkát! - kiáltotta Máté. - Érték az állatokhoz, marha, birka volt már a kezem alatt, de még ló is...

- Az a lány... - kezdte volna a férfi, ám az asszony ismét leintette.

- Pusztul a sok ember a háborúban - mondta sóhajtván -, csak a féllábú, félkarú, hektikás marad...

- Különbet érdemelne - mondta a férfi, és ezúttal nem vette figyelembe az asszony türelmetlen legyintését. - Tőzsér volt az ura...

- Az ám, egy tőzsér hajcsára, rakodója... ugyanazt csinálta, mint ez a fiú itt... aztán meg mire várhatna Piroska ott a tanyán?

A férfi hallgatott. Csend volt egy darabig.

Máté arra gondolt, lám megtudta, hogy Piroska valamilyen tanyán van. Ez is több a semminél. Megkérdezheti valakitől, hol van a tanyája ennek az embernek, és odamegy, ha maguktól nem küldik. Arra riadt föl, hogy a férfi kérdez tőle valamit, és sűrű tekintettel várja a választ.

- Bocsásson meg gazduram... - mondta zavartan - nem értettem...

- Alszol, vagy mi? - morogta elégedetlenül a gazda. - Azt mondd meg, mikorra jössz vissza, ha széteszlik a had?

- Vége van már a háborúnak - felelte Máté. - Néhány nap, legföljebb egy-két hét... Amire szerződtem, azt megtettem becsülettel. - Hallgatott egy darabig, visszaemlékezett, hogy Bottyán pénzt emlegetett, ami az elbocsátáskor járna neki. - Talán még kapnék néhány forintot, de azért nem teszem meg azt a hosszú utat, nem töltöm a rengeteg időt.

Az öregasszony göcögve fölnevetett.

- Az elbocsátásig néhány semmi nap, a visszaérkezésig rengeteg sok idő... Szerelmes ez a fiú!

Szerencse, hogy félhomály volt már a szobában, nem látszott, hogy Máté elpirul.

Hiszen igaz - gondolta -, de miért kell ezt így kimondani? Nem tartozik ez sem a gazdára, sem az anyjára, egyedül csak Piroskára meg őrá.

- Elég bolond vagy, ha nem kell a pénz - morogta a gazda, és egy árnyalattal mintha barátságosabb lett volna a hangja. Azután legyintett egyet, és hátat fordított, majd hirtelen visszafordult, mintha akkor jutott volna eszébe valami. - Északnak indulj, azután keletre, Várad felé. A Zengő tövében keresd Simon gazda tanyáját. Akárki megmutatja arrafelé. És becsüld meg magad! - Máté köszönetet akart mondani, de nyersen félbeszakította. - Na, eredj! Mondd meg a tanyásgazdának, hogy én küldtelek, fogadjon föl. A járandóságod annyi lesz, mint a többieké. - Azzal végképp hátat fordított neki, és kiment a szobából.

- Indulok - mondta Máté az öregasszonynak, és bizonytalanul lépett egyet hátrafelé. - Köszönöm az útbaigazítást, meg... - Azt akarta mondani, hogy segítettek megtalálni Piroskát, de a szavak most nehezen formálódtak benne.

- Egyél valamit, mielőtt útnak indulsz, meg összekészítetek valamit a tarisznyádba a szolgálóval - mondta az asszony. - De még jobb lenne, ha éjszaka nem vágnál neki, sok kóborló, rabló népség is jár mostanában az utakon. Meghálhatsz a házban, azután hajnalban majd elindulsz.

Máté megrázta a fejét. - Inkább nyomban indulnék - mondta. - Nem akarom vesztegetni az időt.

Az öregasszony aprókat bólogatott, Máté csak sejtette a félhomályban, hogy mosolyog.

Találkozás

A rongyos ruhás, töpörödött öregasszony akkora köteg rőzsét cipelt a hátán, hogy majdnem eltűnt alatta. Riadtan pislogott Mátéra, amikor a fiú megállította a keskeny erdei úton, amelyet belepett a hó, és csak egy szánkótalp meg néhány pata nyoma jelezte, hogy merre vezet. Csak akkor nyugodott meg kissé, amikor a fiú tisztelettel az iránt érdeklődött, merre van Simon gazda tanyája.

- Én is arrafelé megyek, megmutatom - felelte az öregasszony. - Itt van az a közelben, kettőt kanyarodik az út, és megláthatod.

- Köszönöm a jóindulatát - mondta Máté sietősen. - Arra gondolt, hiszen vihetné ezt a halom rőzsét, semmi lenne az neki, de az öregasszony a teher nélkül is olyan lassan tipegne mellette, hogy ő nem győzné visszafogni a lépéseit. Otthagyt a hát, és hamarosan messze került tőle, pedig futni ő sem tudott a mély hóban, bár szeretett volna, hogy minél hamarabb a tanyára érjen.

Kettőt fordult az út, ahogy az öregasszony mondta, és egy kis völgy tárult ki a fiú szeme előtt. A felső, keskenyebb végében vaskos kőépület állt, valóságos erődítmény, vastag falakkal, keskeny ablakokkal, amelyek mint megannyi lőrés, sorakoztak egymás mellett. Gazdasági épületek álltak a ház közelében, minden kőből épült, nem sárból, agyagból, mint a Kunságban. Máté csak most döbbsent rá, hogy Simon gazda milyen módos ember lehet, ha ez a várszerű épület a tanyája, s talán nem is az egyetlen...

De ez csak egy pillanatra állította meg a lépteit, s közben fölmérte a tekintetével, merre induljon, hogy minél hamarabb elérje a házat. A meredek lejtőn lefelé könnyű volt a járás. Máté közben egyre az épületet figyelte, azt remélte, Piroskát látja meg valahol, de az udvar üres volt, mintha kihalt volna a tanya, ám tömzsi kéményéből barátságos, hívogató füst bodorodott az égre.

Aztán nyílt az ajtó, és pontosan úgy, ahogy egész úton képzelte, Piroska jött ki rajta, sajtár volt a kezében. Lépett néhányat a letaposott hóban, azután széles mozdulattal kilötyintett belőle egy kevés vizet. Ő volt az, Máté messziről megismerte, egyszerű kék ruhát viselt, kabátot nem kapott fölé arra a néhány pillanatra, amíg kilépett a házból. Máté megbabonázva nézte, mintha nem akarná elhinni, hogy valóságos, amit lát.

Piroska visszafordult, már majdnem az ajtóhoz ért, amikor a fiú észbe kapott. Hirtelen úgy érezte, elveszítene valamit, ha hagyná, hogy visszamenjen, mielőtt megtudja, hogy ő itt van a közelben.

- Piroska! - kiáltotta torkaszakadtából, és a néma, havas hegyek visszhangozták a kiáltását.

Az asszony megtorpant, kutatva nézett a hang irányába.

- Piroska!

Bár nem sütött a nap, nem vakította a hóról visszaverődő fény, ernyőt formált a kezével a szeme fölé. Úgy nézett egy darabig, kutató, majd álmélkodó arccal. Azután nagyot sikított, lecsapta a sajtárt, és futni kezdett a fiú felé árkon, bokron, vízmosáson át. Máté kitért karral szaladt elébe, repült a meredek lejtőn, a tarisznyája úszott utána a levegőben.

Egy pillanatra megtorpantak egymással szemben, mintha nem tudták, mit mondjanak üdvözlésül, azután Piroska a karjába vetette magát.

- Hát visszajött... hát visszajött... - ismételte elfúló lélegzettel.

Máté nem szólt, csak erősen magához szorította az asszonyt. Nem tudta, a saját szíve ver-e olyan veszettül, vagy a Piroskáét érzi a vastag posztókabát alatt.

ELBESZÉLÉSEK

Családi ünnep

Amikor elhelyezkedtünk az asztal körül, és nagyanyám kiment az első fogásért, a nagybátyám pálinkát kínált körbe a felnőtteknek. Vilmos, a legidősebb unokatestvérem odanyújtotta a poharát.

- Én is kérek, Kálmán bácsi!

A nagybátyám habozott, nem tudta, töltsön-e.

- Gyereknek nem való pálinka! - tiltakozott ingerülten a nagynéném.

- Nem vagyok már gyerek!

- De az vagy! Nem ihatsz pálinkát!

- Otthon ihatok, csak itt nem?

- Micsoda?

A nagynéném elvörösödött.

- Apu megengedte!

- Nem igaz!

- De!

Vilmos már ordított. Az arca vörös volt, vastag szemüvege harciasan villogott.

A nagynéném vészjósló tekintettel a férjéhez fordult.

- Pálinkát adtál neki?

- Eh! Hát egyszer...

Zavartan maga elé nézett, sovány arcán megfeszültek az izmok.

- Nem is egyszer! - kiáltott közbe Vilmos.

- Hát néha, amikor magamnak töltöttem... két-három centet... tudod, milyen kicsik a poharaink.

- Szóval így állunk?

Nagyapám megkocogtatta a poharát a villájával.

- Ezt otthon beszéljétek meg!

Egyetlen szál haja sem volt, rózsaszínű fejbőre ragyogott a lámpafényben.

- Jól van! - A nagynéném hangja elcsuklott, zsebkendőt vett elő, és megtörölte a szemét. - Jól van! Azt teszel, amit akarsz! Alkoholistát is nevelhetsz a fiadból!

- Ugyan, Mártika! - nyugtatgatta anyám. - Attól még nem lesz alkoholista. Hiszen nem kisgyerek már, tizenhat éves!

- Töltsél neki egy ujjnyit! - döntötte el a vitát a nagyapám. - Annyi nem árt meg. Vagy ha mégis, majd kirókázza.

A nagybátyám töltött Vilmos poharába. Az unokatestvérem győzelmesen szétnézett, a fény felé fordította a poharát, megszagolta, és csettintett.

- Én is akarok! - mondta hirtelen Ali, a másik unokatestvérem. - Ha neki lehet, akkor nekem is!

- Látod? - A nagynéném szemrehányóan a férjére nézett. - Ő is akar! - Azután visszafordult a nagybátyámhoz. - Nehogy tölts neki!

- Miért nem? - nyafogott Ali.

- Mert még kicsi vagy!

- Csak két évvel öregebb, mint én!

- Két év múlva esetleg te is kaphatsz!

- Miért csak esetleg?

- Jól van, két év múlva biztosan kapsz!

Ali még mondott volna valamit, de a nagyapám fölállt, pohár volt a kezében. Csend lett, mindenki feléje fordult.

- No... - Megköszörülte a torkát - ... hát hadd legyek én a felköszöntő. Ötven év nem csekélység, nekem elhihetitek, én már másfélszer ötven is elmúltam. De ha választhatnék, hogy hány éves szeretnék lenni, az ötvenet választanám.

- Ezt csak udvariasságból mondja apuka - szólalt meg apám a többiekre kacskintva. - Azért, hogy ne keseredjen el.

- Nem a'! Ötvenéves korban az ember ereje még megvan, de már az esze is megvan hozzá. Az élettapasztalata. Hát azért szeretnék én inkább ötven, mint mondjuk harmincéves lenni. És most, hogy te is ötven lettél, kívánok minden jót, még ötven évet erőben, egészségben!

Felálltunk, a felnőttek koccintottak a nagybátyámmal, a nagynéném két oldalról arcon csókolta.

- Nőszülj meg újra! - mondta két csók között. - Még mindig nem késő.

A nagybátyám arca elkomorodott.

- Jól van no, nem kell olyan bús képet vágni! Megértem, hogy eddig nem akartál mostohát hozni a házhoz, de hát a lányod már tizennégy éves, maholnap felnőtt, és itt hagy.

Mindenki Jolira nézett, aki eddig szótlanul ült az asztal végén. Most sem szólalt meg, az evőeszközöket rakosgatta.

- Ezt nem itt kell megbeszélni - mondta a nagybátyám szárazon.

- Jól van. - A nagynéném vállat vont. - A te dolgod, senki sem házasodhat meg helyetted.

- Nagyapa! Hány óra? - kérdezte hirtelen Ali.

Mielőtt válaszolhatott volna, kinyílt az ajtó, nagyanyám jelent meg a küszöbön egy nagy porcelántálal, amelyből sűrű gőz szállt föl. Anyám vette észre először, felugrott, hogy segítsen, de mire odaért, nagyanyám már letette a tálat az asztalra.

- Ugyan már! - mondta. Nem kell nekem ehhez segítség.

- Miért nem segít Rózsi? - kérdezte a nagynéném. - Igazán nem tudom, miért tartanak cselédet, ha anyuka maga cipekedik.

- Rózsit hazaengedtem - felelte nagyanyám.

- De hát most lenne rá a legnagyobb szükség!

- Segített a főzésben, a tálalást majd elintézzük magunk. Nem kell, hogy itt tátsa a száját, azután fűnek-fának elmesélje, amit hallott.

A nagynéném szeme kikerekedett.

- Csak nem gondolod, hogy... hogy megbízták valamivel? - Kérdően a nagybátyámra nézett.

- Tőlem akár meg is bízhatták. - Elhúzta a száját, és vállat vont. - Inkább ő számoljon be nekik, mint valami vadbarom.

- Na de ez nem így van! - A nagynéném a „nem” szót szinte sikította. Körbenézett, mintha támogatásra várna a többiektől. - Ebből kellemetlenségek lehet, mint nekünk volt.

Tudtam, hogy a nagynénéméknél házkutatást tartottak néhány hete. Ali a bal oldalamon ült, odasúgtam neki: - Mit kerestek nálatok?

- Röpcédulákat.

- És voltak?

Bólintott. A felnőttek a levest szedték, nem figyeltek ránk.

- Bizisten?

- Mondom, hogy voltak!

Elhallgattunk, mert a nagyanyám éppen a mi tányérunkba merte a levest. Azután visszaült a helyére, és enni kezdtünk.

- Mi lett velük? - súgtam a kanál mellől.

- Eldugtam mindet.

- Nem találták meg?

- Hülye vagy? Azt hiszed, itt lennénk, ha megtalálták volna?

- Hát ti mit sutyorogtok ott? - hajolt előre az asztal túlsó oldalán a nagynéném.

- Semmit - mondtam.

- Semmit - felelte Ali.

- Társaságban nem illik sutyorogni - jegyezte meg a nagynéném, és visszaült a székére.

- Igaz. - Anyám ült a jobb oldalamon. Haragosan összevonta a szemöldökét, de a szeme nevetett. - Nem illik sutyorogni, de lehet, hogy olyasmit beszéltek meg, ami nem érdekelné a társaságot.

A nagynéném még válaszolt volna, de a férje közbevágott

- Anyuka valóságos varázsló! A boltokban alig lehet kapni valamit, és ilyen csodálatos vacsorát készít!

- Honnan tudod, hogy csodálatos? - kérdezte a nagyanyám. - Még csak a levesnél tartasz.

- Ha a folytatás is olyan lesz, mint a kezdet, akkor igazam lesz.

- Amit itt megeszel, abból nem sokat vettem a boltban - válaszolta nagyanyám. - A piacon még árulnak ezt-azt, a szomszédok hoznak tejet, vaját, túrót, tejfölt. Még húst is, ha levágnak valamit.

- Feketén? - kérdezte a nagynéném.

- Előfordul.

- És nem üldözik?

- Lehet, hogy az vesz belőle először, akinek üldözni kellene.

Nagy nevetés támadt. Nagyanyám összeszedte a levesestányérokat, anyám segített kivinni őket, azután a nagynéném is kiment utánuk.

A férje elővett egy doboz Munkást, rágyújtott, de az első slukk után kásás, mély, hörgő köhögés fogta el. Letette a cigarettát, két kezét a mellére szorította. Az arca kipirult, sőt lassanként bíborvörösre gyúlt, a homlokán verejtékcseppek csillogtak.

- Muszáj szívni ezt a bűdös bagót? - kérdezte szemrehányóan a nagyapám. - Biztos megtiltotta az orvos.

- Megtiltotta. - A nagynéném férje még kapkodta a levegőt, szaggatottan beszélt. - De minek hagyjam abba, ha jólesik?

- Hogy ne halj meg idő előtt! - mondta a nagyapám ingerülten.

- Ne dohányozzak, ne igyak alkoholt, ne egyek fűszeres és akkor még élélhetek tizenöt-húsz évig. De miért, kérdem én, ugyan miért, ha semmit sem szabad, ami jólesne?

- Hogy fölneveld a gyerekeidet, azért! - Nagyapám most már nagyon mérges volt. Tenyerével az asztalra csapott. - Az ebadta!

Ismét nyílt az ajtó, nagyanyám jött be egy nagy tál sült hússal, anyám krumplipürét, nagynéném kompótot hozott. Nagyanyám húst szedett mindenkinek, a kompótból magunk merítettünk a tányérunk mellett lévő üvegtálcába.

- Hogy dugtad el? - kérdeztem Alit, amíg a felnőttek az étellel foglalatostkodtak.

- Mit?

- Hát a röpcédulákat!

- Ja! Átkutatták az egyik szobát, én pedig megkérdeztem, hogy átmehetek-e oda tanulni. De a röpcédulákat előbb áttettem a szekrényből a táskámba. Azt mondták, hogy átmehetek, így átvittem mindent oda, ahol már végeztek. Senkinek sem jutott eszébe, hogy a táskámba belenézzen.

A sült finom volt, nem is tudom, mikor ettem azelőtt ilyet. Nálunk ebédre legtöbbször tészta volt, vagy főzelék tükörtojással, s anyám vasárnap néha csirkét vágott.

Csendben ettünk, a többiek is áhítatos arccal hajoltak a tányér fölé.

A nagyanyám hirtelen lecsapta az evőeszközeit.

- A bor! - kiáltotta riadtan. - Elfelejtkeztünk a borról!

A nagybátyám még lenyelt egy falatot, és megtörölte a száját a damasztshalvétával, amelynek egyik szélét begyűrte a gallérja mögé.

- Lemegyek a pincébe - mondta, és a szalvétát az asztalra tette.

- Fejezd be, majd lemegy utána - mondta apám.

- Nem, nem! A bor evés közben is kell, nemcsak utána. - A nagybátyám fölállt. - Jobb lesz az emésztésed, ha közben megiszol néhány kortyot.

Kiment, a többiek visszahajoltak a tányérjuk fölé. Sokáig csend volt, csak az evőeszközök csörgése hallatszott. Azután a nagynéném férje félrenyelt, ugyanolyan görcsös köhögés szakadt föl a tüdejéből, mint az előbb, amikor rágyújtott. Apám megütögette a hátát, de a köhögés nehezen csillapodott. A nagynéném fejezte be először az evést. Letette a villáját, és körbenézett a többieken.

- Ismeritek az új Mécs László-verset? - Csodálkozva néztek rá. A nagynéném várt egy darabig. - Na? Ismeritek?

Senki sem válaszolt, csak a nagyapám kezdett dörmögni:

- Szavalni akarsz, vagy mi?

A nagynéném fölemelte a kezét, mintha csendet intene, azután elkezdte:

Hideg szoba, korgó gyomor,
tíz méteres Sztálin-szobor.
Nyomor, nyomor, nyomor!

Meleg szoba, teli gyomor,
icipici Truman-szobor.
Mikor, mikor, mikor?

Zavart csend támadt, csak Vilmos meg Ali vihogott föl.

- Tényleg ezt írta? - kérdezte nagyanyám bizonytalanul.

- Hát persze! - kottyantott közbe Vilmos. - Ezt írta, és meg is jelent a *Csillagban*.

- Milyen csillagban?

De Vilmos nem tudott válaszolni, mert az anyja átnyúlt az asztalon, és tarkón legyintette.

- Ne szemtelenkedj!

- Ez vicc - mondta a nagynéném férje. - Vicc és paródia. Olyan, mint Karinthytól az *Így írtok ti*.

Felderültek az arcok, de azért maradt valami kényszeredettség a levegőben.

- Az *Így írtok ti*ről jut eszembe - kezdte apám -, hogy engem egyszer megbicskáltak Ady Endre miatt. De lehet, hogy már meséltem...

Én ismertem a történetet, sőt valószínűleg a többiek is ismerték, talán csak a gyerekek meg a nagynéném férje nem, de lehet, hogy már ők is hallották.

- Volt a Hevesi úton egy diákkocsmá - kezdte apám -, annak a belső szobájában, jártunk esténként, mert onnan a kertek alatt el lehetett szaladni, ha tanárok jöttek ellenőrizni. A húszas évek elején húsz-huszonkét éves osztálytársaink is voltak, akik a háború, meg esetleg a hadifogság után folytatták a tanulást. Velük nehezebben boldogultak a tanárok, mint a tizenhét-tizennyolc évesekkel. Szóval ott voltunk egyszer, és Ádám Balázs elkezdte dicsérni Adyt, hogy milyen modern, milyen mély. Éppen akkor került a kezembe az *Így írtok ti*, hát gyorsan elmondtam az egyik Ady-paródiát, de úgy, mintha igazi Ady-vers volna. Ádám Balázs elkezdte elemezni, hogy mi benne a nagyszerű, azután amikor megmondtam, hogy ez paródia, bicskát rántott, és a karomba szúrt.

Az asszonyok szörnyülködtek.

- És te visszaszúrtál? - kérdeztem.

- Nem. - Apám vállat vont. - Azonnal lefogták, hogy szúrtam volna meg? De különben sem hordtam magamnál bicskát.

- Jó tükön kellett volna rúgni! - jegyezte meg Vilmos.

- Hogy beszélsz?! - kiáltott rá az anyja. - Nem szégyelled magad? - Fehér volt az arcára, mintha sosem járt volna napon, de most újra elpirult a méregtől meg a szégyenkezéstől. A férjéhez fordult. - Ezt a gyereket már egyáltalán nem lehet rendes társaságba vinni, csak szégyent hoz ránk.

Vilmos flegmán vállat vont, az apja pedig rendületlenül evett tovább, mintha nem hallotta volna a megjegyzést.

A nagybátyám lépett be, négy üveg volt nála.

- Na végre! - mondta szemrehányóan a nagyapám. - Már azt hittem, vissza se jössz, magad iszod meg...

- Kiégett a villanykörte a pincében. Vissza kellett jönni gyertyáért.

Letette az üvegeket az asztalra.

- Milyen? - kérdezte a nagyapám.

- A vörös száraz, a fehér félédes. A sültből a vörösből töltök.

A nagybátyám teletöltötte a poharakat, a gyerekekébe is öntött egy ujjnyit. Apró kortyokban, cseppenként ittam meg. Nem ízlett, de örültem, hogy én is kaptam belőle.

- Aztán ha elmegyünk, nehogy Joli is úgy járjon, mint az apja járt egyszer gyerekkorában! - mondta apám nevetve.

- Hogy járt Kálmán bácsi? - kíváncsiskodott Vilmos.

- Vidrányban egyszer vendégek voltak nálunk - kezdte apám -, és amikor elmentek, Kálmán az összes borospohárból megitta a maradékot. Hamarosan rosszul lett, összecsuklott, félrebeszélte, a cselédet elküldték orvosért, aki sokáig vizsgálta, mint aki nem hisz a szemének, azután döbbenten azt mondta: - Ez a gyerek tökrészeg!

Mindenki nevetett, apám a nagyanyámhoz fordult.

- Így volt, anyuka?

- Így bizony - bólintott a nagyanyám. - Majd lesült a bőr a képemről az orvos előtt, pedig jóban voltunk, ő is eljárt hozzánk vendégségbe.

- De én akkor csak ötéves voltam - szólt közbe a nagybátyám - Jolika pedig tizennégy lesz nemsokára.

- Jól van, no - mondta apám békítően. - Nem is komolyan mondtam.

Az asszonyok összeszedték a tányérokat meg az evőeszközöket.

- Mit kapunk még? - kérdezte a nagyapám.

- Süteményt, édességet. - Nagyanyám az ajtóból szólt vissza. - Vagy akarsz még valamit?

- Éhes maradt, apuka? - kérdezte apám.

- Csak kíváncsi vagyok.

- Aki kíváncsi, hamar megöregszik - kottyantotta közbe Ali.

- Fogd be a szád! - förmedt rá a nagynéném férje. - Hogy beszélsz a nagyapáddal?

Ali lehajtotta a fejét, de oldalról láttam, hogy kuncog.

- Hány óra van, nagyapa? - kérdezte álszent mosollyal egy kis szünet után.

Nagyapám már nyitotta volna a száját, hogy válaszoljon, amikor Joli hirtelen fölkiáltott:

- Én tudom, hogy Ali miért kérdegeti nagyapától, hogy hány óra!

- Hülye liba! - mondta Ali, és tüntetően hátat fordított neki.

- Te vagy a hülye liba! - sikította Joli, és segélykérően az apjára nézett.

- De gyerekek! - mondta szemrehányóan a nagynéném férje. - Hagyjátok abba! Rokonok között nem illő az ilyen beszéd!

- Úgy van! - tette hozzá a nagybátyám, és gyorsan teletöltötte a poharakat. - No, ezt még küldjük el a sült után!

Vilmos és Ali is nyújtotta a poharát, de nem kaptak a borból. Még mielőtt tiltakozhattak volna, nagymamám megjelent az ajtóban egy tortával, mögötte anyám tálcán süteményt hozott, a nyomukban a nagynéném jött, egyik kezében mély porcelán tál volt, nem látszott, hogy mi van benne, a másikban pedig tálca, magas halomban barnállott rajta valami.

Nagy ováció támadt, a két fiú megfeledkezett a borról. A tálakat, tálcákat lerakták az asztal közepére, gyorsan arrébb húztuk a tányérunkat, poharunkat, hogy legyen hely.

- Tessék választani! - mondta nagymamám elégedett mosollyal, amikor véget ért az éljenzés.

Nagy hangzavar támadt.

- Én tortát kérek! - süvítette Vilmos.

- Én is! - tette hozzá Ali.

- Abban mi van? - kérdeztem. A mély porcelán tál messze volt tőlem, fölállva sem láttam bele.

- Tejszínhab - mondta anyám. - A gesztenyéhez.

A nagynéném férje, kihasználva, hogy a figyelem az édességekre terelődött, elővett egy cigarettát, és rágyújtott. Csak akkor vettük észre, amikor ismét elfogta a köhögés. Próbálta visszatartani, de nem sikerült.

- Megígérted, hogy nem gyújtasz rá! - mondta szemrehányóan a nagynéném.

- Semmit sem ígértem - nyögte a férje, amikor a köhögése kissé csillapodott.

- Nyomd már el! - mondta a nagymamám. - Az asztmádnak biztosan nem használ.

A nagynéném férje vállat vont.

- Ha árt, nekem árt.

- És mi is szívjuk veled együtt - felelte a nagymamám.

- Akkor elszívom odakint.

Felugrott, látszott, hogy mérges, de igyekszik fékezni magát.

- Aladár!

A nagymamám utána kiáltott, de ő úgy tett, mintha nem hallotta volna.

- Honnan szerzett anyuka gesztenyét? - kérdezte anyám, talán azért is, hogy témát váltson.

- Abrakadabra, hab ragad babra! - mondta Joli hadarva.

Mindenki ránézett, ettől hirtelen elpirult, a nyaka meg a füle is vörös lett.

- Mit mondasz? - fordult feléje a nagynéném. - Mi ez a halandzsa?

Az unokanővérem hallgatott, lehajtotta a fejét, a pirosság csak lassan halványodott az arcán. A nagynéném azonban nem hagyta annyiban.

- Mit mondott? - fordult anyámhoz. - Te hallottad?

- Azt hiszem, azt mondta, hogy abrakadabra, bab ragad habra.

- Hab ragad babra - szólalt meg újra Joli, és ismét elpirult, de nem annyira, mint az előbb.

Anyám elnevette magát.

- Csak nem? - Nagymamámra nézett. - Babból?

A nagymamám bólogatott.

- Sajnos.

- És hogy csinálja anyuka? - hajolt előre a nagynéném.

- Megfőzöm, átpasszírozom, azután mint a gesztenyét...

- Főlösleges elmondani - legyintett Vilmos -, anyu úgysem csinálja meg. Elmondhatja nagymamával, néha még föl is írja, azután sose csinálja meg.

- Nem igaz! - csattant föl az anyja. - A bajor húst is megcsináltam!

- No, azt egyszer - morgott Vilmos. - Egyszer.

Nagyanyám fölágta a tortát.

- Szedjete! De a süteményből és a gesztenyéből is.

Én gesztenyét kértem, mert még sohasem ettem addig, de nem ízlett. Próbáltam több tejszínhabbal, de úgy sem volt jó. Hirtelen úgy éreztem, hogy pisilni kell. Fölálltam.

- Hová mégy? - kérdezte apám szigorúan.

- Ki.

A fejemmel arrafelé intettem, amerre a vécé volt.

- Hová ki? - Apám nem kapcsolt. - Nem illik felugrálni az asztaltól.

- Hát pisilni - feleltem türelmetlenül.

Vilmos meg Ali kuncogtak. Apám nem válaszolt. Sötét volt az ámbituson, csak a saroknál lévő utcai lámpa vetett rá egy kis fényt, éppen csak annyit, hogy tájékozódni lehessen. A nagynéném férje eltűnt az egyik oszlop árnyékában, csak cigarettájának parazsa világított.

- Hová mégy? - kérdezte.

- A vécére.

- Gyújtsd meg a villanyt, mert leesel a lépcsőn.

Tapogattam egy kicsit a falat az ajtó mellett, és hamar megtaláltam a kapcsolót. Felkattintottam, az ámbitust és az udvarra vezető öt-hat lépcsőt gyenge, sárgás fény öntötte el.

Amikor visszamentem, a nagynéném férje már nem volt az ámbituson. Kezet mostam a fürdőszobában, sokáig folyattam a vizet a ragyogó, nikkelezett csapból. Mi kannával hordtuk a vizet a sarki kútról. Nyári estéken néha fél órát is kellett várni, mire sorra kerültünk.

Nagy vitában voltak, amikor leültem, alig vettek rólam tudomást. Csak anyám kérdezte meg suttogva:

- Mostál kezet?

- Igen.

Bólintott, és visszafordult a vitatkozókhoz.

- Akkor is disznóság volt! - kiáltotta a nagybátyám. - Ártatlanul elvisz hozzátok egy csomagot, hogy őrizzétek meg, azután kiderül, hogy röpcédula van benne. Ilyesmiért manapság tíz évet is lehet kapni.

- Vagy tizenötöt - tette hozzá a nagyapám.

Úgy látszott, mintha szunyókálna, néha még a szemét is lehunyta, azután váratlanul beleszólt a beszélgetésbe, és a megjegyzéséből kiderült, hogy mindvégig figyelt.

- Legalább megmondhatta volna, hogy mi van a csomagban - folytatta a nagybátyám. - Hogy magatok dönthessétek el...

- Ki is vágtam volna vele együtt! - kiáltotta harciasan a nagynéném. Hallgatott egy darabig, azután a férjéhez fordult. - Szerintem te tudtad, hogy mi van benne!

A férje zavartan föl vonta a vállát.

- De nem! Mondtam már, hogy nem!

- Hm... hm... - A nagynéném hitetlenül csóválta a fejét. - Még szerencse, hogy megnéztem, mi van a csomagban. Látszott, hogy kapkodott, aki beletekerte az újságpapírba, a madzag is túl tág volt, amellyel átkötötték, nem kellett elvágni, simán lejött. Azt hittem, azon nyomban meghalok, amikor megláttam a röpcédulákat.

- Mi volt rajtuk? - kérdezte anyám kíváncsian.

- Egy rajz. Ragyogó nap, amely felé egy parasztember ment, a háta mögött pedig a földön hevert egy ütött-kopott tábla TSZCS felirattal.

- És mit csináltak? - kérdezte apám.

- Mondtam, hogy takarítsa el a háztól, mert bedobom a vécébe. Úgy is volt, hogy másnap visszaviszi, de délután, vagyis inkább már estefelé, jöttek keresni. Reggel Aladár a munkahelyén mondta volna annak az embernek, akitől kapta, hogy vigye el, de már nem jött be, elvitték az ávosok. Azután az egész csomagot bedobtam a klozettbe.

Csend lett hirtelen, néhány másodpercig senki sem szólalt meg.

- Angyal szállt át a szobán - mondta nagyapám, és nevetett.

- Szegény Jolánkám - suttogta a nagybátyám, és megtörölte a szemét.

Mindenki elkomolyodott, még nagyobb lett a csend. Az asztalon négy borosüveg állt, három üres, a negyedikben volt még egy kevés. A pálinkásüveg félig volt.

- Miért nem iszol? - kérdezte a nagyapám anyámat, és a poharára mutatott, amelyből legfölből egy ujjnyi hiányzott.

- Méreg az epémnek - mondta anyám, és a pohár fölé nyújtotta a kezét.

- Eh! - Nagyapám legyintett. - Nem lehet azt tudni, hogy méreg-e vagy orvosság!

- Dehogynem! - Anyám nevetett. - Ha fáj tőle, akkor biztosan méreg.

- Meddig lesz ez még így?! - sóhajtott a nagynéném.

- Micsoda, Mártika? - kérdezte apám.

- Nem tudhatjuk, mikor törnek ránk megint.

- Lehet, hogy már nem sokáig - szólt közbe a nagybátyám.

Közelebb hajolt az asztal fölé. Vörös volt az arca, a homloka gyöngyözött.

- Sose lesz ennek vége! - mondta a nagynéném.

A nagybátyám titokzatosan elmosolyodott.

- Hátha mégis?

- Hallottál valamit?

- Azt beszélnek - a nagybátyám még közelebb hajolt, és lehalkította a hangját -, hogy amerikaiak szálltak le a Mátrába ejtőernyővel.

- Hülyeség! - mondta anyám mérgesen.

- Nono! - A nagybátyám fölemelte a mutatóujját. - Miért lenne hülyeség?

- Azt hiszed, ilyen csönd volna errefelé, ha a Mátrában lennének az amerikaiak? Alig negyven kilométerre?

- Hátha azért van csönd, mert nem akarják, hogy az emberek megtudják.

- De miért nem mondta be a Szabad Európa vagy az Amerika Hangja?
- Mert esetleg nekik sem érdekük, hogy idő előtt napvilágra kerüljön a dolog.
- Kitől hallottad? - kérdezte anyám.
- A postástól.
- Hiszen az bolond!
- Nem olyan biztos az! Hátha csak tetteteli?
- Ez az a postás, aki a múltkor azt mondta, hogy nem lesz háború, csak békeharc, de olyan, hogy kő kövön nem marad? - kérdezte Vilmos.
- Ez.

Néhányan nevettek.

- Ez lehetetlen - mondta anyám. - Becsapjátok magatokat, hogy reménykedhessetek valamiben. - A nagyapámhoz fordult. - Nincs igazam, apuka?

- Nem tudom. Én már semmit se tudok, vén szaros vagyok.

Felvihogtunk, azután aggodalmasan körülnéztem, félve, hogy leszidnak, de a felnőtteket is meglepte nagyapám kijelentése, nem figyeltek ránk.

- No de, apuka! - szólt közbe a nagynéném.

- Úgy igaz, ahogy mondom - folytatta a nagyapám. - Vén szaros vagyok. A múltkor kimentem a temetőbe a menyem meg az unokám sírjához, azután még a Balajthy Gáboréhoz, szóval egyszerűen beszartam odakint.

- No de ezt vacsora közben...! - méltatlankodott a nagynéném.

- Nem eszik már senki.

Meg a gyerekek előtt...

- Nagyapa! Hány óra? - kérdezte Ali, de mielőtt választ kaphatott volna, a nagyanyám közbeszólt:

- Mert egy csomó cseresznyét ettél előtte, csak úgy magában. Mondtam, hogy kenyeret is egyél, de nem hallgattál rám.

A nagyapám anyámhoz fordult.

- Úgyhogy tőlem ne kérdezd, hogy igazad van-e!

- Mentek valahová a nyáron? - kérdezte hirtelen a nagyanyám.

- Mi? - A nagynéném nevetett. - Örülünk, ha nem döglünk éhen.

- És ti?

- Gábor a Balatonhoz megy - mutatott rám anyám.

- A Balatonhoz? - Ali szeme felvillant. - Egyszer mi is voltunk a Balatonnál. Hajnalban indultunk, este mentünk haza.

- Hogy sikerült elintézni? - kérdezte a nagynéném. - Nem lehet olcsó multság.

- Táborba megy. Nem kerül semmibe.

- Úttörőtáborba?

Anyám bólintott.

- És elengeded?

- A saját pénzemem nem tudnám elküldeni két hétre.
- Nem félsz, hogy átnevelik?
- Mit csinálnak vele?
- Kommunistát nevelnek belőle.
- Kommunistát? - Anyám kerekre nyitotta a szemét.
- Azt. Hiszen azért szervezik az ilyen táborokat.
- Ha két alatt kommunistát tudnak nevelni valakiből, aki nem az, akkor lehet, hogy nekik van igazuk - nevetett anyám.

- Egy gyereknel ez másképp van. - A nagynéném nem nevetett vele, sőt rosszállóan megcsóválta a fejét. - Nagyon könnyen veszed ezt. Aztán mire észbe kapsz, már késő lesz. - Áthajolt az asztalon, és megcírógatta az államát. - Ha faggatnának majd abban a táborban, hogy otthon meg a rokonoknál miről szoktatok beszélgetni, azt kell mondanod, hogy semmi érdekesről, csupa hétköznapi dologról. Arról, hogy milyen az idő, mi lesz ebédre, meg mi volt az iskolában.

Olyan riadt és mézesházos volt a hangja, hogy legszívesebben nevettem volna, de éreztem, hogy a nevetést nem vennék jó néven. Így önkéntelenül hátrahúztam a fejem, olyan messzire, hogy ne érjen el.

- Ugyan, Mártika! - mondta apám zavartan, és egy kicsit ingerülten. - Csak nem képzeled, hogy egyenként kifaggatják őket?

- Ezekről minden kitelik - felelte a nagynéném élesen, miközben visszaült a székére. - Elkottyant valamit, mondjuk a röpcédulákról, és megnézhetjük magunkat! Ha hazajön, jól gondold meg, hogy mit mondasz előtte!

- Nem kottyant el semmit! - mondta apám. - És nem fogom meggondolni, hogy mit mondjak előtte. - Csend volt egy darabig, azután apám hirtelen az órájára nézett. - Azt hiszem, ideje, hogy elbúcsúzzunk.

A díszesen faragott falióra pillantottam, fél kilenc volt. Máskor nem mentünk haza ilyenkor, vacsora után kártyáztunk, tíz óra felé kezdtünk öltözködni.

- Korán van még - mondta nagyanyám. - Ráérték.

Apámra néztem, szívesen maradtam volna, szerettem lórumozni, de láttam az arcán, hogy hiába kérleli a nagyanyám, és hiába kérlelném én is.

- Mi a fene lett? - fordult hozzá a nagyapám. - Csak nem sértődtél meg ennek a bolondnak a lefetyelésétől?

- De apuka! - szólt közbe a nagynéném.

- Nem sértődtem meg, de ideje indulni - mondta apám és fölállt.

Fölálltunk mi is, kimentünk az előszobába.

- Köszönjük, anyuka! - mondta anyám. - Minden nagyon finom volt.

A többiek követtek, jött Jolán és Ali is, csak Vilmos maradt bent, gyanítom, hogy titokban ivott valamit. A nagyapám még próbált marasztalni, de ahogy haladtunk kifelé, egyre kevesebb meggyőződéssel.

- Nagyapa! - kiáltotta hirtelen Aladár. - Hány óra?

- Verd a segged a hóra, majd megtudod, hány óra!

Jolán és Ali felüvöltött, velük üvöltöttem én is.

- Nincs is hó! - visította Jolán. - Nincs is hó! Nincs is hó!

- Csend legyen! - kiáltotta a nagyanyám.

Vilmos kidugta a fejét az előszobaajtón, kíváncsi lehetett, miért üvöltünk. A szája szélén bor piroslott. Miközben nagyanyám Alival és a nagyapámmal veszekedett, mutattam neki, hogy törölje meg a száját.

Júniusi hőség

Aznap reggel Matók István egy kicsit később kelt. Előző nap szólt a brigádvezetőnek a tehenészetben, hogy el kell intéznie valamit, szüksége lenne egy szabadnapra. A brigádvezető, aki szegről-végről rokona volt, először nagyon savanyú arcot vágott.

- Aztán ki jön maga helyett, István bátyám? - kérdezte a kis ember, akit Bütyöknek csúfoltak a háta mögött, de a szemébe nem merték mondani, amióta egy részeg embert megkéselt miatta Agócs Szerá bögrecsárdájában.

Matók István megvonta a vállát.

- Eleget bejöttem más helyett, most jöjjön valaki helyettem is.

A brigádvezető morgott valamit, hogy őt mindig szarban hagyják, és senkit sem érdekel, hogyan mászik ki, ebből Matók István arra következtetett, hogy rendben van a dolog, nem is esett több szó róla.

Már világos volt, amikor fölkel, lehet, hogy a nap is feljött, csak felhő takarta az égbolt szélét. A kakasok meg úgy kukorékolnak, mintha mind megbolondult volna.

Ezt később Matók István megemlítette a vallomásában, de a százados, egy sovány, kopasz férfi, dühösen az asztalra csapott.

- A kurva életbe! Ádámától, Évától meg az almafától akarja kezdeni? A tárgyra térjen, ember!

Előkapott egy kockás zsebkendőt, megtörölte a homlokát, a nyakát az álla alatt, sőt lenyúlt vele a kigombolt zubbony alá is, a kék szövet alól kivillant a fehér atlétatrikó meg a mellén nőtt dús, fekete szőr.

Matók István nem lepődött meg, tudta, hogy a hivatalos embereknek másképpen forog az eszük. Azért elbizonytalanodott egy kicsit, azon tűnődött, hol kezdje újra a történetet.

Biztos volt benne, hogy a maga korabeli embereket már nem verik meg a rendőrök. Régebben, amikor a tévészét szervezték, öregeket meg asszonyokat is vertek, Horvát Veron néni fel is akasztotta magát utána a padláson, mert nem bírta elviselni a szégyent, de ez már régen volt, mostanában nem divat.

Gumicszimat, rossz kezeslábast vett föl, és kiment az ólakhoz. A disznók fülsiketítő sivításba kezdtek, lökdösték, taszigálták egymást, belekaptak az előttük nyomakodók farkába. Matók István egy rossz malterhordó taligát tölt be az ól kifutójába, a lapát nyelével szétverte maga körül a disznókat, és a trágyát felhányta a taligára. Talpra állította a feldöntött vályút, azután kitolta a trágyát a kert végébe.

A disznók a vályúra vetették magukat, ahogy a vödörkből beleöntötte a moslékot, elégedett rőfögéssel habzsolták, csak néha visított fel valamelyik, ha eltaszították a vályútól, belekaptak a fülébe vagy az oldalába. Régen el kellett volna szállítani őket, de nem jött értük a teherautó.

- Nem vesz át többet a Húsipari Vállalat - mondta az elnök. A téveszközpont a szomszéd faluban volt, egy fél napba tellett, amíg biciklin megjárták, és még szerencse, hogy bent találták az elnököt. - Bedugult az export, nem kell több disznó.

- De hát a szerződés... - kezdte volna valaki, ám az elnök legyintése félbeszakította.

- Kitorölhetik vele a seggüket! - mondta dühösen. - A vállalat azt mondja, nincs export, nem tud szállítani. Amíg feldolgozza, mit csinálna azzal a tömérdek disznóval, ha átvenné? Hol tartaná? Mivel etetné? Kivel gondoztatná?

Egész dühös lett az elnök, kövér arcán vörös foltok jelentek meg, kis fekete bajusza körül meg a homlokán kiütött a verejték. Odakint volt vagy negyven fok, és bár egy nagy ventillátor működött az irodában, meleg volt így is.

Matók István már nem figyelt rá, inkább a berendezést nézegette. Vörös bársonyhuzatú heverő volt a szobában, öblös, mély fotelek álltak a kis dohányzóasztal körül, Mihályi Vince bácsi, akit elbágyasztott a kerekezés a két falu között a tűző napon, el is bóbiskolt az egyikben, a feje néha lecsuklott, akkor mindig ijedten körülnézett, a szemét is összehúzta az erőlködéstől, hogy ébren tudjon maradni.

Ez csak úgy megfordult Matók István fejében, nem mondta a századosnak, tudta, hogy úgymond félbeszakítaná. És arról sem beszélt, hogy ott az irodában eszébe jutott, vajon kinek a pártján áll az elnök, az övékén-e vagy a Húsipari Vállalatén, rájuk dühös-e, amiért zavarják ezzel a disznóátvétellel vagy a vállalatra, mert az nem viszi el a leszerződött állatokat, s velük tartatja tovább, pedig elérték a vágósúlyt.

Nagy festmény volt az elnök háta mögött, Lenint ábrázolta valami vörös függöny előtt, úgy nézett ki, mintha riadtan be akarna hátrálni a függöny mögé. Az íróasztalon Lenin-mellszobor volt bronzból, sőt a két ablak közül is ő tekintett le egy kör alakú domborműről.

A disznók fölhabzsolták a moslékot a vályúból, és elégedett rőfögéssel szétszéledtek az ólban meg a karámban.

Valamikor az volt a jó disznó, amelyik mozdulni is alig tudott a kövérségtől, 1954-ben a mezőgazdasági kiállításon látott egy két és fél mázsás aranyérmes mangalicát, csak hevert az összeeszkábált ólban, alig pihegett, csodájára jártak az emberek. Most át se vennék, a kilencven-százkilós kell, azt mondják, a húsa értékes, nem a zsírja meg a szalonnája.

Az anyja éppen indulni készült. Fekete ruha volt rajta, a kezében imakönyv és olvasó, az álla alatt megkötött fekete kendőt a szemébe húzta.

- Már indul? - kérdezte Matók István, csak azért, hogy ne menjenek el szó nélkül egymás mellett.

- Mindjárt kondítanak - felelte az anyja, és megállt az ámbitus téglaoszlopa mellett.

- Eljön a pap?

- Azt mondják, mára ígérte.

Felfordult a világ - gondolta Matók István. - Régebben vasárnap volt a mise, most meg akkor van, amikor éppen ráér a pap. A városból jár ki hetenként egyszer, néha vasárnap, néha hétköznapon, ahogy sorra kerül a falu.

A nap felbukkant az ól melletti szilvafa koronája fölött, egyre melegebb lett. Matók István az anyja után nézett. Senki nem mondaná, hogy már hetvenéves. Rendben tartja a házat, amióta Rozika meghalt, nem biztatja, hogy házasodjon újra, pedig biztosan nehezebb esik a mosás, főzés, takarítás. Majdnem minden nap kimegy a temetőbe, rendben tartja a családi sírokat, de a Rozikáéhoz nem nyúl, legföljebb szól neki, hogy gyomlálhatna már, vagy virágot kéne kivinni. Ezt mindig ráhagyja, pedig nem volt rosszban a menyével, néha még dicsérte is az ismerősöknek, ritka dolog ez a faluban.

Az anyja becsapta maga után az utcaajtót, Matók István meg bement a házba. Csizmát húzott, sötétszürke posztóruhát vett föl, fehér inggel, a fekete ünneplő kalapot csapta a fejére. Régebben így járt templomba is vasárnaponként, de amióta csak hébe-hóba tartanak misét, elszokott a templomból. A nagy falióra háromnegyed hetet mutatott.

Bezárta a házat, a kulcsot föltette az eresz alá a gerendára, ott tartották mindig, az anyja nem vitt kulcsot, majd fönt megtalálja, ha visszajön a templomból.

Mások is most indultak a buszhoz, óvodások kis csapata vonult előtte, minden reggel busz vitte őket a városba, este meg azzal jöttek vissza.

Az iskola ajtaját beszögezték, a tanárok elköltöztek, a diákok bent laktak a tanyai kollégiumban. Üresen állt az épület, ablakai elszürkültek a portól, néhányat már be is törtek, részeket dobhatták be kővel, amikor éjjel hazafelé mentek a kocsmából vagy Szerá néni bögrecsárdájából.

Az óvoda épületébe a takarmánybolt költözött, nagy fekete tábla volt a falhoz támasztva a bejárata mellett, biztosan az iskolából hozták át, rajta krétával rajzolt nagy betűkkel ez állt: „TÁP NINCS”. A boltos olyan gondosan, szépen rajzolt meg minden betűt, mintha ezzel akarta volna enyhíteni a tápért jövőik bosszúságát.

A tanácsháza előtt volt a buszmegálló, már vagy húszan álltak a kis bódé körül, amelynek csak a váza maradt meg, a drótszállal erősített vastag üveget kiverték az oldalából. A teteje vasból volt, legalább be lehetett állni alá, ha esett az eső.

Matók István megállt a bódé mellett, hátát a rozsdásodó vaslemeznek támasztotta, és rágyújtott. Evés után már elszívott egy cigarettát, most nem kívánta igazán, csak azért gyújtotta meg, hogy jobban teljen az idő.

Idős férfi csatlakozott a várakozókhoz. Matók István régóta ismerte, de ritkán találkoztak, a férfi kint lakott az Agyagoson egy kis tanyában. Most mégis megörült neki, legalább szólhat valakihez út közben.

Abonyinak hívták az embert, de a keresztnéve nem jutott Matók István eszébe. Megállt mellette, ő is cigarettát vett elő. Vörös volt az arca, fekete csizmáját belepte a por.

- Kár meggyújtani - jegyezte meg Matók István. - Jön a busz, azután el kell dobni. Cigarettával nem engedi föl a sofőr.

Abonyi legyintett.

- Nem jön az olyan hamar, még nem látszik az úton.

Hatkilométeres bekötőút vezetett a faluból az országútra. Rossz makadámút volt, valamikor leöntötték egy vékony aszfalréteggel, de az már feltöredezett, csak foltokban maradt meg belőle valami. Reggelente ezen bukácsolt be a busz, ha valaki egy kicsit kijebb állt, már a megérkezése előtt egy negyedórával láthatta, szinte attól a pillanattól kezdve, hogy befordult a bekötőútra.

- Nem jön? - kérdezte Matók István, csak hogy mondjon valamit.

- Nem. - Abonyi nagyot szívott a cigarettából. - Lehet, hogy egyáltalán nem is jön.

- Ugyan már! - Matók István megcsóválta a fejét. - Szokott az jönni.

- Szokott, szokott - hagyta rá a másik -, de azért van olyan is, hogy nem jön. Kilyukad a kereke, vagy eltörik benne valami. Egyszer pont a bejárásnál romlott le, jöhettünk gyalog. Pedig olyan hideg volt, hogy a köpés megfagyott, mire leért a földre.

Elhallgatott, azután a kalapot a kezében tartva, egy zsebkendővel megtörölte a homlokát, mintha annak a hideg télnek az emlegetésekor jutott volna eszébe, hogy most milyen meleg van. A homloka közvetlenül a szemöldöke fölött barna volt, följebb meg hófehér. A két részt mély vörös csík választotta el, ahol a szűk kalap belenyomódott a bőrébe.

- Az nagy baj lenne - mondta Matók István. Azután magyarázóan hozzátette: - Ha nem jönne a busz.

- Hova lesz a menés? - Abonyi visszatette a fejére a kalapot.

- A városba.

- Azt gondolom, de a városba hova?

Matók István elképedtetten, Abonyi olyasmire kíváncsi, amihez semmi köze, kár volt szóba ereszkedni vele.

- A boltba - mondta végül kényszeredetten. Hallgatott egy kis ideig, lehet, hogy Abonyi vele megy egy darabon a városban is, hát még hozzátette: - A boltba meg a takarékbá.

Amikor a kihallgatása során a takarékot emlegette, a százados hirtelen fölélénkült.

- Minek ment az ótépébe?

- Levelet kaptam, hogy fizessem be a részletet, de amíg nem vették át a disznókat, nem volt rá pénzem. Ezt akartam megmondani.

Dohos, áporodott levegő volt az irodában, a százados hiába nyitotta ki az ablakot. Hetenként kétszer jött a körzeti megbízott két-két órára, az irodája csak akkor volt nyitva, s a nedves, szürkére koszolódott vályogfalakból áradt a penészes dohszag.

- Szóval anyagi gondjai voltak?

Matók István nem válaszolt.

- Voltak vagy nem voltak? - A százados az órájára nézett. Szeretett volna már elmenni, nem nehéz eset ez, egy csomó szemtanú látta a gyilkosságot, de mégsem lehet ripsz-ropsz befejezni, a tanúk annyi marhaságot összehordtak, még valami zsebkendő meg boszorkányság is szóba került, hátha kiderül valami újabb adalék, tisztán kell látni.

- Nekem nem voltak. - Matók István vállat vont.

- Be tudta volna fizetni a részletet?

- Le vagyok szerződve a disznókkal... csak nem vették át...

- Nem kért pénzt Szarvasnétól?

- Kitől?

- Hát az áldozattól.

Matók István elmosolyodott.

- Tőle ugyan hiába kértem volna. Nem adott az saját gyerekének se, még percentre se.

- Hány disznója van?

- Nekem negyven.

A százados halkán fütyöntött.

- A kurva életbe! Az ember azt hinné, nyomorognak a világ végén, nincs már itt semmi, se tanács, se iskola, se óvoda, se rendes bolt, a rendőr meg a pap is csak hébe-hóba néz maguk felé, aztán kiderül, hogy tele vannak pénzzel. - Hirtelen elhallgatott, a papírokat kezdte rendezgetni az asztalon, mintha megbánta volna, hogy olyan sokat beszélt. - Szóval nem volt pénze?

- De volt - felelte Matók István. - Itt áll a pénz a disznókban, csak a vállalat nem küldte értük az autót.

- Mégse volt, csak akkor lett volna, ha átveszik a disznókat... - Legyintett, mintha fölösleges szócséplésnek tartaná az egészet. - Egyáltalán, mire kért maga kölcsönt?

- A házra cserepet tetettünk nád helyett... és abból vettük a sírra a követ, meg körben megcsináltattuk a vaskerítést.

A százados kinézett az ablakon. A poros piactéren szent Vendel színesre festett, pásztorkalapos, subás szobra állt egy oszlop tetején. A szent kampós botot tartott a kezében, két

bárány feküdt a lábánál. Az oszlop körül feketeruhás öregasszonyok, egy kicsit közelebb meg férfiak állodogáltak egykedvűen. A századost nyugtalanította a csoportosulás, legszívesebben hazaküldte volna az embereket, neki már nem volt rájuk szüksége, a tanúk ott ültek az előszobában egy hosszú lócán, rendőr állt mellettük, nehogy összebeszéljenek, de azután arra gondolt, ez a pár öreg aligha kezd rendbontást, hadd állodogáljanak ott, amíg bele nem fáradnak.

- Ebben a faluban csak öregek vannak? – hirtelen visszafordult Matók Istvánhoz.

- Mit kezdenének itt a fiatalok?

A százados bólogatott.

- Hát igen. Döglődik ez a falu, mintha a világ végén lenne, pedig alig huszonöt kilométerre a város. Maguk miért nem hagyják itt?

- Ugyan hová mennénk? Meg miből? Nincs itt ára a háznak, tán még ingyen se kelne el némelyik, ott áll bedeszkázva üresen vagy egy tucat, nem kell senkinek.

- Van pénzük...

- Akinek van, az el is megy. Nekem nincs annyi, hogy a városban vegyek házat.

A százados hirtelen fölállt, hátát a légy piszkos falnak támasztotta.

A kurva életbe! - gondolta. - Fecsegek ezzel az öregemberrel, mintha jó ismerősöm lenne, pedig gyilkos!

A busz már egy negyedórát késett. Néhányan kiálltak az út közepére, ahonnan végig lehetett látni a hat kilométeres bekötőutat.

- Telefonálni kéne! - mondta egy asszony bizonytalanul.

- Ugyan hova? - Többen is feléje fordultak.

- Hát a buszvállalathoz, hogy jön-e a... - Nem fejezte be, csak a kezével mutatott arra, amerről a busznak kellett volna jönnie.

- Honnan akar telefonálni? - kérdezte ingerülten a kucsmás férfi. - A kurbilis telefon rossz, vagy tán már nincs is meg. A rendőrszobán van egy, de be van zárva.

- A tanácsházán is van.

- Az is be van zárva. Csak holnapután lesz fogadóóra, akkor jönnek ki a városból.

- Én csak ezeket a szerencsétleneket sajnálom - mondta az asszony, és az óvodásokra mutatott. - Ezek ma már nem jutnak be a városba, az biztos. Mehetnek haza, vagy csavarogni, ha az apjuk-anyjuk elment dolgozni.

- Megmondtam, hogy nem jön! - szólt közbe Abonyi. - Megmondtam előre!

- Mert maga olyan okos... - jegyezte meg élesen egy kékfestőruhás asszony. - Mit örvendezik, maga is potyára gyalogolt ide!

Néhányan nevettek. Abonyi folytatta, mintha nem is hallotta volna a közbeszólást:

- A gép ugye néha elromlik, mert nem lehet mindig jó. Olyankor azután nem jön. Kilyukad a kereke, vagy eltörik benne valami, és már nem is jön. Én megmondtam! - Matók Istvánhoz fordult. - Ugye, hogy megmondtam?

- Fogja már be! - szólt oda egy magas, svájcisapkás férfi. Kezeslábas volt rajta, szerelőféle lehetett.

A tehenészetben javított valami gépet - gondolta Matók István. Csak azt furcsállta, hogy szerszámosládája nem volt nála, meg hogy a buszra várt. A szerelők autójával, de legalábbis motorral jártak.

- Vén hülye! - A szerelő egyre jobban dühbe jött. - Még hogy megmondta! Örvendezik a más baján!

- Nem örvendezek én, de akkor is megmondtam - felelte Abonyi makacsul. Azután Matók Istvánra mutatott. - Ez az ember is tanúsíthatja, hogy megmondtam.

- Nem érti, hogy kuss van?! - A szerelő kivörösödött arccal ordított. Közelebb lépett, és úgy nézett körül, mintha keresne valamit, amivel Abonyit leüthetné.

Néhány asszony méltatlankodva felmordult, nem lehetett tudni, hogy a szerelőre morognak-e, vagy Abonyira.

Matók István hirtelen elindult hazafelé. Még hallotta, hogy Abonyi kiabál utána:

- Ne menjen el, hé! Maga hallotta, hogy én megmondtam!

Nem fordult meg, a kiabálás és a hangos szóváltás lassan elhalkult mögötte.

Elveszett ez a nap, a tehenészetbe már nem érdemes visszamenni, de legközelebb ki tudja, mikor kérhet újra szabadnapot. Pedig meg kellene mondani a takaréknak, hogy várjanak még egy pár napot, biztosan jön az autó, elviszik azokat a rohadt disznókat, és kifizetik értük a pénzt, amely minden nappal kevesebb lesz, mert most már ingyen tartja az állatokat, az ezután megetetett ennivaló a nyereségből megy.

Az overallos szerelő jutott eszébe, ahogy önmagából kikelve ordított Abonyival, és valahogy megértette a dühét. Ha most állna elébe a bolond beszédével, talán ő is ordítana vele.

Széles, poros utca ágazott el a kövesúttól, alig négy-öt ház volt benne, a vége már kukoricaföldekre nyílt. Matók István elment egy korhadt deszkakerítés mellett, egy kutya örjöngve megugatta, a lécet rágta dühében.

Belökte a következő ház kapuját. Az ámbitushoz vezető vékony drót megrándult a kapunyitástól, odabent megszólalt egy öblös hangú tehenkolomp. Kövér kis asszony pattant ki a ház elé, amikor meglátta Matók Istvánt, szélesen elmosolyodott.

- Isten hozta, aranyoskám! Jöjjön csak!

- Jó napot, Szerá néném!

Hűvös volt az ámbitus alatt, az oszlopok között kihúzott dróton szőlő futott föl, árnyékot vetett a kecskelábú asztalra és a rozoga székekre.

- Jöjjön csak, aranyoskám! - mondta az asszony biztatóan. - Vannak itt hárman is, legalább nem unatkozik az ilyen magamfajta öregasszonnyal.

Ketten az asztal mellett ültek, kissé távolabb egy cigány támasztotta az oszlopot. A két férfi fölnézett, odabólintottak Matók Istvánnak, a cigány nem mozdult, üveges szemmel bámult a poharába.

- Mit hozhatok, aranyoskám? - Az asszony várakozva nézett egy pillanatig, azután rábeszélően folytatta: - Pálinkát vagy kis finom borocskát?

- Egy féldeci pálinkát, Szerá néném - mondta végül Matók István.

Az asszony eltűnt a házban.

- És akkor bejött a finác! - mondta harsogva a fiatalabbik férfi az asztalnál. Csak annyi időre hallgatott el, amíg Matók István kikérte a pálinkáját. - Meglátta Szerá nénémnél az iszogatókat! - Lecsapta a vastag borospoharat az asztalra, beletúrt ritkuló, zsíros hajába.

A másik, egy mészfoltos ruhájú, borostás öregember, megcsóválta a fejét.

- Az anyját!

- Az még semmi! - A fiatalabbik tátott szájjal fölnevetett. - Ezt hallgassa meg, Pali bátyám! Azt mondja a finác: „Szera néném! Maga méri a pálinkát!” Mire Szera néni nagy ártatlanul azt válaszolja: „Már hogyan mérném, aranyoskám, hiszen ha nem mérném, vagy a vendég csapódna be, vagy én járnék rosszul!”

Hosszan, rekedten hahotáztak, azután a fiatalabbik az ajtó felé fordult, és bekiáltott a házba:

- Így volt-e, Szera néném?

Az asszony abban a pillanatban lépett ki az ajtón, kezében hozta a teli pálinkáspoharat.

- Így volt, így, a nyavalya essen bele! - mondta mosolyogva, és Matók István kezébe nyomta az italt. - Hát a cigány hova lett? - kérdezte hirtelen meglepetten.

A többiek is az oszlop felé fordultak. A cigány már nem állt ott, de észrevették a bakancsát a lugas levelei között. A férfi lecsúszott az oszlop mellett, és begurult a vesszők közé, csak a bakancsa lógott ki.

- Megvan az embere! - nevetett a fiatalember.

- A franc, aki megeszi! - az asszony dühösen legyintett. - Ezzel is csak nekem lesz bajom, várhatom, amíg fölébred, és kifizeti, amit megivott!

- Ha van pénze egyáltalán! - az öregebbik fölemelte az ujját. - Mert az is lehet, hogy hitelbe iszik.

- Hitelbe ám, az anyja istenit! - csattant föl az asszony. - Még mit nem! Majd pont ennek adok hitelt!

- Meg kell nézni, van-e nála pénz - tanácsolta az öreg.

- Vagy húzza le a bakancsát, Szera néném! - tódította a fiatalabbik, és teli szájjal, harsogva nevetett. - Abból kifutja, amit megivott!

Matók István hirtelen fölhajtotta a pálinkát, megborzongott, amikor a fémízű rossz ital leszaladt a gyomrába.

- Még egyet, aranyoskám? - kérdezte az asszony, és már indult volna befelé, de Matók István megrázta a fejét. Pénzt vett elő, letette az asztalra. - Már megy is, aranyoskám?

Matók István morgott valamit, hogy siet, azután otthagya őket.

Otthon lehúzta a csizmát, papucsba lépett, és éppen átöltözni készült, amikor zaj támadt odakint.

Mi az isten az? - gondolta dühösen.

Feketeruhás öregasszonyok által az ámbituson. Egy pillanatig némán néztek rá, amikor megjelent az ajtóban, azután a szélén álló magas, sovány asszony, akinek a háta olyan görbe volt, mintha púpja lett volna, halkan jajgatni kezdett.

- Mi az? - kérdezte Matók István. Hirtelen észrevette, hogy az anyja is ott van a csoportban, de nem a saját lábán áll, ketten tartják a hóna alatt. A ruhájáról csak nagyjából verték le a port. Nem szólt, sápadtan nézett rá, olyan nagy volt a szeme, amilyenek Matók István még sohasem látta. - Mi van magával? - fordult az anyja felé. Várta, hogy mondjon valamit, de az anyja nem szólt meg.

- Jaj Istenem, Uram - mondta helyette kántáló hangon a hajlott hátú öregasszony. - Elesett szegény a templomból jövet, kaptam volna én utána, de hiába, úgy esett el, mintha villám sújtott volna rá!

Matók István félreállt az ajtóból, az öregasszonyok egy pillanat alatt ellepték a házat. Szétbontották az ágyat, az anyját végigfektették rajta. Matók István a konyhában ült le, az

asszonyok jöttek-mentek körülötte, vizet vitt be valaki. Nem szűnő halk jajgatás hallatszott odabentről, nem tudhatta, hogy az anyja jajgat-e, vagy valaki más.

Üresnek érezte magát, és valami nagy szomorúság növekedett benne, nemcsak a kezét-lábát, de a gondolatait is megbénította. Tudta, hogy most rendelkeznie kellene, megkérni valakit, akinek motorja van, hogy menjen be a városba a mentőkért, hiszen ha az anyja nem tud állni, biztosan eltört a lába. Ki kellene kérdeznie az asszonyokat, hogy mi történt, hogyan történt, sűrögni-forogni kéne közöttük, de föllátni sem bírt a fal mellé állított lócáról.

A százados gyomra akkorát kordult, hogy Matók István is meghallotta az asztal másik oldalán. Egy pillanatig fennakadt a szó, mintha a százados maga is csodálkozott volna, hogy ilyen hangot hall, azután az ajtóhoz ment, és kinyitotta.

- Zombori!

- Igenis! - csattant szolgálatkészzen a kint álló rendőr hangja.

- Hozzon nekem valami ennivalót!

- Nem tudok, százados elvtárs!

A százados éppen a farzsebe felé nyúlt, hogy pénzt vegyen elő, a keze megállt félúton.

- Miért nem tud?

- Mert nincs semmi a kocsmában... csak ital. Az előbb voltunk ott, magunknak is ennivalót akartunk...

- A kurva életbe! - A százados becsapta az ajtót. Úgy fordult Matók István felé, mintha őt hibáztatná mindenért. - Azt mondja meg, ember, hogy lehet itt élni? Hiszen nincs itt semmi, egyáltalán semmi! Csak az igát lehet húzni, mint a barmok, utána meg berúgni a kocsmában!

Kopogtatás hallatszott, de a százados először nem vette észre, csak a második, erősebb kopogtatásra szólt ki.

Vékony, gyerekképű rendőr dugta be a fejét.

- Százados elvtárs! - kezdte egy kicsit elfogódottan. Ugyanaz volt, akivel az előbb beszélt a százados, Matók István megismerte a hangjáról. - Ha tetszik gondolni, bemegyünk a városba, és hozunk...

- Nem tetszem gondolni! - vetette oda a százados, és ingerülten hátat fordított neki. A rendőr sértődött arccal visszahúzódott, és halkán becsukta az ajtót.

- Azt mondja meg végre - a százados visszaült a helyére -, hogy miért ölte meg Szarvas Józsefnét?

Elcsitult a sürgés-forgás, elhalkult a zaj, bár odabentről ahol az anyja feküdt, még kihallatszott valami motoszkálás, mintha széket toltak volna arrébb, azután fojtott beszéd vagy halk imádkozás, a behúzott ajtón át nem lehetett érteni.

Fölemelte a fejét, a tekintete egy mereven rászegeződő pillantással találkozott. A magas, hajlott hátú asszony állt az ajtófélfának támaszkodva, s merően nézte őt. Nem szólt, nem is köhintett, mintha anélkül is biztos lett volna benne, hogy felpillant rá. Egy másodpercig mozdulatlan szemmel néztek egymásra. Matók István ismerte ezt az asszonyt is, néha eljött az anyjához, de nem szerette, ha ott volt, inkább kiment az ámbitusra. Hajlottan is magas volt az asszony, sovány, mint a tüdőbajosok, és szigorúan összeszorította mindig a száját, hogy csak egy halvány vonal látszott belőle. Fekete ruhában járt, fekete kendőjét télen-nyáron mélyen a szemébe húzta, mindig valami baljós, sötét árnyék ült a szemén.

Matók István föllállt.

- Megkérem a Madarász-gyereket, menjen be a városba a mentőkért.

- Nem kell - mondta szinte csukott szájjal az öregasszony. - Már szóltak Urbán Palinak, egy jó óra múlva itt lesz az autó.

Matók István visszaült, lekönyökölt az asztalra, homlokát a tenyerébe támasztotta. Az asszony nem mozdult, Matók megérezte, hogy mondani akar valamit, de túlságosan fásult volt, hogy beszélgetni kezdjen vele, vagy akár kérdően ráemelve a tekintetét.

- Nem véletlenül esett el az anyja - mondta hirtelen az asszony.

Matók István fölemelte a fejét.

- Mit mond?

- Nem volt az véletlen, hogy elesett az anyja. - Az öregasszony összeszorította a száját.

- Hogyhogy?

- Egy zsebkendőbe botlott el! - Az öregasszony közelebb jött, s lehajolt Matók Istvánhoz. Borszagú volt a lehelete.

- Milyen zsebkendőbe?

- A Kurdi Klára zsebkendőjébe! Akarattal ejtette el az úton a gonosz lélek, a maga anyja meg nem vette észre, belebotlott, de nem tudta arrébb rúgni, mint egy akármilyen rongydarabot, hanem elesett benne, mintha nehéz kő lett volna, vagy kiálló gyökér...

Matók István legyintett.

- Miket beszél! Jó, hogy azt nem mondja, hogy boszorkány!

Az öregasszony fölegyenesedett, mint aki sértődötten menni készül, azután mégis visszahajolt, és suttogva folytatta:

- Én nem akarok senkire semmit mondani, a maga dolga, nem az enyém, de azt a saját két szememmel láttam, hogy Kurdi Klára elejtette a zsebkendőjét. Először utána akartam kiáltani, de messze volt, hát azt gondoltam, majd fölveszem, és odaadom neki. A maga anyja úgy ment a zsebkendő felé, mint akit megbabonáztak. Azt gondoltam, ő is meglátta, és fel akarja venni, amikor meg észrevettem, hogy belebotolhat, már késő volt. Belerúgott, de mintha nehéz kőbe vagy kiálló gyökérbe... el is vágódott azon nyomban, azután csak jajgatott, nem is tudtuk talpra állítani.

- Én nem hiszem, hogy... - kezdte Matók István, de az öregasszony nem hagyta, hogy befejezze.

- Nem mondanám, de a saját két szememmel láttam.

Matók István keservesen elmosolyodott. Rákiabált volna az öregasszonyra, ha nem látja az előbb, hogyan segített hazahozni az anyját.

- Én nem hiszek az ilyesmiben, Anna néném! - mondta végül. - Elbotlott valamiben az anyám, vagy megszédült a melegtől. Amióta az eszemet tudom, nem volt még június elején ekkora hőség.

- Megmondták a többiek is, hogy a Kurdi Klára zsebkendője miatt...

Matók István elkínzottan leeresztette a homlokát a konyhaasztal kopott deszkájára. Legszívesebben befogta volna a fülét, hogy ne halljon semmit, sem ennek az öregasszonynak a kántálását, sem a belső szobából a halk jajgatást.

- A kurva életbe! - A százados éhes volt, kínoztta a hőség az áporodott dohszagú szobában, és a gyomra összeszorult a gondolatra, hogy még le kell írnia a vallomásokat a beporosodott, ősdi írógépen, késő este lesz, mire kiszabadul innen. - Azt mondták, azért ütötte agyon Szarvasné egy ácskapoccsal, mert maga szerint boszorkány, miatta esett el az anyja.

- Én sose mondtam, hogy boszorkány lenne. Ilyet nem mondtam...

- Mindenki azt állította, akit eddig kihallgattam.

- Akkor se igaz.

- Hisz maga a boszorkányokban?

Matók István vállat vont.

- Én nem érek rá ilyesmiken gondolkozni. Van elég dolgom...

- Hisz vagy nem hisz?

- Sohasem mondtam Kurdi Klárára vagyis Szarvasnéra, hogy boszorkány lenne... meg másra se...

- De abban hisz-e, hogy léteznek boszorkányok?

Matók István megint megvonta a vállát.

- Azt én nem tudhatom...

A százados az asztalra csapott, a sörösdobozban tartott tollak, ceruzák megzörrentek.

- A kurva életbe! Ne vonogassa a vállát, hanem feleljen egyenesen! Hiszi vagy nem hiszi!

Matók István nem válaszolt, nem is nézett a századosra. A háború előtt a nagy bálak idején a csendőr összeszedte a verekedősebb legényeket, még mielőtt megszólalt volna a zene, sorba állította őket az udvaron, és mindegyiknek adott egy nagy pofont.

- Aki verekedni mer, az számlálatlanul kap még ugyanilyet! - mondta, és egyenként végignézett rajtuk. - Ezt jól vessétek az eszetekbe, bugrisok!

Nem is számított igazi legénynek, akit egyszer-egyszer nem hívott ki a csendőr. Azután később is el-elcsattant egy pofon, sőt voltak cifrább esetek is. Dehogya lehetett volna régebben vállat vonogatni, foghegyről beszélni a rendőrrel! Nagyot változott a világ. Matók István megsajnálta egy kicsit a századost, hiszen olyan sápadt, a haja csapzottan tapad a homlokára, éhes is lehet. De hát maga csinálja a bajt magának, nincs itt semmi titok, nem tagadja ő, hogy megölte Szarvasnét, agyonütötte egy ácskapoccsal az ámbituson, vagyis inkább már előtte az udvaron, ezt mondja mindenki, látta egy csomó asszony, hát akkor mit kérdezzeti, hogy hisz-e a boszorkányokban?

Úgy vágta ki az ajtót, hogy nekicsapódott a sublót szélének, ha üveges lett volna, ezerfelé repül belőle az üveg. Így csak visszavágódott a tömör faajtó, majdnem kilökte az érkezőt a küszöbről.

Szarvasné állt az ajtóban, kezét a csípőjére tette, alig kapott levegőt, látszott, hogy futott idáig.

- Mit híresztel maga? - kiáltott Matók Istvánnak. - Hogy miattam esett el az anyja, az én zsebkendőmben botlott volna el? - Csúnya, káráló hangja volt, most meg a dühtől még valami furcsa cigányos akcentust is kaptak a szavai. - Nem szégyelli magát?! Bolond vénember!

Matók István fölemelte a homlokát az asztal lapjáról. Szarvasné mögött négy-öt feketekendős arc jelent meg az ajtónyílásban, az asszonyok nyomakodtak volna előre, hogy lássanak-halljanak mindent, de nem akartak belépni a küszöbön, csak a nyakukat nyújtogatták befelé.

Kurdi Klára - gondolta Matók István. - Úgy meghízott, hogy alig tud menni, pedig milyen szép lány volt a régi bálak idején! Táncoltak is együtt sokszor, a lányok közül senki sem tudta olyan szép egyenes derékkal járni a csárdást, mint ő. Az a szóbeszéd járta róla, hogy könnyen hajlandó egy kis cicázásra a kazlak között, a kukoricásban vagy az istállópadláson, hajtotta a vére, a szülei igyekeztek is szabadulni tőle, férjhez adták fiatalon, aztán elcsitult a szóbeszéd.

A kendő alól kilógott a haja, visszanyomta volna, de kihullt újra. Az arca kerek volt, mint egy cipő, és nedves az izzadságtól.

- Nono, Klárika! - szólalt meg valaki az ajtóban.

Szarvasné megperdült, Matók István nem hitte volna, hogy ilyen fürgén meg tud fordulni a sarkán.

- Maga csak ne szóljon bele, Regina néném! - Azután visszafordult, egy lépéssel közelebb jött Matók Istvánhoz. Én megmondom, ami a nyelvemen van, nem kell engem nyugtatgatni! Nem hagyom, hogy a falu csúfjára boszorkánynak nevezzen egy ütődött vénember! De nemhogy megmondom a magamét, még be is jelentem a bíróságon! Még hogy az én zsebkendőmben botlott el az anyja!

- Én nem mondtam, hogy maga boszorkány - szólalt meg Matók István. - Én ilyet senkire nem mondtam, az biztos!

- Még le is tagadja! Legalább vállalná, ha már... - Szarvasné egy pillanatra elhallgatott, mintha kifogyott volna a levegő a tüdejéből, de kisvártatva hevesen folytatta: - Még hogy az én zsebkendőmben botlott el az anyja! Tán inkább a pálinkától, amit reggel megivott! Mert azt akárki megmondhatja, hogy bűzlött a pálinkától, alig lehetett megmaradni mellette. Csak ezt persze szégyellik, aztán kitalálnak mindenfélét!

Sohasem ivott annyit az anyja, hogy meglátszott volna rajta, legföljebb reggelenként, fölkelés után egy kupicával, utóbb néha kettővel, de hát annyit mindenki iszik, annyi nem árthat meg.

- Erre bezzeg nem tud válaszolni! - mondta az asszony, és kövér arca grimaszos mosolyra torzult. - Mert ez az igazság, hiába próbálja leplezni ocsmány pletykákkal!

Mondta még tovább is, de Matók István már nem figyelt a szavak értelmére. Csak a hangot hallotta, a gonosz kárálás egyre jobban sértette a fülét.

- Kifelé! - Lassan fölállt, lépett egyet az asszonyok felé.

Szarvasné elhallgatott, de a csend csak egy pillanatig tartott. Az asszonyok egy tapodtat sem mozdultak a háta mögül, hallotta visszafojtott lélegzésüket, és ebből bátorságot merített.

- Nekem mondja, hogy kifelé! Akit bemocskolt a ronda szájával?

Matók István érezte, hogy az ünnepi fehér ing lucskosan tapad a hátára, pedig a konyhában hűvösebb volt, mint odakint.

- Elég volt! - Megfogta Szarvasné két vállát, és az asszonyt kilökte az ajtón. Az öregasszonyok csoportja szétrebbent, de egy kissé messzebb összeállt újra. - Megmondtam, hogy elég volt!

- Maga engem ne lökdössön! - Szarvasné megállt volna az ámbitus alatt, de Matók István újból taszított rajta egyet, majd kilépett utána az ámbitus hűvösebből, a nap őrjöngve az arcába vágott, mintha izzó parázshoz hajolt volna.

- Elég volt! Kifelé!

Szarvasné lépésről-lépésre hátrált, de a hangja nem akadt el.

- Megver az Isten, még jobban megver a mocskos hazudozásodért, vert eddig is, elvette a feleségedet meg a fiadat, de jól tette, írmagja se maradjon az ilyen...

A százados elmondta neki az asszonyok vallomása alapján, hogy miket mondott még Szarvasné, de Matók István nem emlékezett a szavakra. Csak a fülsértő, agyát marcangoló rikácsolásra emlékezett, meg arra, hogy el akarta hallgattatni bármi áron.

Koszorú

Gedeon Elek délelőtt megkeresett a műhelyben.

- Ebéd után - mondta - elmegyünk az öreg temetésére. Az üzemvezetővel el van intézve, a szakszervezet kikért délutánra.

- Fekete ruha kellene...

Legyintett. - Nem az a lényeg. Szóval két órákor indulunk a garázsból.

Szegény Horváth Imre bácsit fél négykor temetik Pajzsokon, az legföljebb harminc kilométer, miért kell másfél órával korábban elindulni? De hát Gedeon Elek biztosan nem akar az utolsó pillanatban beesni a temetésre, vagy pláne elkésni. Az egész gyárra rossz fényt vet az ilyesmi, inkább várjunk egy kicsit, ha korábban érkezénk.

Egész délelőtt Horváth Imre bácsi halála járt a fejemben, szegény öregnek két éve volt a nyugdíjig, de hát három műszakban gyorsan elhasználódik az ember. Hiába mondogatta: „Ezt a két évet már guggolva is kibírom, utána enyém a világ!” Háza volt Pajzsokon, meg négyszáz öles kertje, az volt a mindene, kora tavasztól késő őszig ott töltötte a szabad idejét. Azután egy éjszaka rosszul lett a megállóban, a busz nélküle indult el, csak akkor vették észre, hogy ott fekszik egy padon, amikor kivilágosodott.

Öt perccel kettő előtt érkeztem a garázsba, de Gedeon Elek már ott toporgott az ajtónál. Elkapta a karomat, és vonszolt magával.

Tizenöt évvel ezelőtt tágas garázst építtetett a gyár, azután egyre-másra le kellett adni a kocsikat, a garázs majdnem kiürült. Most is csak egy-két autó árválkodott benne, ember meg sehol.

Végül a pihenőben megtaláltuk a pilótát, sakkozott az egyik szerelővel. Amikor meglátott minket, csak annyit mondott:

- Nincs koszorú.

- Hogyhogy nincs? - hápogta Gedeon Elek.

- Úgy, hogy nincs - felelte a pilóta, és lépett az egyik bátyával. - Sakk! - Azután fölnézett ránk, és hozzátette: - Fél háromkor hozzák a virágboltból, ha igaz.

Visszahajolt a tábla fölé, nem törődött többet velünk.

Gedeon Elek ismét megragadta a karomat.

- Majd fél óránk van még, ha ugyan pontosan hozzák azt a koszorút. Bedobunk valamit a Varga Művekben.

A Varga Művek a város legtoplákabb kocsmája. Azért „Művek”, mert állítólag többet jövedelmez az államnak, mint egy közepes nagyságú gyár. Valamikor, még a régi világban, egy Varga nevű kocsmárosé volt. A padlója olajos beton, berendezése egy széles pult, karvastagságú vasak rögzítik körben a falakhoz. Asztal, székek nincs benne, amíg volt, minden héten összetörték. A söntéspult elé vastag, gyalulatlan deszkákból kármentőt állítottak, de nem ám dísznek, mint a Halászcseréjében vagy a Kócsagban, hanem azért, hogy megvédje a csapos háta mögötti polcon sorakozó palackokat a repülő poharaktól és üvegektől.

Gedeon Elek átfurakodott a sűrű tömegen, két fél barackot hozott.

- Hát... isten... isten... - Egy kortyra kiitta a pálinkáját.

Én éppen csak belenyaltam a magaméba.

- Rendes dolog a dírítól, hogy ideadta a kocsiját erre az útra... a sofőrjével. - A vállamra csapott. - Űgy ám, öcsi! Az igazgatói Volga megy az öreg temetésére! - Hallgatott egy pillanatig, azután a poharamra mutatott. - No! Mi lesz?

Gyorsan megittam a pálinkát, és eljöttem volna, arra gondoltam, hogy majd a temetés után visszahívom, de Gedeon Elek olyan váraozóan nézett rám, és olyan jelentősegteljesen forgatta az üres poharat az ujjai között, hogy kénytelen voltam én is hozni két barackot.

Ezt már lassabban ittuk meg, fecsegtam, húztam az időt, nehogy Gedeon Elek újra rendeljen, sikerült is megűszni, fél három után öt perccel eljöttünk a Varga Művekből.

Közben meghozták a koszorút, a pilóta betette a csomagtartóba.

Nyálkás, ködös idő volt. A mellékutkákból a kocsik fölfordták a sarat, csűszott az aszfalt, az eldugult lefolyók körül nagy, piszkosszűrke tócsákat fodrozott a szél.

Alighogy átértünk a hídon, Gedeon Elek megveregette a pilóta vállát.

- A Dereglyénél állj meg, Palikám!

A Dereglye autóscsárda a holtág mellett.

- Elkűsünk a temetésről - mondtam.

Gedeon Elek az órájára nézett.

- Öt perc múlva három. Tizenöt perc alatt Pajzsokon leszűnk. Állj csak meg nyugodtan, öreg!

Befordultunk a Dereglye előtti parkolóba, csak két személykocsi meg egy kamion állt ott.

- Gyorsan bedobunk valamit, aztán hajrá! - fordult felém nyugtatóan Gedeon Elek. - Gyere te is, Palikám, igyál meg velűnk valamit!

A pilóta egy üveg Márkát ivott, Gedeon Elek hiába erőlködött, hogy egy fél konyak nem árt, azt még a szonda sem mutatja ki.

Mi azonban konyakot ittunk, kétszer két féldecit.

- Ez jólesett - mondtá Gedeon Elek, és elégedetten megsimogatta a hasát. - Állandóan éreztem annak a bűdös pálinkának az ízét, de a konyak most rendbe tette a gyomromat.

Egy kicsit szédűltem, amikor beűltűnk a kocsiba. Három óra múlt tíz perccel. Megnyugodva hátradőltem, még pont odaérűnk a temetés kezdetére.

Pajzsoktól vagy nyolc kilométerre van egy kis falu, Pékes a neve. Ahogy beértűnk a két sor ház közé, a pilóta lassított, Gedeon Elek pedig fölmordult:

- Mi az?

A pilóta nem felelt, én válaszoltam helyette:

- Pékesen vagyunk.

- Már? - Gedeon Elek elégedetten megdörzsölte a kezét. - A Vasútban még bedobhatunk valamit.

- Én nem!

Legyintett.

- Dehogynem!

Bekanyarodtűnk a Vasút bisztró elé. Gedeon Elek kiszállt, én a helyemen maradtam.

- Ne hülyéskedj!

Kinyitotta az ajtót, és rángatni kezdte a karomat.

- Nem megyek!

- Tudod mit?! - csillant föl a szeme. - Nem kell szeszt... kérek neked egy Márkát!

Kiszálltam, Gedeon Elek előreszaladt.

- Nem jön? - kérdeztem a pilótát.

- Nem.

Gedeon Elek előtt két fél konyak volt az asztalon.

- Nincs Márka! - mondta vigyorogva. - Ha nem hiszed, kérdezd meg a pincért! - Fölnevetett.
- A pincellért...

Hirtelen a szájába lötytyintette a konyakot.

- Gyerünk! - mondtam.

- Idd meg!

- Azt nem!

Hátradőlt a széken.

- Innen addig el nem megyünk...

- Lekéssük a temetést.

- Miattad.

- Rohadt disznó vagy! - mondtam, és megittam a konyakot.

Nevetett.

- Ez a beszéd!

A gyomrom kavargott, szédültem. Gedeon Elek épp ellenkezőleg, kezdett peckesen járni, a fejét magasra emelte, mintha a felhőket fürkészné.

Öt perccel fél négy előtt ültünk be a kocsiba.

- Most már biztosan elkésünk - motyogtam.

Párás ködbe veszett minden körülöttem. Az ing nedvesen tapadt a hátamra, hányinger kerülgetett.

- Nyomd meg, Palikám! - mondta Gedeon Elek. - Hátha nem kezdik pontosan. Sose lehet tudni.

Fél négy után öt perccel értünk Pajzsokra. A város legszélső házai között van a Szegfű presszó. Már világított a neonfelirat a bejárata fölött.

- Kanyarodj elébe! - mondta Gedeon Elek.

A pilóta éppen csak lassított egy kicsit, de tovább akart menni. Gedeon Elek a kormányhoz kapott. A pilóta a fékre lépett, az autó csúszott vagy két métert, közben félig megpördült, a hátsó kereke a járdaszegélynek ütdődött.

- Nem vagy normális! - mondta a pilóta elfúló lélegzettel.

- Én kaptam meg a kocsit ma délutánra! Én parancsolok! - rikácsolta Gedeon Elek. Kiugrott az autóból, azután visszahajolt a nyitott ajtón, és rám kiáltott: - Szállj ki!

- Nem!

- Szállj ki! - Gedeon Elek toporzékolt. - Az igazgató elvtárs engem bízott meg... én mondom meg, hogy...

Néhány járókelő tisztes távolban megállt, és kíváncsian figyelte a fejleményeket.

- Ezt még megkeserülöd! - sziszegte Gedeon Elek.

Sarkon fordult, bement a Szegfűbe.

- Hagyjuk itt! - mondtam a pilótának, de az megvonta a vállát.

- Nem kell balhé.

- Elkészünk.

Az órájára nézett.

- Már el.

Csendben ültünk egy darabig, azután kiléptem a járdára.

- Bemegyek érte.

- Majd én.

A pilóta kiszállt, és három perc sem telt el, megjelentek a presszó ajtajában.

Beültünk a kocsiba. Gedeon Elek hátrafordult.

- Ne haragudj, komám! Tudod, hogy van az...

Hirtelen föltérdelt az ülésre, két kézzel átfogta a nyakamat, és homlokon csókolt. Összerándult a gyomrom, a kabátom ujjával letöröltem a nyálát.

- Hová? - kérdezte a pilóta.

- Haza - feleltem. - A temetésnek úgyis vége.

- Nem! - Gedeon Elek visszaült a helyére. - Azt a koszorút... azt nem lehet, hogy ne tegyük le szegény Horváth Imre bácsi sírjára... - Megtörölte a szemét.

Négy óra volt, amikor megérkeztünk a temetőhöz. Már jócskán alkonyodott, ember sehol. Megálltunk a kapu előtt, a pilóta kivette a koszorút a csomagtartóból, és a kezembe nyomta.

- A frissebb sírokat keressék, azok között lesz az öregé.

Nehéz volt a koszorú, és valami tövises ágat is fontak bele, akárhol fogtam, szúrta a kezemet. Gedeon Elek ott lihegett a nyomomban.

- Keress te is! - mordultam rá.

- Rosszul vagyok! - nyögte, és leült egy kőlappal borított sír szélére.

Csupa régi sír volt a temetőben, a legtöbbet benőtte a gaz. Elindultam visszafelé, félúton talákoztam a pilótával.

- Ez a régi temető - mondta. - Ide már nem temetnek.

Földhöz vágta a koszorút.

- Akkor miért ide hozott?

- Mi vagyok én? - kérdezte sértődötten. - Gyászhuszár, vagy mi? Erre jött egy asszony, örüljön, hogy megkérdeztem.

Gedeon Elek is előkerült, a száját törölgette, láthatóan jobban érezte magát.

- Átmegyünk az új temetőbe - mondta neki a pilóta.

Elindultak, de a koszorút otthagyták.

- Nem viszem tovább! - szoltam utánuk.

- Majd viszem én! - Gedeon Elek benyúlt a borostyánágak alá, ahol a hajlított vesszőkeretet sejtette, és belemarkolt egy tüskébe. Elejtette a koszorút, a szájába kapta az ujját, és káromkodott. Nem tudtam megállni nevetés nélkül.

Teljesen besötétedett, mire az új temetőhöz értünk. A pilóta kiszállt, hogy széttárja a kapuszárnyakat az autó előtt, de a nagykapu zárva volt.

- Gyalog kell bemenni! - mondta.

Gedeon Elek zsebkendőt csavart a kezére, úgy fogta a koszorút.

- Én viszem ezt az izét, te meg keresd a sírt!

Elindultunk. A felhők közül néha előbújt a hold, ezüstös fénye szétömlött a nyílegyenes kriptasoron, a csapott tetejű, furcsa halottasházon meg a körülötte lévő nagy, sötét obeliszkeken, azután minden újra sötétbe borult.

- Amerikába megyünk? - horkant föl a hátam mögött Gedeon Elek. - Meddig cipeljem még ezt a hülye koszorút?

- Te rohadt, részeges disznó! - Megmarkoltam a vállát. - Ha nem mégy be minden útba eső kocsmába, most nem kellene...

Hátrább lépett, a koszorút behajította a sírok közé.

- Most már elég! - sziszegte. - Mit képzelsz, te kis senki?! „Ide menjünk, oda ne menjünk!” Nekem akarsz parancsolgatni? Egy szavamba kerül, és úgy kirúgatlak, hogy utcaseprőnek se kellesz utána!

Hirtelen kibukkant a hold a felhők közül, Gedeon Elek arca fölfehérlett a fényében. Belevágtam, nedves lett az öklöm a vérétől vagy a taknyától.

Gedeon Elek megtántorodott, de nem roskadt össze. Újra meg akartam ütni, elkapta a karomat, lehemperedtünk egy felázott, puha sírra. Feldöntöttünk egy vázát, víz és rothadó virág borult ránk.

Egy téli éjszakán

Haza kellett volna küldenem Járvás Vincét, amikor láttam, hogy részeg, de megsajnáltam. Hideg volt, mínusz öt fokot mutatott a hőmérő otthon az ablakban, Járvás meg a temetőn túlról jött, nyilván azért ivott, hogy ne fázzon útközbe.

A községháza udvarán találkoztunk este tízkor, Cseh István volt a harmadik a csapatban, ő ért oda először, egy oszlop mellett topogott, amikor megérkeztem. Éppen csak váltottunk néhány szót, és befutott Járvás is. Nem volt nagyon részeg, csak sokat beszélt, és pálinkaszag terjengett körülötte.

Nemrégén szervezték meg nálunk a faluőrséget, egy csapat este tíztől egyig járkal a faluban. Persze jó lenne, ha egy másik, mondjuk, egytől négyig járna, de nincs elég ember, háromnaponként kerülne ránk a sor, azt meg ki bírná?

Amikor szólt a polgármester, hogy megbízna egy csapat vezetésével mint volt tiszthelyettest, megörültem, jólesett, hogy számítanak rám. Azután kiderült, hogy ez mégsem katonaság, sok mindent el kellett nézni, mert ha keményebben szólok valakire, megsértődik, és nem jön többet.

Járvás Vincének is azért néztem el a pálinkázást, mert sajnáltam, de nem is akartam, hogy felkapja a vizet, és otthagyon bennünket.

Ahogy megjött, indultunk nyomban, a kiskapu nem volt bezárva, azt sose zárják be, mert a tűzoltószertár ott van az udvaron, ha sürgősen menni kell, nem érnénk rá a kulcsot keresgetni.

Átvágtunk a piactéren, először a Bem utca felé mentünk, arra van a cigánytelep. Járvás egyfolytában beszélt Cseh Istvánnak, valami baja volt a Vasipari Szövetkezetben, azt magyarázta.

Egyszer hirtelen elhallgatott. Csend volt a környéken. Persze csalóka is lehet az ilyen csendesség, hát megmarkoltam a botomat.

Fegyvert nem szabad hordani, de azért mindenképp van valami. Nálam bot, Cseh Istvánnál biciklilánc, Járvás meg szintén botot hord magánál, a végét kívája, és ólmot öntött bele. És nem is szegjük meg a szabályt, hiszen a bot nem fegyver, a biciklilánc sem, ha mondjuk pisztoly volna nálunk, az más, a pisztoly komoly dolog.

Csak a keményre fagyott hó ropogását hallottuk. Kevés helyen takarították el a havat a házak előtt meg a kerítések mellett, vigyázni kellett, hova lépünk, mert néhol úgy csúszott a járda, mint a korcsolyapálya az iskola udvarán.

Kiértünk az utca végére. A putrikhoz nem vezet csinált út, úgy gubbasztanak összevissza építve a kinyíló mezőn, mintha sárba süppedtek volna. Tanácstalanul álldogáltunk egy darabig, azután Cseh István megkérdezte:

- Most merre?

- Menjünk a hobbikhoz! - mondta Járvás Vince.

- Miért pont a hobbikhoz? - kérdeztem. Arrafelé sincs rendes járda, csak valami lapos kőveket raktak le, hogy eső után az emberek ne süllyedjenek el a sárban. Igaz, most fagyos a föld, de a hó belepte az utat, arrafelé meg még úgy sem takarítják el, mint a faluban.

- Megint feltörték néhány házat - mondta Járvás Vince. - Találkoztam a pajzsoki orvossal, éppen a rendőroktól jött, bejelentette, hogy feltörték a víkendházát. Úgy káromkodott, mint a záporosó, elvitték a hétezer forintos japán permetezőjét.

- Megérdemli, ha kint hagyta a kertben - vélte Cseh István. - Tudhatta volna, hogy onnan ellopják.

- Nem úgy van az! - csattant föl Járvás. - Nehogy már az legyen a hibás, akitől ellopnak valamit!

- De bizony az is hibás! - Cseh is fölemelte a hangját. - Ha mindenki vigyázna a holmijára, nem lenne lopás!

Járvás válaszolni akart, de közbevágtam, nem akartam, hogy összevessenek.

- Menjünk a hobbik felé!

Csendben elindultunk. Most ők mentek elől.

- Én tudom, hogy miért olyan fontos neked a doktor úr permetezője - mondta Cseh István csúfondárosan.

- Ha tudod, örülj neki!

- Mert megegyeztetek, hogy te műveled a telkét. Persze nem ingyen. És permetezed is, hát azért fáj a permetező...

- Hát aztán? Mi rossz van abban, ha megegyeztünk?

Járvás hangja ingerültebb lett, mintha valami szégyellnivaló cselekedeten kapták volna.

- Nincs abban semmi rossz - jegyeztem meg békítően. - A doktor megvette azt a telket a gyógyvíz miatt, házat is épített rá, de nincs ideje a kert gondozására. Inkább mással műveltesse, mint hogy felferje a gaz.

Szél fújt szembe, nem nagyon erős, mégis fázott tőle az arcom, egyszer a könny is kicsordult a szememből, amikor egy kicsit megerősödött.

A többiek is fáztak, Cseh felhajtotta a kabátgallérját, Járvás meg elővett egy lapos üveget, és felém nyújtotta.

- Húzza meg főnök, mert befagy a lyukunk ebben a hidegben!

Nem vettem el tőle az üveget.

- Majd ha végeztünk, meghúzom szívesen. - Morgott valamit, és a szájához akarta emelni az üveget, de még mielőtt beleivott volna, rászóltam: - Szolgálatban magának sem szabad!

Megállt a keze a levegőben, olyan csodálkozva nézett rám, mintha nem hinne a fülének.

- Kinek lesz attól gyereke, ha iszok egy nyeletet? - kérdezte foghegyről, és közelebb vitte a szájához az üveget.

Elöntött a méreg, szórakozik velem ez a részeges disznó, és még neki áll följebb.

- Úgy igyon belőle - mondtam, és a dühtől elfúlt a hangom -, hogy azonnal mehet is haza utána.

Visszahúzta az üveget a szájától, rácsavarta a kupakot, és csak azután szólalt meg:

- Nem kell engem hazaküldeni, megyek magamtól is.

Szabályos hátraarcot csinált, és elindult visszafelé.

- Hé! Mit csinálsz? - kiáltott utána Cseh, de Járvás meg sem fordult, ment tovább.

- Hagyja csak! - mondtam Csehnek félhangosan. - Jobb ha hazamegy, majd mi ketten befejezzük az őrséget.

Némán jött mellettem egészen a strandig. Ott van egy vendéglő, télen is nyitva szokott lenni, de most biztosan szünnapja volt, az egész épület sötétségbe borult.

- A francba! - fakadt ki Cseh. - Ez a hülye is pont most zár be! Megmelegedhettünk volna.

Nem feleltem, álldogáltunk egy darabig a vendéglőnél, csend volt, csak messze, az állomás felé ugattak a kutyák.

- Menjünk a hobbikhoz! - mondtam végül, és elindultam a kádfürdő meg a strand kerítése között lévő keskeny út felé, amely egyenesen a hobbitelkekhez vezetett. Cseh buzgón jött mellettem, vigyázott, nehogy egy fél lépéssel is elmaradjon. Az volt az érzésem, fél egy kicsit, hogy csak ketten maradtunk. És mintha neheztelt volna, amiért Járvást hazaküldtem.

Amikor túljutottunk a kádfürdő sarkán, s már láttuk a hosszan elnyúló hobbitelkeket, hirtelen egy alakot vettünk észre a sötétben.

- Ki az? - kérdezte Cseh riadtan, és közelebb húzódtott hozzám. Közben a zsebéhez nyúlt, ahol a bicikliláncot tartotta. Az alak nem válaszolt, nem is jött közelebb.

- Ki maga? - kérdeztem én is. Azt hittem, erős és csengő lesz a hangom, de volt benne egy kis tétova bizonytalanság.

Közben Cseh elővette a bicikliláncot, és megsuhogtatta a levegőben.

- Nehogy agyonüssenek már! - mondta nevetve az ember a sötétben. - Én vagyok, visszajöttem, ha kellek.

Járvás közelebb lépett, az utcai lámpa fénye megvilágította az arcát. Gondolom, egy másik utcán sietve került elénk, amíg álldogáltunk a vendéglőnél.

- Ne legyen rám mérges, főnök! - mondta bűnbánóan, és még közelebb lépett. - Isten bizony nem húztam meg az üveget. Magára is lehelhetek, ha akarja.

Még csak az kéne, hogy rám leheljen, ha nem ivott is közben, még lehetett érezni rajta a korábban beszopott pálinka szagát. Nem tudom, miből főzte a pálinkát, mert hogy maga főzte, az biztos, a boltban nem mernek ilyen förtelmet árulni.

- Ha itt van, hát jöjjön velünk! - mondtam, mintha szívességet tennék, hogy visszaengedem.

Némán mentünk tovább. A hó le volt taposva a gyalogúton, ugyan kik járhatnak most erre? Mentünk a sötétbe borult házak között, van itt mindenfajta épület, deszkából összetákolt sufnitól meg rossz autóbustól kezdve emeletes házig, amelyikkel a falu közepén sem vallana szégyent a gazdája.

Valahogy rossz érzésem támadt a sok sötét, lakatlan épülettől, mintha kihalt kísértetvárosban jártam volna, csak az utcai lámpák mutatták, hogy nem egészen elhagyatott vidék ez, a lámpák télen-nyáron világítottak, akár volt kint valaki, akár nem.

A többieknek is hasonló érzése lehetett, mert ők is némán jöttek, a csend kísérteties volt, erre már kutyák sem ugattak, csak a talpunk alatt ropogó hó keltett egy kis zajt.

Egyszerre éreztük meg a füstöt. Mire én kimondtam, hogy „Itt füstöl valami”, már a többiek is szaglászta. Keserű füst volt, mintha nedves gaz égett volna valahol, őszi estéken lehet ilyet érezni, amikor a kertekben ásáskor égetik a fűvet.

Megálltunk, tanácstalanul forgattuk a fejünket, de a tüzet sehol sem láttuk.

- Valami ég - mormolta Cseh István.

Járvás fölnevetett.

- Az már igaz, ha füst van, tűznek is kell lenni!

- Talán egy ház ég - felelte Cseh.

De hiába néztünk körül újra, nem láttuk, hogy ház égett volna valahol. Nem nagy az egész hobbitelep, négy-öt rövid utca, egy égő házat vagy akár sufni, akárhonnan meg lehet látni.

A szél megerősödött, sűrűbb füstöt kavart körénk.

- Arról jön - mutatott balra Cseh. - Onnan hozza a szél.

Magam is láttam, hogy a bal oldalon lévő emeletes ház mögül jön a füst, de nem fentről ereszkedett le, hanem szinte a hó fölött terjedt, mintha a földön égne valami.

- Lehet, hogy meggyulladt a ház mögött valami farakás - mondtam. - Menjünk, mielőtt továbbterjed!

De ez nem volt olyan egyszerű, mert az utcán végig magas drótkerítések húzódtak a telekhatárokon, némelyiken még szögesdrót is feszült, azon nem ugorhattunk át, hogy hamarabb a tűzhöz érjünk. Persze igazából átugorhattunk volna akárhol, még a szögesdrót sem igazi akadály, ha nagyon kell sietni, de nem akartam, hogy a tulajdonosok majd panaszt tegyenek ránk, ha a sötétben kitaposunk egy kis fát, vagy valami más kárt okozunk. A sógoromnak is van itt egy kis kertje a másik oldalon, ő szokta mondogatni, hogy milyen furcsa emberek vannak, egyik-másik már azért is káromkodni kezd, ha valaki megáll a háza előtt nézelődni, nemhogy még be is ugora a kerítésen.

Úgy gondoltam, jobb, ha körben megyünk, a füst nem lett sűrűbb, ez megnyugtató egy kicsit. Cseh ott ügetett mellettem, Járvás lemaradt, nehezen, sípolva kapkodta a levegőt. Valamit kiáltott utánunk, talán azt, hogy várjuk meg, de nem értettük a zihálásától, megkülönböztetni sem értünk volna rá, hogy várakozzunk.

Ahogy befordultunk a keresztutcába, észrevettem, hogy egy kis tűz ég, jó messze a ház mögött, a lángja egy fél méternél nem csapott magasabbra, és vastag, fehér füstfüggönyt világított meg.

Az utcának azon a végén még nem mindenki kerítette be a földjét, az egyik ilyen kerítetlen telken égett a tűz, és láttuk, hogy egy alak is mozdul mellette, rádob valamit, amitől a láng szinte eltűnt, a füst viszont még sűrűbben gomolyodott elő.

Megálltam, Cseh is lefékezett mellettem. Valaki melegedett a bódé előtt.

- Ki lehet az? - kérdezte Cseh. Suttogott, pedig még vagy nyolcvan méterre voltunk a tűztől.

- Nem tudom.

- Az biztos, hogy idegen!

Ennek a megállapításához nem kellett valami nagy ész, nem is válaszoltam neki. Közben Járvás utolért bennünket, és ő is meglátta a tüzet.

- Mi az? - kérdezte, és szintén suttogott, bár lehet, hogy csak azért, mert nem kapott levegőt a futás után.

- Valaki tüzet gyújtott, és melegszik mellette - felelte Cseh.

- A Borbás Lajos földjén? Az ő házában?

Hát elég nagy túlzás volt, hogy háznak nevezte azt a sufnit. Inkább szerszámoskamra volt, meg arra is szolgált, hogy legyen hová beállni, ha elered az eső.

Járvás egyre dühösebb lett, talán még a pálinka hatása sem múlt el nála egészen.

- Beköltözik a más házába! Tüzet gyújt, mintha otthon lenne!, Na, de majd megmutatjuk neki, hol lakik a Jóisten!

Megemelte a botját, és elindult a tűz felé, de alig tett néhány lépést, Cseh sűgva utána szólt:

- Hátha többen vannak?

Járvás elbizonytalanodott, tett még néhány tétova lépést, azután megállt, és visszajött hozzánk.

- Mi hárman vagyunk - mondta rábeszélően. - Ők se lehetnek többen.

- Az nem biztos - vágta rá Cseh. - És ha nincsenek is többen, lehet náluk kés vagy ilyesmi... felkaphatják a bódében lévő szerszámokat, ást, kapát...

Láttam rajta, hogy fél, és esze ágában sincs odamenni a tűzhöz.

- Mi különben sem intézkedhetünk - folytatta. - Megmondta a rendőr, hogy nem igazoltathatunk, senkit sem állíthatunk elő. Odamész azokhoz - Járásra nézett, és a tűz felé mutatott -, azután mi lesz? - Egy darabig egyikünk sem szólt, hát még rábeszélően hozzátette: - Szólni kell a rendőrnek.

Az órára néztem, tizenegy óra volt. Fél tizenkettőre esetleg beérnénk a káembés lakására. Ha már ágyban van, és onnan ugrasztjuk ki, hogy jöjjön, mert tábornokot láttunk a hobbiknál az egyik fabódé előtt, szétrúgja a seggünket. Úgyis neheztel ezért a faluórságért, úgy gondolja, elégedetlenek a munkájával, ezért szervezték meg. Egyszer tartott egy felkészítést, félóra alatt eldarált egy csomó tudnivalót meg jogszabályokat, senki sem tudta követni, még jegyzetelni sem, úgy hadart.

Szóval a káembéshez nem megyünk, azt eldöntöttem, de akkor mit csinálunk? Járás és Cseh várakozóan nézett rám, hiába, én voltam a parancsnok.

- Menjünk közelebb! De óvatosan!

Hirtelen jobb nem jutott eszembe. Ha a kunyhó háta mögé kerülünk, nem vesznek észre, különben is, ezen a részen még nem állították föl a villanyoszlopokat, nem volt világítás.

Felcsapott a láng. Ültem már sötétben tűz mellett, tudom, hogy a lángok csak kis kört világítanak meg, azon túl még a holdvilágos éjszaka is koromfeketének látszik.

Közelebb mentünk hát, de nem egyenesen, hanem széles félkörben, s csak akkor közeledtünk a bódéhoz, amikor már a háta mögött voltunk. Megmarkoltam a botomat, a tenyerem megizzadt, beletöröltem a nagykabátomba. Járás is csendben markolászta a botját, Cseh meg a biciklilánc végét fogta, csak a hó roppant meg néha a lábunk alatt, de a tűz is ropogott, az ember, aki mellette ült, nem hallotta, hogy közeledünk.

- Ez egyedül van! - suttogtam a mögöttem jövőknél. Most már tényleg suttogni kellett, a hangos szóra felfigyelhetett volna.

- A többiek a bódében lehetnek - súgta vissza Cseh. - Akár tízen is!

Ez erős túlzás volt, a szűk sufnyiban legföljebb még két ember férne el, de már ők is aligha tudnák kinyújtani a lábukat.

A bódé hátuljához értünk. Nekitámaszkodtam a gyalulatlan léceknek, amelyekről még a kérget sem szedték le, hulladékfaként vehette a gazdája a fatelepen.

- És most? - kérdezte Cseh suttogva, az izgalomtól remegő hangon.

- Ki kell vallasni - mondta már majdnem hangosan Járás. - Ilyen csavargók lophatták el a doktor úr permetezőjét is. Lehet, hogy éppen ez a szarházi!

- Nem kell heveskedni! - néztem Járásra.

Hirtelen léptünk ki a kunyhó két végénél, és közrefogtuk a csavargót.

- Jó estét! - köszöntem rá nyomatékosan.

Főlnézett a tűz mellett ültéből. Nem látszott, hogy meglepődött, vagy pláne megijedt volna. Koszos kalap volt a fején, megbökte a szélét a mutatójával.

- Jó estét!

Egy konzervdobozban valami kotyvalékot főzött a tűzön, amely már hamvadni kezdett, csak a parazsa világított.

- Mit csinál itt?

Hülye kérdés volt, a vak is láthatta, hogy főz és melegszik.

- Főzök - mondta. - Nem látja?

Járvás hirtelen kiugrott a sötétből.

- Beszélj tisztességesen a parancsnok úrral! - kiáltotta. - Hogy merted feltörni ezt a házat? Hogy mertél tüzet gyújtani a más telkén? Kitől loptad a tűzrevalót?

Fölnézett újra, először Járvásra, azután rám, mintha arra lett volna kíváncsi, egyetértek-e a kiabálásával. Idősebb, borostás, sovány arcú ember volt. Szótlanul visszahajolt a konzervdoboz fölé. Járvás közelebb lépett. Nem rúgott bele, csak megbökte a lábát a bakancsa orrával.

- No, feleljen csak arra, amit kérdeztem!

- Nyitva volt az ajtó - morogta az öreg. - Nem én törtem fel.

- Haha! És ezt el is higgyük, mi? Azt szeretnéd?

Az öreg vállat vont. Pizskos, szürke nagykabát volt rajta

- Ne vonogasd a vállad, te! - Járvás fenyegetően közelebb lépett, attól féltem, megüti, mert dühösen hadonászott a botjával.

Félretoltam hát egy lépésnyit, és beálltam közéjük.

- Megfagy itt, jóember - mondtam. - Nem fél? Leég a tűz, aztán megfagy. Nem rakhatja egész éjjel.

- Betakarózok. - Az öreg a háta mögé mutatott a bódéba. - Van egy meleg takaróm.

- A más házában! - kiáltotta Járvás, és előre akart rontani, de visszatoltam. Cseh szótlanul álldogált a tűz mellett, mintha semmi köze sem lenne az egészhez.

- Nyitva volt az ajtó - ismételte makacsul az öreg.

- És ha nyitva volt, akkor be lehet telepedni? Lehet lopni?

- Én nem lopok! - Az öreg hirtelen kikapta a konzervdobozt a parázsból, és letette egy kissé távolabb a tűztől, ahol már elolvadt a hó.

- És a tűzrevalót sem loptad?

- Az a kukoricaszár már nem kell senkinek. - Oldalra mutatott, ahol a sötétben behavazott szárkúpok sorakoztak, az első kettőt halványan megvilágította a tűz.

- Honnan tudod, hogy már nem kell?

Járvás ismét előbbre akart lépni, de elálltam az útját, majdnem belelökött a tűzbe.

Az öreg erre nem válaszolt, azt próbálgatta, meghűlt-e már annyira a konzervdoboz, hogy kézbe vehesse, és igyon belőle.

- Bevisszük, a rendőr majd ellátja a baját! - mondta Járvás.

- Nem vihetjük be - súgtam neki, hogy az öreg ne hallja meg, de mégis meghallotta.

- Pedig jó lenne, ha bevinnének - mondta, és elmosolyodott. - A zárkában meleg van, és adnak enni.

- Szórakozol velünk? A börtönben is az én pénzemből, az én adómból tartanak, te szemét! Én dolgozom, hogy beledöglök, te meg szeretnél börtönbe kerülni, mert ott eltartanak, ott ajnároznak, jaj, nehogy megsértsük szegény csavargó, tolvaj, betörő urak jogait! Hát nem még?

börtönbe, de itt se fogsz zabálni, te szarházi! - Félretaszított, hogy csak vagy két lépés után nyertem vissza az egyensúlyomat, és felrúgta az öreg konzervdobozát. - Rohadt söpredék, koldus, cigányfajzat! - üvöltötte teli torokból. - Vége annak a világnak, amelyikben tutujgattak benneteket! Vért fogtok pisálni, ha megismeritek a magyarok istenét!

Az öreg néhány pillanatig döbbenten nézte a felborult konzervdobozt, amelyben valami levesféle főhetett, és mind kifolyt, amikor Járvás felrúgta. Azután fölállt, és szembefordult Járvással. Magasabb volt mindnyájunknál, amíg ült, ez nem látszott, valóságos óriás.

- Ez volt a vacsorám - mondta csendesen. - Miért...?

Járvás hirtelen lesújtott a fejére a botjával. A kalap messzire repült. Az öreg döbbenten állt egy pillanatig, mintha nem akarta volna elhinni, hogy mi történt vele. Két kezét a fejéhez akarta emelni, de erre már nem volt ideje, mert lassan térdre rogyott, azután ledőlt a földre.

Döbbent csend volt egy pillanatig, majd Járvás felkiáltott:

- Szimulál a disznó!

Emelte a lábát, mintha bele akarna rúgni, azután mégis visszahúzta.

Lehajoltam az öreghez, a hátára fordítottam, és közelebb húztam a tűzhöz. A szeme nyitva volt, a lángok fénye tükröződött benne. Az orrából folyt a vér.

Fölegyenesedtem, Cseh is közelebb jött, és szótlanul Járvásra néztünk. Egy darabig állta a tekintetünket, azután elfordult, és elvékonyodott hangon kiabálni kezdett:

- Meg akart támadni! Láttátok ti is... láttátok... én csak önvédelemből... ti is tanúsíthatjátok...

Vendégek

Tizenegy órára hárman maradtak, pedig délután még olyan tömeg volt a kocsmában, hogy negyed órát kellett várni egy korsó sörre. De a meccsről jövők gyorsan továbbálltak, a futballisták pedig nem itt ünnepeltek, őket a főtéri vendéglőben terített asztal várta. A tömegre csak a vastag füst emlékeztetett, amely már nem gomolygott a lámpák körül, egyenletesen eloszlott a helyiségben, kékes ködként összemosta a távolabbi tárgyak körvonalait.

Izgága, vékony ember vitte a szót, kopasz fején izzadságcseppek csillogtak.

- Az anyja istenit! - kiáltotta, és fölkapta a poharát, amelyből a hirtelen mozdulattól kilötyt egy kevés bor a foltos terítőre. - Láttad? - A mellette ülő cigányképű fiatalemberhez fordult, akinek göndör haja olajosan tapadt a fejbőrére. - A Ficzek! Az anyja istenit! Megkapta... kettőn át... azután bumm!

A cigányképű fiatalember egykedvűen kortyolta a sörét.

- Jól van már, Orbán - mondta végül, és letette a söröskorsót. Az ablak felé nézett, fülbevalóján megvillant a fény.

Orbán elégedetlenül elfordult tőle, a szemben ülő szemüveges, barázdált arcú férfinak kezdett magyarázni:

- Nincs igazam? Most mondd meg őszintén, Palikám! Nincs igazam? Megkapta... kettőn át... azután bumm!

- Nem is rúgta! - vetette közbe a szemüveges. - Fejjel...

Orbán hátravetette magát, a rozzant szék nagyot reccsent.

- Fejjel?

A szemüveges némán bólintott.

Orbán villámgyorsan visszafordult a cigányképűhöz.

- Mondd meg neki! Kettőn át... azután bumm! Mondd meg neki, Lajoskám!

Lajos álmatagon nézett maga elé, mintha nem is hallotta volna.

A szemüveges csúfondárosan megjegyezte:

- Te nem is azt a meccset láttad.

Lajos felröhögött, ismét kortyolt a söréből.

Orbán úgy nézett rájuk, mintha nem hinne a fülének. Azután félig fölemelkedett a székről, és a pultra dőlve szunyókáló kocsmároshoz fordult.

- Mondd meg nekik, Lacikám! Mondd csak meg! Még hogy én nem ugyanazt a meccset...! Lábbal vagy fejjel...? Na, mondd csak meg!

- Én nem érek rá meccsre járni - dűnnyögte a kocsmáros, és vérekes szemeivel hunyorogva nézett rájuk. - Mit tudom én, hogy fejjel-e vagy lábbal...! - Megnézte az óráját, nagyot sóhajtva lekönyökölt a pultra, és behunyta a szemét.

Orbán csalódottan elhallgatott, csend volt egy darabig.

A szemüveges szólalt meg először.

- Az ötösön fölemelte a lábát, éppen csak a feje magasságába. Az a marha kapus a lábára vetődött, Ficzek meg bebólintotta. Így volt.

Orbán legyintett, azután Lajos felé fordult.

- Most mondd meg...! Tiszta hülyeség... Még hogy az ötösön... nyakán a bekkelkel emelgette...

Lajos tükröt és fésűt vett elő a dzsekije zsebéből, és gondosan megfésülködött. A fésű fogai vastag barázdákat hagytak összetapadt, fekete hajában.

- Úgy volt - mondta fésülködés közben, és nem vette le a tekintetét a tükörről.

- Hogy volt? - pattant föl Orbán.

- Fejjel...

- Szóval szerintetek fejjel...?

Nem válaszoltak neki, nem is bólintottak. Orbán elégedetlenül ingatta a fejét egy darabig, azután fölkapta a poharát, és villámgyorsan kiitta belőle a bort. Üres volt már a többiek pohara is.

- Lacikám! - A szemüveges fölemelte a kezét. Amikor a kocsmáros ránézett, körbemutatott az asztalon. - Még egyszer ugyanezt!

- Majd én! - szólt közbe Lajos, miközben eltette a tükröt meg a fésűt. A hónaljánál izzadságfoltok sötétlettek, de nem vetette le zöld ballondzsekijét. A másik kettő trikóban volt, Orbán alulról hurkába gyűrte a magáét, és fölalta egészen a melléig, kilátszott sovány, szőrös hasa.

A szemüveges nem hagyta annyiban.

- Ne törődj vele, Lacikám! Számold csak nekem! Ha nincs is munkám, azért nem szorulok potyára! - Agyongyűrött dobozból cigarettát kotort elő, reszketett a keze, amikor rágyújtott.

- Nekem sincs - mondta békítően Lajos. Azután hozzátette: - De nem is bánom. A tököm tele volt már az építőiparral.

A szemüveges legyintett.

- Te jobban élsz, amióta nem dolgozol.

Lajos titokzatosan elmosolyodott.

A kocsmáros tálcán kihozta a két korsó sört és a pohár bort. Indult volna vissza a pulthoz, de a szemüveges megfogta a karját.

- Lacikám! Hogy lehet az, hogy jobban él, amióta munkanélkülin van?

- Majd a rendőrök mondják meg, nem én... - dörögte a kocsmáros.

Lajos harsogva fölnevetett, nagy, fehér fogain megcsillant a lámpa fénye.

- A rendőröknek először is a kocsmárosokat kéne elkapni... - mondta. - Megnézni, hogy vizezik a bort, hogy mérik a sört...

A kocsmáros visszafordult.

- Ha nem tetszik, eridj máshova! Azt hiszed...

- Nem úgy gondolta... - szólt közbe Orbán békítően. - Csak viccelt.

A kocsmáros otthagya őket, és még dörögött valamit elmenőben.

Némán ittak, sokáig egyikük sem szólt. Azután Lajos följobb húzta a dzsekije ujját, féltényérnyi kvarcóra volt alatta.

- Mennyi? - kérdezte Orbán rosszkedvűen.

- Fél tizenkettő.

Orbán feszengett, maga sem tudta, menjen-e vagy maradjon.

- Mi van? - nézett rá megvetően a szemüveges. - Már elmégy?
- Várja az asszony - mondta Lajos.
- Meg a munka holnap.
- Mennyit keresel te a dobozüzemben? - kérdezte Lajos, és a szemüvegesre hunyorított.
- Mi közöd hozzá? - Orbán hátat fordított neki.
- Keres vagy nyolcezret - jegyezte meg a szemüveges.
- Nem is nyolcat! - pattant föl Orbán.
- Kevesebbet?
- Tudod, kivel szórakozz?
- Hát mennyit? - kérdezte Lajos, és bármennyire komolyan akart nézni Orbánra, mégis elmosolyodott.
- Mit érdekel az téged?
- De komolyan... mennyit?
- Nem meri megmondani - szólt közbe a szemüveges.
- Dehogynem.
- Tizenegyet - nyögte kényszeredetten Orbán. - Meg, ebédhozzájárulás és...

Lajosból harsogva kirobbant a nevetés. A szemüveges is nevetett, de hang nélkül rázkódott a válla.

- Ti még ennyit se kerestek - mondta megbántva Orbán. - Nekem legalább van munkám.
- Tizenegyezerért a kalapácsot se venném a kezembe - felelte Lajos. - Nemhogy ládákat szögeljek egész nap.

Orbán mondani akart valamit, de hirtelen meggondolta, mert a kocsmáros előjött a pult mögül, az ajtóhoz ment, és lecsapta a villanykapcsolókat. Az asztaluk is sötétbe borult, csak a pultnál maradt égve egy körte.

- Hé! - kiáltotta Lajos. - A világítás jár a vendégnek!
- Jól van, na! - morogta a kocsmáros, és meggyújtotta a fölöttük lévő villanyt. A terem túlsó vége már homályba veszett.
- Mert az az igazság... - kezdte Orbán, de hirtelen nem jutott eszébe, hogy mit akart mondani.
- Az az igazság, hogy egy nagy szar az egész - mondta Lajos. - De engem nem taposnak el, az biztos!

A szemüveges rábólintott, Orbán zavartan hallgatott, nem egészen értette, miről van szó.

Hirtelen kinyílt az ajtó, mindnyájan arra fordultak. Egy férfi lépett be, világos vászonöltöny volt rajta, a kezében fekete diplomata táskája. Mind a hárman rábámultak, de ő nem törődött velük, éppen csak átsiklott rajtuk a tekintete, azután odament a kocsmároshoz, aki kíváncsian elébe ment néhány lépést, és halkán beszélgetni kezdtek.

Hiába hegyezték a fülüket, nem hallották, miről van szó. Az idegen néha kifelé mutatott, azután elhallgatott, és a kocsmáros dörögése hallatszott, de azt sem értették. Végül férfi leült az ajtó közelében az egyik asztalhoz, a diplomata táskát maga elé tette az abroszra. A kocsmáros kivitt neki egy fröccsöt, azt mohón fölhajtotta, majdnem egy szuszra, azután hátradőlt a széken, és rájuk nézett.

Mind a hárman úgy bámulták, hogy a szájuk is tátva maradt, még akkor sem kaptak észbe, amikor találkozott a pillantásuk. Azután az idegen elmosolyodott, s ettől zavarba jöttek.

- Mit vigyorog ez? - kérdezte a szemüveges, és belekortyolt a sörébe. Azután cigarettára akart gyújtani, de üres volt a doboz. Összegyűrte, és dühösen a félig telt hamutartóba hajította.

- Mint a fakutya - jegyezte meg Lajos egy kicsit hangosabban.

- Rajtunk röhög! - pattant föl Orbán. - De majd jól beverem..., hogy elmenjen a...

Ezt már meghallhatta az idegen, mert a mosoly eltűnt az arcáról, és elfordította a fejét. Nem látszott gyenge legénynek, ámbár inkább kövérkés volt, mint izmos, de azért egy Orbán-féle cingár alaktól nemigen ijedt volna meg.

A kocsmáros lassan, ráérősen odament az asztalukhoz.

- Nem kell balhé! - Suttogott, de azért elég határozott volt a hangja. - Értve vagyok?

- Rajtunk röhög? - kérdezte sértődötten Orbán, de már ő is suttogott.

- Van eszében - felelte a kocsmáros. - Nem röhög ez senki, nincs kedve röhögni.

- Ki ez a manus? - kérdezte Lajos.

- Mit keres itt? - toldotta meg a kérdést a szemüveges.

- Azt mondja, lerobbant az autója a temető sarkánál, nem tud továbbmenni. Szerelő kellene, aki megjavítja.

- Ilyenkor?

Lajos ismét megnézte az óráját, háromnegyed tizenkettő volt.

- Legalább be kellene húzatni.

- Nem bántja azt ott senki. A szellemektől félti?

- Milyen kocsija van?

A kocsmáros vállat vont.

- Akkor se röhögjön! - mondta nyomatékosan Orbán.

- Nem is röhögött - felelte a szemüveges.

- De bizony röhögött! - Orbán felugrott a székeről, azután vissza is ült azon nyomban. - Mit véded? Rajtad is röhögött!

- Nem kell balhé! - mondta a kocsmáros. - Meg vagyok értve? Balhé nem kell! - Visszament a pulthoz.

- Csak mosolygott - állította a szemüveges. - Úgy mosolygott, mintha köszönt volna. Ez egy finom úriember.

- Tele van a tököm a finom úriemberekkel is! - mondta Lajos, és lecsapta a poharát.

A másik kettő elhallgatott. A kocsmáros rosszálló pillantást vetett feléjük a hangosabb szóra.

- Ki lehet ez? - törte meg a csendet halkán Orbán.

- Valami vigéc. - A szemüveges elhúzta a száját.

Az idegen intett a kocsmárosnak, és mutatta, hogy hozzon még egy fröccsöt. Csendben váltottak néhány szót, azután a kocsmáros három korsó sört hozott nekik.

- Ő küldi. - Az idegen felé bökött.

Mind a hárman odanéztek, az idegen megemelte a poharát feléjük. Zavartan összenéztek, odabólintottak, majd Lajos magasra emelte a kezében tartott söröskorsót.

- Köszönjük! - harsogta.

Az idegen fölállt, ájtott az asztalukhoz, és megállt a kocsmáros mellett. Áthozta a poharát is.

- Köszönöm, hogy az urak elfogadták szerény kínálásomat - mondta. Kellemes, behízelt hangja volt, nem magas és nem mély, egy kicsit megnyújtotta a szavak végét. - Ha nem veszik tolakodásnak, helyet foglalok a körükben.

Ismét egymásra néztek, mintha nem értenék egészen pontosan, hogy mit akar, végül Lajos kapott észbe. Átnyúlt a szomszéd asztalhoz, és maga mellé penderített egy széket.

- Tessék csak! - mondta készségesen.

A kocsmáros elment, csend volt egy darabig.

- Hallottuk - a szemüveges a pult felé bökött -, hogy elromlott az autója.

- Igen, sajnos. - Az idegen felsóhajtott. - Hirtelen rángatni kezdett, azután leállt. Nem tudom, mi történhetett

- Biztos a gyertya... - jegyezte meg Lajos.

- Vagy felforrt a hűtővíze - tette hozzá a szemüveges.

- Meg kellett volna nézni - mondta Orbán. - Hát a szállás...

- Az az igazság - felelte az idegen mosolyogva -, hogy sötét van ott, meg nem is értek hozzá. Két napja hoztam ki szervízből... Nekem nincs időm autót bütykölni...

- Hát mi a ... - Lajos hirtelen elakadt, de egy pillanatnyi habozás után folytatta: - ... mi a foglalkozásunk?

- Úgy érte, hogy az enyém? - fordult feléje az idegen.

Lajos bólintott.

- Sales manager vagyok. - Névjegyet húzott elő a zsebéből, és átnyújtotta Lajosnak. A színesen nyomott kártya tele volt írva címekkel és telefonszámokkal, Lajos alig találta meg a nevet.

- Hordós Aladár... - betűzte ki végül.

Az idegen bólintott.

Lajos átadta a névjegyet a szemüvegesnek, és széles mozdulattal nyújtotta a kezét.

- Farkas Lajos - mondta jó hangosan.

Az idegen a többiekkel is kezet fogott, ők azonban éppen csak elmormogták a nevüket. Nemigen lehetett érteni, de az idegent ez egy csöppet sem zavarta.

Lajos hirtelen fölállt.

- Engedelmet - mondta -, de vannak ugye elintézni való folyó ügyek... - Nevetett, és elindult a vécéajtó felé, amelyet földig érő bordó függöny takart.

Csend lett az asztalnál, némán néztek utána.

- Még egy kört? - kérdezte az idegen.

A másik kettő bólintott. Mire Lajos visszajött, már ott álltak előttük a teli söröskorsók.

- Egészségünkre! - Mielőtt az idegen beleivott volna a sörébe, a korsó alját keményen az asztalhoz ütötte. A többiek utánozták.

- És most hogy lesz? - nézett az idegenre a szemüveges.

- Mi hogy lesz?

- Hát a szállás...

- Ja! A főnök úr mondta, hogy nincs itt szálloda. De nála megalhatok, holnap meg majd csak kerül valaki, aki megnézi a kocsit.

- Elkésik a munkából - mondta Orbán.

Az idegen vállat vont.

- Majd jól letolja a főnöke - tette hozzá a szemüveges egy kis kárörvendő nevetéssel.

- Nem tol le - felelte az idegen -, mert én vagyok ott a főnök.

- Záróra! - kiáltotta a kocsmáros.

Az idegen megnézte a karóráját.

- Már el is múlt! - kiáltott vissza.

- Hány óra? - kérdezte a szemüveges.

- Tizenkettő tíz.

A kocsmáros odament az asztalukhoz.

- Két kört írjon nekem! - mondta az idegen. Vastag bőrtárcát húzott elő, fizetett, azután szabadkozva fölállt. - Egy pillanat! Rögtön jövök. - Eltűnt a bordó függöny mögött.

Fizettek a többiek is, a kocsmáros összeszedte az asztalról az üres poharakat, és belerakta a mosogatóba.

- Az anyja istenit! - mondta félhangosan Orbán. - Láttátok, mennyi pénz van nála? Vagy százezer, ha nem több!

- Nincs az annyi! - kontrázott a szemüveges. - Csak ezresek azok vagy ötszázások.

- Én jól megnéztem - fordult vele szembe Orbán. - Mondom, hogy ötezresek... legalább százezer... az anyja...

- Mikor keresel te annyit ládászögeléssel? - kérdezte Lajos, és Orbán vállára csapott.

A kis ember dühösen felpattant.

- Te beszélsz? Ennek egy hónapban több pénze van, mint hármunknak egy évben.

- Zárók! - kiáltotta a kocsmáros.

- Őt nem zárhatod be - mutatott a szemüveges a vécé felé.

- Majd hátul kiengedem.

Morogva kimentek, a kocsmáros bezárta mögöttük az ajtót. Langyos nyári éjszaka volt. Az ezüstös holdfény megvilágította az országutat, mögötte a temető sarkánál magas fák sötét tömbje állt.

Az idegen sokáig volt bent, Orbán közben arrébb ment néhány lépéssel, és az út szélén lévő akácsurjánok közé vizelt.

- Mire várunk? - kérdezte türelmetlenül Lajos.

- Hát annak a ... hogy is hívják... Hordós vagy mi...

- Minek? Lehet, hogy már ki se dugja az orrát.

Orbán visszajött a bokroktól, a nadrágját gombolgatta.

- Mi van?

- Gyerünk a francba! - mondta Lajos. - Ezzel a manussal is tele van a tököm.

Tanácsztalanul hallgattak egy darabig, nem tudták, menjenek-e vagy várjanak még, amikor az épület sarkánál csattant a kapu, és megjelent az idegen. Odament hozzájuk.

- Köszönöm, hogy megvártak - mondta mosolyogva. - Szeretnék egy kis szívességet kérni. Ha segítenének betolni a kocsimat az udvarra... Nyugodtabb leszek, ha nem marad az országúton.

Elindult, némán követték mind a hárman.

- Milyen kocsija van? - kérdezte Lajos.

- Audi.

- Jó drága volt, mi?

- Hát nem volt olcsó. De a minőséget meg kell fizetni.

- Aztán leáll az út szélén - jegyezte meg Lajos csúfondárosan.

Az idegen sokáig nem válaszolt. Már föltűnt előttük az autó a holdfényben, amikor megszólalt:

- Ami elromolhat, az el is romlik. - Majd néhány lépés után hozzátette: - Ez Murphy törvénye.

Senki sem válaszolt. Odaértek a kocsihoz, a szemüveges végigsimított a motorháztetőn.

- Nem értenek nálunk az ilyen finom szerkezetekhez. - Elismerően csettintett. - Belebarmolt valami marha, aztán persze, hogy leáll. A Trabant való ezeknek meg a Zaporozsec...

- Két napja hoztam ki a szervízből - mondta az idegen.

Kinyitotta a kocsik ajtaját, diplomata táskáját a hátsó ülésre dobta. - A kocsi udvaráig kellene tolni.

- Üljön csak be! - mondta a szemüveges.

Az idegen beült a kocsiba, kiengedte a kéziféket, azután leeresztette az ablakot, és kiszólt:

- Na most!

Nem kellett erőlködniük, a kocsik könnyen gurult, bármelyikük egyedül is eltolhatta volna. Először csak lépésben haladtak, azután Lajos felkiáltott:

- Nyomd meg!

Nekifeszültek mind a hárman, a végén már futottak. Hirtelen megzökkent a kocsi, nehezebb lett tolni, és a motor pöffent néhányat.

- Úgy van! - kurjantott Lajos. - Kuplungot, gyújtást neki!

Előbb rendszertelenül összevissza, azután egyre szabályosabban járni kezdett a motor.

- Nincs ennek semmi baja! - kiáltotta Lajos lihegve.

Sűrű füstöt köpött közéjük a kocsi, a szemüveges köhögve, fuldokolva megállt. Azután a többiek is lemaradtak, az autó kifutott a kezük alól. Az idegen bekapcsolta a reflektorokat, az éles fehér fény megvilágította a kocsmát.

Zihálva megálltak, nézték a távolodó kocsi vörös fényeit.

- Az anyját! - kiáltotta hirtelen Lajos. - Ez nem áll meg a kocsmánál.

Az Audi valóban nem lassított a kocsi előtt, nem fordult be az udvarára, megállás nélkül elrobogott mellette, a reflektorok fénye egy pillanatra megvilágította a malom előtt álló kőkeresztet, azután eltűnt a kanyarban.

- Hát ez elment! - mondta Orbán, és hitetlenül a többiekre nézett.

- A marha kocsmáros meg nyitott kapuval várta! – Lajos harsányan fölnevetett.
- Na, azt ugyan várhatja! - A szemüveges is nevetett, és elindult a falu felé. A többiek követték.
- Mégis szarság volt ez tőle - mondta Orbán.
- Lajos abbahagyta a nevetést.
- Azért két kört fizetett nekünk.
- Akkor is! Se köszönöm, se semmi... A Lacit is átverte... hogy majd ott alszik... azután sutty...
- A másik kettő csendben ment mellette. Egy kis idő múlva Orbán megjegyezte:
- Mégis be kellett volna verni a pofáját... amikor vigyorgott... akkor... az lett volna a legjobb...

Maga elmehet

Hilarion éppen beszállt volna a kocsijába, amikor a két férfi felbukkant. Később számtalanszor földidézte azt a pillanatot, és sehogy sem jött rá, hogy tudtak előtte úgy beleolvadni a környezetbe, hogy egy másodperccel korábban még nem vette őket észre, azután pedig már ott voltak mellette.

- Rendőrség! - mondta félhangosan a magasabbik. - Maradjon, nyugton!

Fehér nadrág és fehér póló volt rajta, úgy nézett ki, mintha éppen teniszezni indulna. A társa alacsonyabb volt, sűrű nadrágot és csíkos inget viselt. Ám Hilarion ezt csak később vette észre, akkor nem ért rá ilyen részletekkel törődni.

Őrizetbe vagyok véve - gondolta, és ez olyan hihetetlennek tűnt, hogy mosolyra ingerelte.

- De uraim... - kezdte. - Itt valami tévedés...

- Csend legyen! - vágott közbe az alacsonyabb férfi.

- Majd bent mindent tisztázunk - tette hozzá egy árnyalatnyival enyhébben a másik. - Jöjjön csendben, ne csináljon hülyeséget!

Hilarion nem is tudta hirtelen, milyen hülyeséget csinálhatna, csak az autóban jutott eszébe, miközben a rendőrkapitányság felé robogtak, hogy éppenséggel a földre is vethette volna magát, segítségért üvölthetett volna, hiszen a két férfi nem mutatott igazolványt, akár emberrablók is lehettek. De az emberrablás még hihetlenebbnek látszott, mint az őrizetbe vétel. Miért rabolnának el egy magányosan élő középiskolai tanárt, akinek minden vagyona egy garzonlakás és egy hatéves autó?

Csendben ment hát a két férfi között egy közelben parkoló kocsihoz, amelyben egy harmadik, szintén civil ruhás ember ült. Közben azért vetett maga köré egy pillantást. Őrizetbe vétele egyáltalán nem zavarta meg az utca életét, pedig a forgalmas főútvonalon a délelőtti órában sokan jártak. Csak egy szatyrot cipelő asszony figyelt föl a másodpercek alatt lezajló eseményre, megállt, és olyan csodálkozó-tűnődő pillantással nézett utánuk, mintha maga sem hinné igazán, hogy látja, amit lát, és végül fejcsóválva továbbindult.

A kocsiban csend volt, a rendőrök nem néztek Hilarionra, úgy bámultak ki az ablakon, mintha minden figyelmüket lekötötte volna az utca látványa. Kicsit szűken voltak hárman a hátsó ülésen. A fehér pólós rendőrből dezodorillat áradt. Hilarion csak most vette szemügyre alaposabban. Simára borotvált arca, frissen nyírt, gondosan fésült haja valami szépfiús jelleget adott neki. A bal oldalán ülő férfit az arca alapján kissé korlátolt, ügybuzgó parancsvégrehajtónak gondolta Hilarion. Ez a rendőr olyan hangosan szuszogott, mintha hosszan kellett volna futnia, mielőtt beült a kocsiba, és erősen izzadt. Hilarion megpróbált elhúzódni tőle, de nem sikerült, túlságosan szűk volt a hely.

- Meg vagyok győződve, hogy itt valami tévedés lesz - törte meg Hilarion egy kis idő után a csendet. - Egyáltalán nem látom az okát...

Hirtelen elhallgatott. A két rendőr összenézett, de nem szóltak, egy pillanat múlva már ugyanúgy bámulták az utcát, ahogy azelőtt.

- Majd bent minden kiderül - mondta a fehér pólós. - Maradjon már veszteg!

- De hát mivel vádolnak?

Egyikük sem válaszolt, hát Hilarion sem erőltette tovább a beszélgetést. Az út nem tartott sokáig, néhány perc múlva megálltak egy nagy kapu előtt, amely csikorogva kinyílt, és a kocsi begördült a rendőrkapitányság udvarára. A magas falak között fullasztóan meleg volt a levegő.

Hilarion az égre nézett, amíg átvágtak a betonozott udvaron. Egyetlen felhő sem zavarta meg a tengernyi kékséget, a napsugár égette az arcát.

Bevezették egy kopár folyosóra, melyről zöldre festett ajtók nyíltak. Kitárták előtte az egyiket, és enyhe taszítással átlódították a küszöbön, azután az ajtó becsukódott mögötte. Hilarion hátrapillantott, de két kísérője nem jött utána, csak távolodó lépteik kopogtak még egy ideig a visszhangos folyosón.

A szokásosnál kissé nagyobb, kopár szobában volt. Egy ajtó nyílt belőle a szomszéd helyiségbe, és volt mellette egy alacsony ablak is, de függöny takarta, nem lehetett átlátni rajta. Néhány kopott szekrény és három szék alkotta a berendezést. Mind a három szék foglalt volt, ketten pedig a padlón ültek, hátukat a falnak vetették.

Hilarion kíváncsian megnézte őket, az egyetlen nőn kissé hosszabban elidőzött a tekintete. Fiatal, fiús termetű lány volt, nadrágot viselt, és a haját olyan rövidre nyíratta, hogy ha a tarka póló alatt rejtőző formás mellei nem árulják el, Hilarion nem is vette volna észre azonnal, hogy nem férfi.

A bentlévők az ajtónyitásra fölkapták a fejüket, és egy kis bizonytalan csodálkozás jelent meg az arcukon.

- Jó napot! - köszönt Hilarion.

Néhány másodpercig csend volt. Megállt az ajtó mellett, és a falnak támaszkodott. Egy fiatalember fölállt a földről, és lassan odament hozzá.

- Helló! - és biztatóan rámosolygott.

Hilarion zavarban volt egy kicsit, nem szólt hát, csak bólintott és visszamosolygott. A fiatalembernek hosszú, hullámos haja és dús szakállja volt.

- Te ki vagy? Nem ismerünk.

Hilarion megmondta a nevét. A másik vállat vont, látszott, hogy nem ismerős neki a név, és csodálkozik ezen.

- Miért hoztak be?

- Fogalmam sincs.

A fiatalember kutató tekintettel közelebb hajolt.

- Tényleg?

- Tényleg - felelte Hilarion. - A könyvtárba indultam, éppen be akartam szállni a kocsimba, amikor fölbukkant mellettem az a két alak.

A fal mellett ülő másik fiatalember lassan fölállt, és közelebb jött.

- Ne játszd meg magad! Nekünk nyugodtan elmondhatod...

- Nincs mit elmondanom - felelte Hilarion egy kis értetlen mosollyal. Azután elszállt a mosoly az arcáról, mert eszébe jutott, hogy olvasta valahol, a rendőrség gyakran rakja be a saját embereit a letartóztatottak közé, hogy megtudjon valamit. És persze az is lehet, hogy egy másik szobában minden szót magnóra vesznek, ami itt elhangzik.

- Szóval te nem tartozol közénk? - kérdezte a szakállas.

- Nem tudom, kik vagytok.

- Talán egy másik csoport tagja... - mondta bizonytalanul a fiatalember, aki később jött oda hozzájuk. Tarkamintás ing és farmer volt rajta, vastag szemüveget hordott, amelynek lencséje mögött szokatlanul nagynak látszott a pupillája.

- Semmilyen csoportnak nem vagyok tagja - mondta Hilarion. - A könyvtárba indultam, amikor... de ezt már mondtam. Fogalmam sincs, miért...

- Na, ide figyelj! - szakította félbe a szakállas, és már némi türelmetlenség vegyült a hangjába. - Mindenki tudja, hogy ezek a disznók - a másik helyiség felé intett a fejével - a látogatás előtt összeszedik a mieinket, mert be vannak szarva, hogy valami zúrt csinálunk... - Elhallgatott egy pillanatra, és biztatóan Hilarionra nézett, mintha azt akarta volna sugallni, hogy értse már meg, miről van szó, de Hilarion nem értette. Sőt az jutott eszébe, hogy ha lehallgatják őket, ami valószínű, a „disznók” kitételért még meggyúlhat a baja a szakállasnak. Ha pedig mégis így beszél, akkor nyilván nem fél, ha nem fél, akkor tudja, hogy nincs rá oka, mert az „ő” emberük.

- ... semmi az egész - mondta éppen a szakállas, amikor Hilarion újra figyelni kezdett rá -, a látogatás végén elengednek, mintha mi sem történt volna. Csak két napig leszünk a vendégeik.

- Milyen látogatás? - kérdezte ártatlanul Hilarion. Napok óta nem olvasott újságot, nem nézett tévét, nem hallgatott rádiót, a Nemzeti Könyvtárban ült reggeltől estig, gyűjtötte az anyagot a doktori disszertációjához.

A szakállas fölnevetett, de olyan harsányan, hogy Hilarion összerezzen.

- Hallottátok? - fordult a többiekhez. - A pasas azt kérdezi, milyen látogatás!

Most már mindenki odasereglett Hilarion köré, azok is, akik addig nem hagyták ott a székeiket.

- Honnan jött ez? - kérdezte a nő. Mély hangja volt, mélyebb, mint egyik-másik fiatalemberé.
- A Holdról?

Ezen újra nevettek.

- Tényleg nem tudod, hogy milyen látogatásról van szó? - kérdezte a szakállas. - Ezzel vannak tele a lapok, ezt üvölti a tévé és a rádió, a csapból is ez folyik.

- A disszertációmhoz gyűjtöm az anyagot - magyarázta Hilarion. - Szeretném kihasználni a nyári szünetet, hogy az év végéig megírhasam. Nemigen foglalkozom most mással...

- Szerintem te vagy az egyetlen az országban, aki nem tud erről a látogatásról - jegyezte meg a szakállas, azután fejcsóválva hozzátette: - Ez egy csodabogár!

- Ha ugyan igazat beszél - vetette ellene a tarkainges, és néhányan bólogattak.

- Szóval azt állítod, hogy nem vagy anarchista? - kérdezte a lány.

- Nem vagyok anarchista. - Hilarion csodálkozva végignézett rajtuk. „Tehát ezek anarchisták” - gondolta. - „És most összeszedték őket, nehogy megzavarják azt a bizonyos látogatást.” Nem tudta, ki látogat a városba, de nem is érdekelte.

- Nem jártál anarchista összejövetelekre, tüntetésekre?

- Nem.

- A barátaid, ismerőseid között sincsenek anarchisták?

- Nem tudok róla.

- Nem löktél valahol olyan dumát, ami alapján ezek - a másik szoba felé intett - azt hihették, hogy közénk tartozol?

Hilarion tűnődött egy pillanatig. Végiggondolta, kikkel, miről beszélt az utóbbi időben.

- Nem is nagyon beszéltem senkivel hosszasan a szünet kezdete óta. Minden időmet a könyvtárban töltöttem.

- Nem olvastál anarchista szerzőket? - folytatta a lány a kérdezősködést. - Az is lehet ám, hogy átnézik a könyvtárban a kérelveket, és így szűrik ki, hogy ki van az anarchizmushoz.

- A disszertációm témája a századelő színházi reneszánsza - mondta Hilarion. - Mostanában csak ehhez olvasok a könyvtárban forrásanyagot.

- Hát ez tényleg távol áll az anarchizmustól - nevetett a lány.

Azután tanácstalanul elhallgattak.

- Rögtön gondoltam, hogy nem tartozik közénk - mondta a szakállas egy kis szünet után.

- Egyáltalán nincs anarchista képe - nevetett a tarkainges.

- Hülye vagy! - A szakállas leintette. - A mieinket ismerem... legalábbis látásból. Nem vagyunk olyan sokan.

- Lehetne valami új csoport tagja, vagy vidéken...

- De hát nem vidéki! A fővárosiakat meg ismerem.

- Ez mind rendben van - zárta le a vitát a lány -, de akkor azt mondjátok meg, hogy a túróba kerül ide ez a pasas?

Mind Hilarionra néztek.

- Na, hogy? - szegezte neki a kérdést a szakállas.

- Fogalmam sincs. - Hilarion vállat vont. - Nyilván tévedésből.

- Puff! - mondta a tarkainges. - Tettünk egy tiszteletkört a semmi körül.

- Ha kevésbé árnyaltan akarom kifejezni magam - vette át a szót a szakállas -, mondhatom úgy is, hogy adtunk a szarnak egy pofont.

- Lehet ám - kezdte a lány elgondolkozva -, hogy tényleg tévedésből hozták be. - Úgy beszélt a többieknek Hilarionról, mintha távollevőről beszélne. - A zsernyákok gatyája nyilván tele van a látogatás miatt, kapkodnak. Miért ne szűrhattak volna el egy nevet, egy címet vagy egy fotót?

- Akkor is furcsa - mondta a szakállas. - Nemigen szokott...

Abban a pillanatban kinyílt a szomszéd szobába nyíló ajtó, és belépett rajta egy zömök, szürke öltönyös férfi.

- Na, mi van? - kérdezte rosszat ígérő nyájassággal már az ajtóból. - Csevegünk? Kupaktanácsot alakítunk? Nem megmondtam, hogy nincs duma?

- Azt megmondtam - felelte a tarkainges -, de azt nem, hogy miért hoztak be.

A rendőr olyan elképedt tekintettel nézett oda, mintha nem hinne a fülének.

- Hetvenkét óráig akkor is bent tarthatlak, kisfiam - mondta végül -, ha egyszerűen nem tetszik a képed. Ezt jól jegyezd meg, és most fogd be sürgősen, amíg...

- Megkérem, hogy ne tegezzen! - A fiú hangja udvarias, de határozott volt. - Ehhez nincs joga!

- Mihez nincs jogom? - kérdezte a rendőr vészjóslóan összehúzott szemmel, és tett egy lépést a fiú felé, azután megtorpant, mint aki hirtelen meggondolta magát, és Hilarionhoz fordult. - Te vagy az új fiú, mi?

Hilarion nem válaszolt. A rendőr, mintha megfélemedezett volna a tarkaingesről, közelebb lépett hozzá, és némán méregette egy darabig.

- Megnémultál?

- Ha arra kíváncsi, valóban engem hoztak be utoljára - felelte Hilarion.

A rendőr még közelebb lépett, az arca alig tíz centire volt a Hilarionétól. Enyhe italszagot árasztott. Hilarion hátrább lépett volna, de már a falnál állt, nem volt hely a hátrálásra.

- „Valóban engem hoztak be...” - utánozta a rendőr gúnyosan a szavait. - Kurva finomak vagyunk... olyan műveltek, hogy csak na! - Hallgatott egy darabig, mintha azon gondolkodna, hogyan folytassa. - Aztán mi vagy, te nagyokos?

- Hogy érti ezt? - kérdezett vissza Hilarion.

- Hogy értem? Úgy értem, ahogy mondtam.

- Ha arra kíváncsi, hogy mi a foglalkozásom, akkor megmondhatom: tanár vagyok.

- Aha! - A rendőr fölemelte az ujját. - Szóval egy nagyokos tanár, aki „megmondhatja”! Hát én is megmondhatom, hogy kurvára rühellem az ilyeneket, mint te vagy!

Hilarion nem válaszolt, csend volt egy darabig.

- Aztán személyid van-e?

Hilarion gondolkozott egy pillanatig. Egy vékony, irattartószerű aktatáskában hordta az iratait, a jegyzeteivel és a tollaival együtt. Fölidézte azokat a pillanatokat, amikor a két rendőr felbukkant mellette, és eszébe jutott, hogy a táska nála volt, amikor beültették a rendőrautóba, viszont nem hozta magával, amikor kiszállt belőle.

- A kocsiban maradt a táskámban - felelte végül.

A rendőr átment a másik szobába, de vissza is tért egy pillanat múlva, és újra megállt előtte.

Ez kiszúrta magának... - gondolta Hilarion. De még mindig nem tudta igazán komolyan venni az eseményeket, inkább szórakoztatta a rendőr viselkedése. Vigyáznia kellett, hogy el ne mosolyodjon, amikor a férfi megint tíz centire tolta az arcát az övéhez.

- Szóval tanárok vagyunk? - kérdezte szigorú hangon.

Hilarion egészen a következő pillanatig nem félt ugyan, de fölöslegesen provokálni sem akarta a rendőrt. Erre a kérdésre azonban meggondolatlanul és szinte önkéntelenül olyan választ adott, amely miatt később dühös is volt magára.

- Csak én... - Abban a pillanatban megérezte, hogy ebből baj lesz. Elharapta a mondat végét, sőt legszívesebben visszaszívta volna az egészet, de már késő volt.

- Micsoda? - A rendőr szeme összeszűkülött, a férfi hátrább lépett, és ökölbe szorította a jobb kezét. - Szórakozol velem, te szarjankó?

Ez belevág a képembe - gondolta Hilarion -, vagy a gyomromba, hogy ne maradjon nyoma. Inkább érezte, mint tudta, vagy elhatározta, hogy visszaüt, ha a rendőr megüti, és utána már minden lehetséges lesz... A világ összemosódott, eltűnt körülötte. Talán meg is szédült egy pillanatra.

- Hogy beszél velünk? Már kértem arra is, hogy ne tegezzen...!

Hilarion hallotta a hangot, a mondatot is értette, de az első pillanatban nem tudta, hogy vajon ő mondta-e, vagy valaki más.

A rendőr villámgyorsan megfordult, azután egy pillanatig bizonytalanul állt a helyén, mintha nem tudta volna eldönteni, hogy melyikükhöz szóljon, majd hirtelen megragadta a tarkainges karját.

- Kuss! - üvöltötte az arcába egészen közről. - Nincs pofázás! Meg vagyok értve? A falhoz! - Értetlenül néztek rá, hát megismételte: - Arccal a falhoz! Mind! Na, mi lesz? - Nagyot lökött a lányon, erre a többiek kelletlenül a fal felé fordultak.

Hilarion is a poros, repedezett falhoz állt, de látta, amint a rendőr karjánál fogva melléhúzta a fiút.

- Azt mondtam, a falhoz, te szaros! Szét a lábakat! - Belerúgott a fiú bokájába, talán ki is rúgta volna alóla a lábát, ha közben nem markolja a karját. - Pofázás? Pimaszkodás? Anarchistaság? Majd én kiverem belőled egy életre... - Hirtelen elengedte a fiú karját, de a hajába markolt a tarkójánál, és az arcát a falhoz csapta.

A fiú felüvöltött, Hilarion látta, hogy a szemüvege a földre esik, az orrából spriccelve elered a vér. A rendőr elrántotta, de már késő volt, a vér a falra fröccsent, és egyenes csíkban lefolyt rajta.

- A francba!

A rendőr dühe mintha egy pillanat alatt elpárolgott volna, a férfi zavartan bámulta a vért.

Abban a pillanatban kinyílt az ajtó, és valaki Hilarion nevét kiáltotta, ő azonban, még mindig a lezajlott események hatása alatt, nem mozdult, nem is érzékelte, hogy őt hívják. Néhány másodperc múlva ismét elhangzott a neve, s végre eljutott a tudatáig. Óvatosan a mellette álló rendőrré nézett, és elindult az ajtó felé.

Egy idősebb, őszülő férfi állt az ajtóban.

- Maga az? - kérdezte, és megismételte Hilarion nevét.

- Igen.

- Jöjjön!

Kopár szoba volt ez is, csak egy kicsit több bútor volt benne, mint a szomszéd helyiségben.

A férfi leült az íróasztala mögé, Hilarion személyi igazolványát kezdte lapozgatni. A vékony, dossziészerű táska kinyitva hevert előtte az asztalon. A férfi az igazolványból megkérdezte Hilarion néhány adatát, azután összezsáptta a könyvecskét, rádobta a táskára, úgy nyújtotta együtt Hilarionnak.

- Maga nem tartozik ezek közé. - A szomszéd szoba felé mutatott, különös megvető hangsúllyal ejtette ki az „ezek” szót. Hilarion, miközben az igazolványt a táskába csúsztatta, úgy érezte, a férfi ezt valami mentegetőzésfélének szánja.

- A szomszéd szobában megverték egy fiatalembert - mondta.

A férfi tekintete megkeményedett.

- Maga elmehet - vetette oda szárazon.

- Az a rendőr belerúgott, azután a falba verte a fejét. A vére végigfolyt a...

- Elmehet! - ismételte meg a férfi. Nem emelte föl a hangját, csak egy kissé megnyomta az első szótagot.

Hilarion szó nélkül megfordult, kilépett az ajtón, és jó erősen bevágta maga után. Akkorát dördült a visszhangos épületben, mint egy ágyúlövés. Azt hitte, a férfi üvöltve kirohan utána, vagy a szomszéd szobákból jönnek ki a hangra, de nem történt semmi.

A nagy riport

Nem sokat haboztam, amikor a polgármester megkérdezte, hogy elvállalnám-e a városi újság szerkesztését. Korábban már küldözgettem híreket a megyei lapnak, sőt egy féléves tanfolyamot is elvégeztem. Hetente egy délutánt a szerkesztőségben töltöttünk, ahol nagyjából elmagyarázták, hogy kell újságot csinálni. Érdekelt a dolog, meg legalább az iskolán kívül is elfoglalhattam magam valamivel. Elég jó társaság gyűlt össze. A foglalkozás után néhányan mindig beültünk valahova, és dumáltunk egy jót mindenféléről, olyankor úgy éreztem, feltöltődöm szellemileg, azt hiszem, így voltak ezzel a többiek is, főleg azért jártak a tanfolyamra.

Zsuzsa nem nagyon örült, hogy hetente beutazom a megyeszékhelyre, nem mondta ugyan, de azért észrevettem. Egyszer eljött velem, mondtam neki, hogy üljön be nyugodtan a foglalkozásra, senkit sem szólítanak föl, csak előadásokat tartanak, meg cikkeket beszélünk meg, de nem tudtam rávenni. Halálra unta magát, amíg várt rám, utána meg már dühös volt, és hallgatott egész este, amíg a Dominó presszóban beszélgettünk, nem is jött többször. Zsuzsa ugyanott tanít, ahol én, úgy jöttünk össze, hogy szinte észre sem vettük, és a többiek is elkönnyvelték, hogy mi együtt járunk, már házasokként kezelnek minket.

A polgármester egyébként gyerekkori jó barátom, csak két osztállyal följebb járt, ugyanabban az általános iskolában, ahol most tanítok. Elég régen itt él a családjuk, a nagyapám 1938-ban helyezték ide állomásfőnökné, az apám itt élte le az életét, ide is házasodott. A nagyapám valamikor a negyvenes évek elején vett hat sor szőlőt, a családi legenda szerint azért, mert a bíró azt mondta neki: „Főnök úr, maga egész rendes ember lenne, csak egy baja van, nem idevalósi. Ha itt akar megtelepedni, először is vegyen szőlőt a Csátésban!”

A nagyapám hiába ódzkodott, hogy nem ért a szőlőhöz, sose foglalkozott vele, a bíró csak ingatta a fejét. „Majd lesz, aki elvégzi a neheze munkát, maga csak menjen ki néha a prэшázba, tegyen-vegyen, amit meg tud csinálni, beszélgessen, koccintson a szomszédokkal, majd meglátja, más szemmel kezdenek nézni magára.”

A nagyapám megfogadta a tanácsot, összegyűjtött egy kis pénzt, és megvett hat sor szőlőt egy kis prэшázban. Később sokat nevettek ugyan rajta a családban, hogy csak a szőlő miatt fogadta be a falu, mert akkor még falu volt, csak néhány éve lett város, de a nagyapám nem bánta meg. Főleg a nyugdíjazása után járt ki gyakran, meg is tanulta a szőlőművelést. Apám is szívesen foglalkozott a szőlővel, sőt én is értek hozzá valamennyire, ha egyedül akarok maradni, kerül-fordul felülök a motoromra, és kimegyek a szőlőbe.

Azt gondolhatják, hogy elkalandoztam a témától, de az csak a látszat, hiszen arról kezdtem beszélni, hogy a polgármester megkért, szerkesszem a városi újságot. Márpedig, hogy éppen engem kért meg, annak mind oka volt, amit elmondtam: hogy a polgármester gyerekkori jóbarátom, hogy újságíró-tanfolyamot végeztem, és az is, hogy már nem „gyüttment” vagyok itt.

Van néhány lap a környéken, amit profi újságírók, a megyei újság munkatársai szerkesztenek, csak éppen az a baj, hogy egyébként semmi közük a településhez, odaszaladnak egyszer-kétszer egy fél napra, fölmarkolják a cikkeket, amelyeket akkorra megírtak nekik, azután söpörnek haza. Nyilván ezt akarta elkerülni a polgármester, azért szólt nekem. Nyomda is van a közelben, alig húsz kilométerre, megvan hát minden, ami egy újsághoz kell, megcsináljuk mi magunk, nem bízunk idegenekre.

Csak az a baj, hogy a képviselőtestület néhány tagja morgott, hogy túl sokba kerülne az újság, ha engem teljesen függetlenítenének, és a havonta megjelenő hatoldalas lap készítése nem töltené ki a munkaidőmet. Ebben volt is egy kis igazság, bár én biztosan találtam volna

elfoglaltságot magamnak, így aztán abban maradtunk, hogy néhány órát az iskolában is tanítanom kell hetenként az újság szerkesztése mellett. Ettől azután mindenki megnyugodott, belenyugodtam én is, pláne, hogy néhány ezer forinttal magasabb lett a fizetésem. Csak Zsuzsa aggályoskodott, hogy két félállás rosszabb, mint egy egész, majd jön egy új polgármester, akinek nem tetszik a képem, és elveszi tőlem a lapot, vagy megszüntetik, azután esetleg se újság, se iskola, és ha oda nem vesznek vissza főállásba, két szék között könnyen a földön találok magam.

Én azonban bíztam az újságban, vagy inkább magamban, bíztam a polgármesterben is, akinek elég jól fut a szekere, majdnem egyhangúlag választották meg. Nem éreztem a bizonytalanságot, amit Zsuzsa sugallt volna az aggályoskodásával, és nekem lett igazam.

Elég jól indult a lap, ezer példányban nyomják, és ez szép eredmény egy ilyen kis városban. A szerkesztésbe gyorsan beletanultam, a tördelés volt a legnehezebb, de a nyomdászok segítettek, igaz, minden hónapban vittem nekik valamit, egy kis pálinkát, egy üveg bort vagy egy kosár szőlőt. De nemcsak ezért segítettek, és nem is csak azért, mert az újság hozzájárult a talpon maradásukhoz. Segítettek volna barátságból is, megvan az a jó tulajdonságom, hogy elég könnyen szót értek az emberekkel.

Ősz elejétől tavasz végéig nincs gond a szerkesztéssel, az iskolában, a kultúrházban, a könyvtárban mindig történik valami, amit meg lehet írni. Azután ott vannak az ünnepek, azokról is meg kell emlékezni, február-márciusban írhatok arról, hogy milyen évet zárt az a néhány cég, amelyik még talpon maradt, tudósítok a szövetkezeti közgyűlésekről meg a nálunk megszerveződött két-három párt nagy ritkán tartott megmozdulásáról. Szóval ősztől tavaszig még csak-csak van téma, de a nyár néha nagyon feladja a leckét. Mintha megállna az élet. Egy csomó intézmény bezár, az emberek szabadságra mennek, és ahol nincs ott a főnök, ott senki sem nyilatkozik semmiről, még a legegyszerűbb, leghétköznapiabb dolgokról sem. Jöjjenek vissza két hét, három hét múlva, de a lapnak mégis meg kell jelennie minden hónap tizedikére, nem szüneteltethetem a nyári hónapokban.

Most legutóbb is a júliusi számot még összehoztam nagy nehezen, beletettem egy nagy képes riportot az iskolai évváró ünnepségről, majdnem egy egész oldalt elvitt az a cikk, de az augusztusi szám sehogy sem akart összeállni. Nem találtam meg senkit, már azon gondolkoztam, hogy beleteszek valami jó hosszú novellát, néhány verset meg egy nagy képriportot az aratásról, azután passz, elmegyek szabadságra én is, legföljebb a polgármester majd megint csóválja a fejét egy kicsit, hogy ennyi pénzért, tudniillik amennyibe az újság kerül a városnak, nem verseket akarnak olvasni, a lapnak a város életét kell tükröznie stb... stb...

Tavaly már így jártam egyszer, akkor azt feleltem neki, hogy ha semmi sem történik ebben a kurva városban, akkor a lap csak a semmit tükrözheti. Nevetett, de azért egy kis éllel válaszolta, hogy történik itt mindig valami, csak észre kell venni. Ezt a vitát szerettem volna elkerülni az idén, de ötletem nem volt, és három oldal még üresen állt. Végül egy délelőtt bementem a Helle kocsmába. Ez az állomás mellett van, és mindig iszogat ott egy csomó ember. Arra gondoltam, hogy írok egy riportot arról, amit ott hallok, látok, tapasztalok. Nem valami nagy ötlet, nem is szoktam ilyesmit csinálni, de nem jutott jobb az eszembe, és egy ilyen riporttal is telik az újság.

A Helle kocsmában még most is őrzi a régi hangulatát, nem alakították át, nem csúfolják presszónak, megmaradt annak, ami volt. A pultja horganyzott bádog, a padlója olajos deszka, az ablakai kicsik, és vasrács van rajtuk. Amikor bementem, majdnem üres volt az ivó, persze hétköznapi délelőtt nagy tömegre nem is lehetett számítani, csak hárman fröccsöztek odabent. Koszos vászonnadrág és atlétatrikó volt rajtuk, gyanítom, hogy rakodhattak az állomáson, és éppen szünetet tartottak, vagy nemrég fejezték be. Egyébként pizsok meleg volt, hiába hajolnak hatalmas nyárfák a Helle kocsmára fölé, hiába a vastag vályogfalak, bent is alig volt hűvösebb, mint odakint. Mind a három ember sűrűn törölgette magáról a verejtéket, és hessegette a legyeket, mert légy aztán volt bőven, egy disznóhizlalda van az állomás másik oldalán, onnan jön a sok légy meg a bűz is, ha éppen arról fúj a szél.

Kértem egy kisfröccsöt, azután a pohárral a kezemben egy kissé arrébb húzódtam a pult vége felé, ahol egy üvegszekrényben néhány sóspercec árválkodott, és hallgattam a három férfi beszélgetését. A pult előtt álltak ők is, a hangjukat akkor sem halkították le, amikor beléptem, csak éppen rám néztek, azután folytatták a diskurzust. Az egyik futballista volt, ismertem látásból, a csúfnevén Linának hívták, az igazi nevére nem emlékszem. Egy nyugdíjas vasutas hozza mindig a fociról szóló cikkeket a lapba, én nem nagyon ismerem a futballistákat.

Új munkahelyekről beszéltek, de nem értettem meg azonnal, hogy hol lennének ezek a munkahelyek. Lina egyre erősködött, hogy hamarosan fölvesznek valahol a városban tizenöt-húsz embert, a másik kettő meg hitetlenül csóválta a fejét, és mondogatta, hogy nem lesz abból semmi, nemhogy újakat vennének föl, de inkább elbocsátják azokat is, akik még dolgoznak. Bennem meg máris kezdett kialakulni egy cikk vázlata a város munkaerőhelyzetéről. Mert igaz, hogy írtam már többször is leépítésekről, elbocsátásokról, de arról még nem, hogy általában milyen a városban a foglalkoztatottság. Erről a városházán adatokat is kaphatok. Úgy megörültem az ötletnek, hogy már indulni készültem, de a három ember beszélgetése olyan irányt vett, hogy mégis maradtam, sőt kértem még egy fröccsöt.

Elhangzott ugyanis a Szentgyörgyi úti takarmánykeverő telep neve, s lassanként összeállt a kép: Lina azt bizonygatta, hogy valami cég megvette a telepet, és máris megkezdődött ott a munka, egyelőre csak néhány emberrel, de ha fölfut a termelés, biztosan szükség lesz újabb munkásokra is. A többiek mondogatták, hogy eddig még senkit sem vettek föl a városból, ha egyáltalán igaz ez az egész, akkor a saját embereiket hozták valahonnan, velük dolgoztatnak.

Ezen még elvitatkoztak egy darabig, de újat már nem tudtak mondani, én meg fizettem, és otthagytam őket. Igazán meg lehettem elégedve, két jó témát is kaptam, a munkaerőhelyzetet meg ezt a takarmánykeverőt. Az utóbbi izgatott jobban, a másik egyszerű ügy volt, ahhoz akármikor megszerezhetem az adatokat. A takarmánykeverő azonban nem hagyott nyugodni. Hogy lehet az, hogy erről semmit sem tudtam eddig, pedig már a kocsmában is beszélnek?

A polgármesterhez szoktam menni, ha felvilágosításra van szükségem, de ő most éppen szabadságon volt, és valahol az Adriai-tengerben áztatta a bütykeit, fölkerestem hát a jegyzőt, bár vele nem voltam olyan jóban. Olyan kihalt volt a főutca, mintha egy lélek sem lakna itt, és egyre melegebb lett, még szerencse, hogy a motoron mindig éri az embert egy kis légáramlat. A polgármester és a jegyző irodája ugyanabból az előszobából nyílik, ott ül Margitka, a közös titkárnőjük, de akkor éppen nem volt ott, kimehetett valahová. Így hát bekopogtattam, és be is nyitottam rögtön a jegyzőhöz, aki éppen legyet fogott az íróasztala fölött, zavarba is jött egy kicsit, amikor rányitottam. De azért most is udvarias volt, leültetett, és megkérdezte, hogy miben tudna segíteni „a helyi sajtónak”.

Amikor a Szentgyörgyi úti takarmánykeverőről kérdeztem, csak annyit mondott, hogy erről ő sem tud sokat, egy budapesti kft. vette bérbe a telepet a télesztől. Istállók vannak ott, de az állatok jó részét levágták, a maradékot áttelepítették egy másik telepre, a Szentgyörgyi úti épületek üresen álltak. Romlott, pusztult ott minden, az ajtókat, ablakokat kezdték szétlopkodni, a keverőtartályok rozsdásodtak, a téész vezetői örültek, amikor jelentkezett az a budapesti kft, és valami jelképes bérleti díjért meg a legfontosabb állagmegóvási munkák elvégzéséért örömmel odaadták nekik, használják, amire akarják.

A következő kérdésem éppen az volt, hogy hát mire használja a kft. azt a telepet, de a jegyző erre semmit sem mondott, hanem azt javasolta, talán a téésznél kellene érdeklődnöm. Csakhogy - tette hozzá rögtön - ez nem lesz könnyű, mert a téész éppen átalakulóban van, néhányan kiléptek belőle, a bentmaradók meg a régi nagy téész helyett három kisebb szövetkezetet alakítottak, de még azok sem alakultak meg jogilag, és tán maguk sem tudják, hogy kié, vagy kiké lesz a Szentgyörgyi úti takarmánykeverő.

„De hát valakinek csak fizeti a kft. a bérleti díjat” mondtam erre, és a jegyző azt válaszolta, hogy nem rossz ötlet, ha többet akarok tudni, a legjobb volna kimenni, és megkérdezni a helyszínen.

Tizenegy körül indultam el a városházáról, először a Szentgyörgy felé vezető országúton mentem, azután a Virágos csárdánál le kellett kanyarodnom egy keskeny, elhanyagolt makadámútra, alig győztem kerülgetni a kátyúkat, és még vagy három kilométert zötykölődtem a bejáratig. A világ végén van az a telep, legalább hét kilométer a várostól, de ott véget ért a makadámút is, csak egy dűlőút vezet tovább, és jó húsz kilométeren át semmi sincs utána, néhány roskatag tanyán kívül.

Az épületek elég rossz állapotban voltak, de feltűnt, hogy betonoszlopok közé vadonatúj, magas drótkerítést húztak köréjük. Az út egy nagy kapuhoz vezetett, de az zárva volt. Álldogáltam előtte, csengőt kerestem, de hiába. Kiáltottam néhányat, hogy „Hahó!” meg „Jó napot!” és „Van itt valaki?”, ám erre sem mozdult semmi odabent. Letámasztottam a motort, és éppen nekiveselkedtem volna, hogy átmászom a kapu tetején, amikor hirtelen föltűnt mögöttem egy tereptarka ruhás férfi. Biztosan ott lapult valahol addig is, talán a kerítés tövében nőtt magas fűben hasalt, az a lényeg, hogy az egyik pillanatban még sehol sem láttam, azután meg már ott volt. Sőt, elég barátságtalanul megkérdezte, hogy „Na, mi újság?”.

Nem szeretem az ilyen stílust, ezért először is hangsúlyozott udvariassággal köszöntem, de az ilyen figurák nem érzékenyek a finomabb iróniára, csak bámult mereven a képembe, talán azt gondolta, megijedtem tőle, azért vagyok olyan udvarias. Azután közöltem vele, hogy újsággal momentán nem szolgálhatok, de szeretnék bemenni.

„Mit akar?” kérdezte gyanakodva.

„A telep vezetőjével szeretnék beszélni.”

„Honnan jött?”

Értettem én a kérdést, azt akarta tudni, hogy melyik cégtől vagy hivataltól keresem, de ártatlan képpel csak annyit válaszoltam: „Innen a városból.”

Erre dühbe gurult, és a jobb kezével jelentősegteljesen a kigombolt dzsekije alá nyúlt, jelezve, hogy fegyver van a hóna alatt. Kívül nem hordott fegyvert, bár igyekezett katonásan kinézni, csak a haja volt túl hosszú hozzá.

„Semmi dolga itt!” kiáltotta gorombán. „Menjen a francba!”

Erre udvariasan elmagyaráztam, hogy baja lehet belőle, ha nem szól a telep vezetőjének. Hátha fontos ügyben jövök, egyébként pedig, ahol állok, a telep kerítésén kívül az úton, az közterület, nincs joga megsabni, hogy ott maradhatok-e vagy nem. Egyre sötétebb lett a tekintete, annyira, hogy a végén már meg is ijedtem, hogy lepuffant dühében, azután azt mond, amit akar, hogy átmásztam a kerítésen és megtámadtam, vagy valami ilyesmit. Erre azonban nem került sor, csak fenyegetően megkérdezte: „Mihez nincs jogom?”

„Ahhoz, hogy elküldjön innen.”

„Kimegyek, és jól szétverem azt a nagy pofádat...”

Kulcsosmót vett elő, és jelentősegteljesen megcsörgette, jelezve, hogy készül kinyitni a kaput, hogy beváltsa a fenyegetését. Nem tudom, hogy tényleg kijött volna-e, mindenestre nem vártam meg, felültem a motorra, és eljöttem. Még kiabált utánam valamit, de ahogy távolodtam, és a motor is zúgott, nem értettem semmit a szavaiból.

Visszafelé jövet azután szidtam magamat az ostobaságomért meg a hebehurgyaságomért. Nem kellett volna összehalászni az örrel, csak megnehezítettem a dolgomat. Most még körülményesebb lesz megtudnom, hogy mi folyik odabent. Persze, ha megmondom, hogy újságíró vagyok, valószínűleg akkor sem engedett volna be, legföljebb udvariasabban beszél, bár még az sem biztos. De talán szólt volna valami felesnek, akivel szót lehetett volna érteni. Kerülgettem a kátyúkat a rossz úton, és közben azon gondolkoztam, hogy mi legyen hát a következő lépés. Mert az szóba se jöhetett, hogy csak úgy leszálljak erről a dologról, annál sokkal jobban szorított az anyagihiány meg a közelgő lapzárt, és kíváncsi is voltam. Semmiért

nem húznak ki méregdrága új kerítést, nem alkalmaznak őrt. Van ott valami, amit nagyon titokban akarnak tartani.

Megebédelttem otthon, azután magamhoz vettem a távcsöveget, és visszamentem a takarmánykeverőhöz. Csak most még jóval a kapu előtt leállítottam a motort, hogy a hangjára ne figyeljenek föl, inkább toltam egy darabon. Azután még mielőtt az út a kapuhoz kanyarodna, beállítottam a napraforgótáblába, én meg átmentem a kanyar túlsó oldalára, ahonnan a magasra nőtt szárazak közül már be lehetett látni a telepre. A nap a hátam mögött sütött, ez is kedvező volt, mert a fénye nem vakított el, és a telepről sem vehették észre a lencse csillogását.

Őrült meleg volt, megrekkent a párás levegő a napraforgótáblában, úgy éreztem magam, mintha üvegházban álldogálnék. Ráadásul a napraforgófejek és a levelek szűrták, karcolták a bőrt a meztelen karomon, az apró sebeket pedig csípte az izzadság...

Nem is tudnám megmondani, hogy mire számítottam, egyszerűen vártam valamire, ami közelebb visz a rejtély megoldásához. Egy-egy pillanatra igazi nyomozó riporternek éreztem magam, olyannak, amilyeneket a filmekben lehet látni, azután meg inkább a helyzet komikumát éreztem, és arra gondoltam, mit mondana Zsuzsa, ha egyáltalán meg tudna szólalni a nevetéstől. Zsuzsa, amilyen gyakorlatias gondolkodású, olyan éles nyelvű is tud lenni, biztosan lett volna néhány megjegyzése, mondjuk arról, hogy a nagy nyomozó riporter egy ötven köbcentis robogóval érkezik a helyszínre, nem ám valami csodakocsival, és próbál meglátni valamit a napraforgófejek közül, csak az a baj, hogy maga sem tudja, hogy mit. Így aztán még az is lehetséges, hogy tényleg meglát valamit, de nem tudja, hogy meglátta. Zsuzsa valahogy így szövegelt volna, ha ott van velem, de szerencsére táborban volt az osztályával a Mátrában.

Egyébként a határ teljesen kihalt volt, attól kezdve, hogy a Virágos csárdánál lekanyarodtam az országútról, egyetlen lelket sem láttam. Csak valahol nagyon messze araszolt egy kombájn, arra, ahol egy kis dombra fut föl a búzatábla.

Jó ideig lapultam a napraforgószárazak között, de nem mondhatom, hogy sok haszna lett volna. Egyszer megláttam a tereptarka ruhás őrt, amint komótosan végigsétált a kerítés mellett, és hosszasan törölgette a verejtéket a homlokáról meg a nyakáról, azután két munkaruhába öltözött férfi átvágott az épületek közötti szabad térségen, az egyik hulló vakolatú egykori istállóból átmentek a másikba, de nem volt semmi a kezükben, úgy ballagtak, mintha éppen csak sétálgatni támadt volna kedvük.

Vagy két óra hosszáig kitartottam, azután meguntam a leskelődést. Már nagyon melegem volt, és káprázott a szemem az erőlködéstől. Kitoltam a motort az útra, és visszaindultam a Virágos csárda felé.

Ha nem állt volna egy tartálykocsi a csárda mellett az út szélén, elmentem volna előtte, és talán hagyom a fenébe az egész ügyet, valami olyasmibe fogok, amivel gyorsan megtelik a lap. A tartálykocsi azonban ott állt, és nem is az országúton, hiszen az nem tűnt volna föl, járhatnak azon éppen tartálykocsik is, hanem a makadámúton, amelyik a telepre vezet. A csárda pontosan ott van, ahol ez a rossz út elágazik az országútból, így azután mind a két oldalán megállhatnak a járművek. Csak éppen aki az országúton megy, az nem fordul be parkolni, talál elég helyet a várakozásra anélkül is.

A csárda udvarán van egy gémeskút, húztam egy vödör vizet, és a mellette lévő favályúba öntöttem. Megmostam az arcomat meg a karomat, mert már nagyon csípte az izzadság, és a napraforgó meg a fölvert por jól össze is koszott. A nap még magasan járt, néhány perc alatt folszáritotta a vizet a bőrömről.

A kocsmában két férfi üldögélt az egyik asztal mellett, pohár volt előttük. Egy egészen fiatal srác állt a pult mögött, nem is állt, hanem könyökölt, mozdulatlan volt a tekintete, mintha nyitott szemmel aludt volna. Kértem egy kisfröccsöt, mire kelletlenül fölegyenesedett, megcsinálta, és a poharat elém tolt a pulton. Elég savanyú, rossz borból készült, de úgy

kitikkadtam a napraforgótáblában, hogy egy hajtásra megittam, és kértem még egyet. Ezt már lassabban kortyoltam, húztam egy kicsit az időt. Nyilvánvaló volt, hogy ezek az emberek a telepre mennek, hiszen miért állna egyébként arrafelé az autójuk orra. Éppenséggel odamehettem volna hozzájuk, vagy fizethettem volna valamit, a kocsmai etikett szabályai szerint ez nem minősül tolakodásnak, de féltem, hogy úgy járok velük, mint az örrel jártam, vagy ha nem is egészen úgy, de elmondják bent, hogy kérdezgettem őket, azután már teljesen egyértelmű lesz, hogy kémkedem a telep körül, és ezzel csak a dolgomat nehezítem.

A pult túloldalán támaszkodó fiatalemberhez fordultam hát, ő is tudhat valamit. Tettem egy közömbös megjegyzést az időjárásra vagy a forgalomra, már nem emlékszem pontosan, de a srác valósággal föl villanyozódott tőle, nem is csoda, már kába volt az unalomtól. Néhány közömbös bevezető mondat után közelebb hajoltam, és halkán, hogy a két férfi ne hallja, azt mondtam:

„Ezek alighanem eltévesztették az utat, lefordultak arra a rossz makadámútra, amelyik a takarmánykeverőhöz vezet.”

A srác legyintett.

„Dehogyan tévesztették el. Úgy ismerik a vidéket, mint maga vagy én. Hetente többször is jönnek...”

„Csak ők, vagy mások is?”

„Á, nem csak ezek. Majdnem minden nap látok tartálykocsit menni arrafelé.”

„Magyar rendszámúak, mint ez a mostani?”

Vállat vont.

„A fene nézegeti. Volt már olyan, amelyiknek az oldalára nem magyar név volt felírva, de attól még lehetett magyar. Most minden cég idegen nevet vesz föl.”

„Maga régen dolgozik itt?”

„Csak egy hónapja. Segíték a szünetben. Ősszel megyek vissza az egyetemre.”

A két férfi fölállt, odajöttek a pulthoz fizetni. Fura, félig katonai, félig civil ruha volt rajtuk, ilyen levetett, rossz katonai holmit hordtunk valamikor gimnazista koromban a nyári építőtáborban.

„Mennyi?” kérdezte az egyik férfi, és megállt a pult előtt. Jó magas volt, az arca szögletes, rövidre nyírt szőke hajában apró izzadságcseppek csillogtak. A másik továbbment, csak az ajtó előtt állt meg, ott várt rá.

„Harminchat.”

A férfi ledobott egy ötvenest a pultra.

„Egy doboz gyufát!”, mondta.

Volt valami furcsa, idegenszerű a hangjában. Azt nem állítom, hogy törte volna a magyart, ez három ilyen szóból nem is nagyon állapítható meg, de nem úgy ejtette a szavakat, ahogy felénk ejtik. Az „á”-t röviden mondta, a „t”-t meg megnyomta, valahogy így: „gyufatt”.

„Messze mennek még?” fordultam hozzá hirtelen. Azt szerettem volna, hogy legalább mondjon még valamit, amiből következtethetek arra, hogy honnan jöttek. De nem válaszolt, csak átnézett rajtam, és ment a társa után.

„Nem valami udvariasak” mondtam a srácnak, amikor a két férfi mögött becsukódott az ajtó. „És olyan furcsán ejtette a szavakat, mintha nem is magyar lenne.”

„Magyarok ezek” válaszolta a fiú. „A sofőrök magyarok... legalábbis azt hiszem. De a telepen külföldiek is dolgoznak. Úgy tolmácsolnak nekik a többiek.”

„Nocsak!” mondtam. „Ugyan ki jön ide dolgozni külföldről?”

„Hát a románok.”

„Gondolja?”

„Nem gondolom, hanem tudom” felelte. „Néha idejönnek inni. Nem nagyon engedik ki őket a telepről, de átmásznak a kerítésen, vagy kibújnak alatta.”

„Nem engedik ki őket?”

„Nem hát! Úgy őrzik a telepet, mintha valami szupertitkos támaszpont lenne.”

„Még ilyet!” Összecaptam a kezem, megjátszottam, hogy nagyon csodálkozom, hadd örüljön a srác. „Miket tud meg az ember! Csak élünk itt nyugodtan, és a közelünkben...”

„Azt nem tudom, hogy mit csinálnak” vágott a szavamba, mert föllekesítette a csodálkozásom, „de az biztos, hogy nem egészen tiszta ügy. Ha az lenne, nem kellene annyit titkolózni. Meg idegenből hozni embereket.”

„Hátha azok kevesebbel beérik” kockáztattam meg egy ellenvetést. Ez csak jobban fölpiszkálta a fiút.

„Van a városban épp elég munkanélküli. Nem hiszem, hogy az idegenek munkája kevesebbe kerül. Szállást, kosztot kapnak, pénzük is van valamennyi... Látom, amikor fizetnek. Én mondom magának, ezeket azért hozták ide, hogy ne beszéljenek. Aki itt lakik a városban, annak jobban eljárna a szája, elmondaná otthon meg a sógornak, komának, szomszédnak, hogy mi folyik ott.”

„Hát ugyan mi folyna?” kérdeztem ártatlanul, de úgy, hogy a srác éppen ellenvetésnek is vehette. „Olajat vagy benzint raktározna ott biztosan, azért járnak olyan sűrűn a tartálykocsik. Az őrség meg azért van, mert nagy a tűzveszély.”

Ebben magam sem hittem, csak a fiút akartam tovább beszéltetni.

„Ha csak azért őriznék” felelte ingerülten, „akkor helybelieket is fölvehettek volna. Azok sem gyűjtanának rá a benzineshordók között.”

Hallgattunk egy darabig.

„Mégis, mit gondol, mit csinálhatnak a telepen?” szegeztem neki végül a kérdést.

Megvonta a vállát.

„A fene tudja. Üzemanyaggal manipulálnak, az biztos. Lehet, hogy Jugóba viszik innen, vagy a tüzelőolajat pancsolják gázolajjá... Mostanában hallani ilyesmiről...”

„Sőt, az is lehet, hogy se ezt, se azt...” jegyeztem meg, de ezzel túllőttem a célon. A srác megsértődött, úgy érezhette, nem hiszek neki, sőt gúnyolódok vele.

„Az is lehet” mondta, és félig hátat fordított. Azután már csak egyszavas válaszokat adott, nem is erőltettem sokáig a beszélgetést.

Aznap este már nem akartam visszamenni, nehogy feltűnjön, hogy sokat forgolódom arrafelé, de másnap úgy fél tíz tájban, amikor már teljesen besötétedett, újra kimentem a Virágos csárdába.

Két személyautó állt előtte, tartálykocsi éppen nem volt ott. Leállítottam a motort a bejárat mellett, azután benyitottam. Most sem voltak sokan, az egyik asztalnál egyetlen férfi üldögélt, a másiknál egy háromtagú társaság. A pult mögött alacsony, kövér asszony állt, a haja szorosan le volt simítva, virágmintás kötényt kötött maga elé. Valamikor az állomáson lévő kis pavilonban dolgozott évekig, ahová apám gyakran átszalajtott cigarettáért, újságért, vagy átmentem magam is, ha volt pénzem egy zacskó cukorra vagy egy szelet csokoládéra. Nem ismert meg, hosszú ideje nem találkoztunk.

„Nahát! Micsoda véletlen!” kiáltottam. „Hát már nem az állomáson tetszik dolgozni?”

„Olyan ismerős...” mondta bizonytalanul, és kutatva végigmért.

Megmondtam apám nevét.

„Hát persze!” kiáltotta, és a homlokára csapott. Apám az OTP-nél dolgozik, az itteni fiók vezetője, sokan ismerik. „Tudom már, hogyan tudnám! Csak hát jó régen nem láttam. Még szinte kisfiú volt, amikor cukorkáért meg újságért... Adhatok valamit?” Kértem egy fröccsöt, amíg készítette, tovább beszélt. „Nemigen volt még nálunk, amióta bérbe vettük ezt a kocsmát.”

Elmondtam, hogy előző nap voltam ott, beszéltem a fiával.

„Egyetemista!” mondta büszke mosollyal. „Két év múlva végez, építész lesz, mérnök.” Azután megkérdezte: „De mi járatban errefelé?”

„Az a helyzet” feleltem, és közelebb hajoltam egy kicsit, „hogy Romániába megyek a jövő héten, és lej kellene... Úgy hallom, itt a telepen románok is dolgoznak, hátha tudnék venni tőlük.”

Lehalkította a hangját. „Mennyire gondolt?”

„Nem olyan sokra” feleltem bizonytalanul. „Csak éppen költőpénznek...”

„Ilyentájt jönnek, ha jönnek” mondta az asszony, még mindig suttogva. „üljön le, várjon egy darabig, majd odaküldöm magához valamelyiket.”

Vagy húsz percig üldögéltem, azután kimentem az udvarra, megkerültem az épületet. Langyos, csillagos este volt, a csárda magányosan állt a messze nyúló földek között, csak távolról világított néhány pislákoló fény. Régen nem jártam már ilyen későn a határban. Üldögéltem egy darabig a kút mellett egy alacsony favágótőkéen, nem volt kedvem visszamenni a párás, meleg csárdába. Arra gondoltam, mire való ez az egész nyomozósdí, hiszen mit tudhatok meg, ha sikerül is szóra bírnom valamelyik munkást? Hogy olajat tölthetnek egyik tartályból a másikba? És akkor mi van? Hogy olajat szőkítenek gázolajjá, vagy valamilyen úton-módon üzemanyagot csempésznek innen Jugoszláviába, kijátszva az embargót? Netán lopott benzint, gázolajat tárolnak, és innen szállítják tovább? Ha megtudok is valamit, azt bizonyítani kellene, papírokkal, ilyen papírokat pedig lehetetlen szerezni. Ahhoz be kellene jutnom a telepre, az irodába, asztalfiókot, szekrényt, esetleg páncélszekrényt kinyitni, vagy rábeszélni valakit, hogy megtegye.

Nevetséges szerepjátszónak, komédiásnak éreztem magam azokban a pillanatokban, aki nyomozó riporternek képzelet magát, olyannak, amilyeneket filmekben lehet látni, s amilyenek a valóságban talán nincsenek is. Lehet, hogy mégis Zsuzsának van igaza, meg kellene ülnöm a seggemen, s ha már mindenképpen szükséges ez az újság, igyekeznem kellene olyan cikkekkkel megtölteni, amilyeneket várnak tőlem, s amilyenekkel a többi megtöltik. Senki sem kívánja, hogy vásárra vigyem a bőröm... Persze ez is valami fellengzős gondolat, magamban egyáltalán nem hittem, hogy veszély fenyegethet. Körülvev a kisváros jól ismert világa, amely szorosan tartott ugyan, de védett is, nem hihettem, hogy ebben a közegben bármilyen bajom eshet. Hiszen mindenki ismert, vagy ismerte az apámat, iskolatársam, tanítványom, vagy valamilyik tanítványom apja-anyja volt, esetleg apám barátja, ismerőse, üzletfele a bankból. Néha nyomasztott ez az ismertség, talán azért is jártam szívesen a megyeszékhelyre az újságíró-tanfolyamra, mert ott nem kellett állandó készenlétben lennem, hogy köszönjek vagy köszönet fogadjak, személytelenné válhattam, elvegyülve a tömegben. Most azonban, hogy egyedül üldögéltem a favágótőkéen a csárda sötét udvarán, amelyre csak a hátsó bejárat fölött világító villanykörte vetett gyenge fényt, váratlan erővel megragadott a biztonság és az otthonosság érzése. Lám, itt is találtam ismerőst, aki segít, akár nekivághatnék a telepre vezető útnak, bemehetnék a kapun, az őt csak a száját jártatta, mit tehetne, ha azt mondanám, hogy a városi lap újságírója vagyok...?

De mégsem indultam a telepre, hanem visszamentem a csárdába. Közben cserélődtek a vendégek, bár nem lettek többen. Alig tértem vissza a helyemre, odajött az asztalomhoz két szürke munkaruhás férfi.

„Magának kellene lej?” kérdezte a magasabbik. Az arca borostás volt, a nyáresti melegben sem gombolta ki az inge fölött viselt kabátot. Erősen kopaszodott, csak a feje tetején volt haj, azt simán hátrafésülte. A másik alacsonyabb volt, egy kissé lógott rajta a ruha, valószínűleg nem találtak rávalót, s egy pár számmal nagyobbat adtak neki. Sűrű fekete haja volt, a két szemöldöke feltűnően vastag, ettől szúrós lett a pillantása.

Bólintottam, erre mind a ketten leültek az asztalomhoz. A nevüket nem mondták meg. „Mennyi kellene?”

„Vagy negyven-ötvenezer.”

A magasabbik elgondolkozva bólintott.

„Mikorra?”

„A jövő hét közepén utazom.”

Ismét bólintott.

„Lehet róla szó.” Akcentus nélkül beszélt magyarul.

„Csak az a kérdés, mennyit szán rá.”

„Százért tízet.”

Elégedetlenül megcsóválta a fejét.

„Az nem sok.”

Csend volt egy darabig. Éreztem egy kis lelkiismeret-furdalást, hiszen eszem ágában sem volt lejt venni, nem készültem Romániába, csak úgy gondoltam, ez lesz a leghatásosabb módszer, hogy kapcsolatot teremtsék a telepen dolgozókkal. Ígérhettem volna többet is, igazán semmibe sem kerül, de hihetőbbnek tűnt a dolog, ha alkudozom.

„Nem biztos, hogy tízért lesz” szólalt meg a férfi egy kis szünet után. „Adjon húszat! Magának még így is megéri, ha kint jól vásárol.”

„Nem szeretek alkudozni” válaszoltam. „Ha olyan sokat keresnek a telepen, hogy nincs szükségük pénzre, felejtsek el!”

„Nem arról van szó” mondta a férfi. „Megegyezhetünk azért, de százért tíz tényleg nem sok.”

„Nem hiába beszélnek a városban, hogy aki bejut dolgozni a telepre, az megütötte a főnyereményt, olyan jól fizetnek.”

„Az ám!”, felelt csúfondárosan a férfi. „Aki irigyli, jöjjön és próbálja meg!”

„Mennének is szívesen, de a városból nem vesznek föl senkit. De ha olyan rossz, maguk miért csinálják?”

„Az a kis pénz is több a semminél. Otthon azt is várja a család.”

Rendeltem neki kétszer egy deci pálinkát, magam megmaradtam a fröccsnél.

„Egyáltalán, mit csinálnak maguk ott a telepen? szegeztem nekik a kérdést, de úgy, mintha csak az előző beszélgetés folytatása lenne, mintha érveket keresnék arra, hogy nem olyan rossz a helyzetük, csak sajnálják magukat.

A férfi jó nagyot húzott a pálinkából.

„Tankautóban üzemanyagot hoznak, azt tartályokba fejtjük, azután jönnek más autók üresen, azokat pedig megtöltjük.”

„Csak ennyi?”

„Ennyi.”

„Ez olyan nehéz?” kérdeztem gunyoros mosollyal. Jól számítottam, ez felbosszantotta az emberemet, bizonygatni kezdte, hogy neki van igaza.

„De nincs ám nyolcórás munkaidő! Reggel, este, éjjel, amikor jönnek, készen kell lenni.”

„Öntenek valamit az üzemanyaghoz?”

Az alacsonyabbik, fekete férfi, aki eddig hallgatott, mintha nem értene semmit a beszélgetésből, hirtelen megszólalt románul. Nem értettem, mit mondott, de a hangsúlyából éreztem, hogy figyelmezteti valamire a másikat. Váltottak néhány szót, azután a férfi, akivel addig beszéltem, visszakérdezett:

„Miért érdekli az magát?”

„Nem érdekel különösebben, maga kezdett beszélni a munkájáról.”

Ez persze nem volt igaz, de ki emlékezett már akkor, hogy melyikünk hozta szóba először a telepen folyó munkát!

„Én nem tudom, hogy tesznek-e valamit az üzemanyaghoz, de nem is érdekel” mondta a férfi elutasítóan. „Elvégzem a munkámat, és amíg megkapom érte a pénzem, addig semmi közöm a többihez.”

Beszélgettünk még egy kicsit, de akárhogy próbálkoztam, nem tudtam többet kiszedni belőlük a telepen végzett munkáról. Végül azzal búcsúztak, hogy másnap hozzák a pénzt. Nem tudom, hogy elhozták-e, én azóta nem jártam arrafelé.

Végül összeállt a lap anyaga, írtam egy riportot a telepről is. Benne volt nagyjából, amit itt elmondtam, csak lerövidítve, hogy beleférjen egy újságoldal három hasábjába. Sok konkrétum nem volt benne, de azt hiszem, elég jól sikerült érzékeltetnem a dolog titokzatosságát, és azt, hogy ahol ennyi titok van, ott leplezni akarnak valamit, leplezni pedig, legalábbis ilyen módon, csak szabálytalan, törvénytelen dolgokat szoktak.

Hazudnék, ha azt állítanám, hogy a cikkem nagy visszhangot keltett, vagy ha keltett is valahol, abból nem sok jutott el hozzám. Néhányan ugyan megállítottak az utcán, kérdezgettek volna még, hogy mi van a telepen, de csalódottan vették tudomásul, hogy magam sem tudok többet.

Néhány nap múlva azonban meglátogatót a polgármester az irodámban. Ugyanis kaptam egy szobát a városházán, ott volt a lap szerkesztősége. Éppen újságot olvastam, amikor benyitott a polgármester. Ez egyébként elég ritkán fordult elő, inkább telefonált, és ő hívott magához, ha beszélni akart velem, ezért egy kicsit csodálkozva néztem föl az újságból, amikor belépett. A lapunk augusztusi száma volt a kezében, a telepről szóló cikknél nyitotta ki, és letette elém az asztalra.

„Megbeszélted ezt valakivel?” kérdezte. Láttam rajta, hogy ideges, de talán tekintettel a régi barátságra, fékezi magát.

„Kivel kellett volna megbeszélnem?” kérdeztem vissza nyugodtan.

„Honnan kaptad az információkat?”

„Benne van” bökte az újságra.

„Azt látom.” Fölemelte egy kicsit a hangját, de nem kiabált. „Mindenféle részeges csavargóktól, kocsmatöltelékektől.”

„Szerettem volna érdeklődni hivatalosan is, de senki sem állt szóba velem. Az őrgorombáskodott, telefonjuk nincs, vagy ha van, az titkos, itt a városházán meg senki sem tudott semmit. A jegyző...”

„Ki javasolta, hogy foglalkozz ezzel a témával?”

„Senki.”

A polgármester megtörölte a homlokát.

„Két hétre kihúdom a lábam...”

„Mi bajod ezzel a cikkel?” szakítottam félbe. „Vagy szólt valaki? Reklamált? Akárki volt, rajta, mondja el az igazságot, ha ez nem igaz... én megírom szívesen azt is.”

„Az a baj” mondta a polgármester, inkább gondterhelten, mint dühösen, „hogya ötszáz munkanélküli van a városban. Ötszáz ember vár munkára, azután idejön egy cég, és mi, vagyis te, vagy az újság, vagy mit tudom én, szóval nekitámad, gyanúsítgat...”

„Épp elég gyanúsak... Azonkívül egyetlen helybeli sem dolgozik ott, ez a cég az égvilágon semmit sem enyhít a munkanélküliségen... és biztos, hogy valami disznóság...”

A polgármester felkapta az újságot.

„Ha most nem enyhít, még enyhíthet” felelte. „Bért fizet a szövetkezetnek a telepért, és bővítheti a tevékenységét. Ez a cikk meg elriasztja a befektetőket!”

„Mondom, hogy valami törvénytelen...”

„Mi közöm hozzá?!” A polgármester már kiabált. „Ha törvénytelen, az a rendőrség dolga, nem az enyém, és nem a tied! Mi vagy te, detektív, vagy mi az ördög? Ez nem a te dolgod, és nagyon megkérlek... eh!” Legyintett, és hirtelen kiviharzott a szobából.

Zsuzsa közben hazajött a táborból, a kezébe került a lap, és persze rögtön jött az aggodalmaival. Még valami olyasmit is mondott, hogy ha nem maradok veszteg, ezek el is tehetnek láb alól, ki tudja, milyen erők és milyen pénzek mozognak a háttérben, és milyen magasra vezetnek a szálak.

A mártíromsághoz nem volt nagy kedvem, az igaz, de nem is hittem, hogy a dolgok odáig fajulhatnak. Hiszen a polgármesteren kívül senki sem keresett meg, se helyreigazítási kérelem, sem szemrehányás, sem fenyegetés, a telepiek hallgattak, mintha nem olvasták volna a riportot, vagy nem róluk szólt volna.

Néhány napig még arra is számítottam, hogy valaki fölfigyel a cikkemre, mondjuk egy nagyobb lap vagy a rendőrség, és megkeresnek újabb információkért, vagy hogy tanúskodjam, de nem történt semmi. Persze kicsi ez a lap, a város határain kívül nemigen olvassa senki, az itteni rendőrség meg úgy lehetett vele, mint a polgármester: minek riasszuk el a befektetőket, amíg nincs konkrét ok a gyanúra, vagy nincs hivatalos följelentés.

Augusztus végén kijött a megyei laptól egy ismerős újságíró, akivel egy kicsit jobban összeismerkedtem a tanfolyamon. Azt hittem, végre a riportom nyomán akar érdeklődni a telep dolgok iránt, de másról, apróságokról kérdezgetett. Végül megemlítettem neki a riportomat. Eleinte úgy látszott, hogy érdekli, elolvasta, dicsérte, hogy milyen jól megírtam, de amikor följánlottam, hogy folytassa a tájékozódást, gyűjtsön még adatokat, és írja meg a megyei lapba, csak a nyakát húzogatta.

„Negyven flekket kell megjelentetnem havonta” mondta mentegetőzve. „Tudod, milyen sok az?” Bólogattam, negyven flekk tényleg sok. „Ha belefogok ebbe, és rámegy egy hetem, mennyit tudok írni belőle? Mondjuk, jó esetben öt-hat flekket. De ha nem lehet a végére járni, akkor semmit, és nem lesz meg a teljesítményem, ugrik a prémium, sőt még jól le is baltáznak, hogy keveset dolgozom.” Kövércés arcáról, hosszú, lekonyuló bajuszáról áradt az önsajnálat.

Volt abban valami igazság, amit mondott, de azért ismertem annyira a viszonyokat a megyei lapnál, hogy tudtam, ha letesz az asztalra egy szenzációs riportot, senki sem fogja a teljesítményét firtatni. Nem is beszélünk többet a takarmánykeverő telepről, inkább azt kezdte feszegetni, hogy elkészülnek-e a tanév kezdetére az iskola tetőszerkezetének a felújításával.

Szeptember első napjaiban döntöttem: a riportomat még javítottam egy kicsit, néhány helyen igyekeztem a leírásokat szemléletesebbé, a párbeszédet pergőbbé tenni, azután elküldtem az egyik országos lap szerkesztőségének. Tudom, hogy sokat kockáztattam, akár azt is, hogy kirúgnak a városi laptól, barátság ide, barátság oda, a polgármester ezt már aligha nézte volna el, sőt talán még az iskolából is... legfőljebb abban bízhattam, hogy az országos lap tekintélye majd véd valamennyire. Zsuzsának nem is szóltam, nem akartam hallgatni a sopánkodását.

Már másnap izgatottan lapoztam az újságot, pedig hát tudtam, hogy még nem lehet benne. Napokig vártam a cikket, vagy valami választ, hogy „Kérjük szíves türelmét...” vagy legalább, hogy „Őszinte sajnálattal közöljük, hogy írása nem...” esetleg valami hasonlót, de semmiféle válasz nem érkezett.

Két hét múlva fölhívtam a szerkesztőséget, kapcsolgattak ide-oda, végül valaki azt mondta, várjak türelmesen, rengeteg anyag vár közlésre náluk, de szerintem fogalma sem volt a riportomról.

Most november eleje van, megszokásból még mindennap átnézem azt a budapesti lapot, de már nem nagyon bízom benne, hogy valaha is közli az írásomat. Persze lehet, hogy bennem van a hiba, nem tudtam elég jól megírni a sztorit.

Egyébként az életem nem változott, szerkesztem a városi lapot, tanítok az iskolában... Zsuzsa gyereket vár, még ebben a hónapban megtartjuk az esküvőt.

Egy különös nap vége

„Isten veled” mondta Erika, és elindult az előszoba felé. Lassan ment, mintha marasztalást várna, és még volna értelme a marasztalásnak, pedig mindenki érezte, hogy nincs erő, amely visszatarthatná.

Vámosy lerogyott egy székre, a kezébe temette az arcát.

„Nóra, Nóra!” Félig suttogta, félig nyöszörögte a szavakat, döbbenet, sértődöttség, fájdalom és félelem keveredett a hangjában. Azután fölemelkedett és körülnézett, olyan csodálkozó tekintettel, mintha csak most venné észre, hogy egyedül maradt, és most hinné el, hogy ez megtörténhetett vele. „Üres” mondta tompa, színtelen hangon, „nincs többé”. A csendet a becsapódó kapu döndülése törte meg, majd néhány másodpercre visszaállt a csend, olyan súlyosan, töményen, mintha nem a hangok hiánya, hanem valami érzékelhető anyag volna a levegőben.

Felcsattant a taps, sőt nem is csattant, hanem dördült, robbant. Általában gyéren kezdődik, és fokozatosan erősödik meg, a nézők alkalmazkodnak a lehangosabban tapsolók üteméhez. Most azonban a tenyerek már az első pillanatban egyszerre csapódtak össze. Évtizedek óta a színházban dolgozó öreg epizodisták és műszakiak sem emlékeztek hasonlóra.

Másodszor, harmadszor is kimentek megköszönni a tapsot, mely elhalkult egy kicsit, amikor eltűntek a színpalak mögött, azután követelően, már-már erőszakosan újra megerősödött. A közönség nem mozdult. Erika nem tudta, hányszor hívták őket vissza, valami furcsa bódulat vett rajta erőt, amit főiskolás korában érzett utoljára a színpadon, és amiről maga sem hitte, hogy még átélheti. Összenéztek Vámosyval, az arcukon valami hitetlenkedő mosoly volt, amit a közönség persze észrevett, és még hangosabb lett a taps. Erika arra gondolt, hogyha Vámosy nem mosolyogna, talán reszketni kezdene az ajka. Az ő ajka nem reszketett, de maga sem értette, hogyan történt, a szeme hirtelen teleszaladt könnyel.

Azután persze vége lett ennek is, kigyulladtak a lámpák a nézőtéren.

Néhányan megállították a zsúfolt folyosón, gratuláltak neki. Egy nő kérdezett valamit, de nem értette a kérdést, „Majd később!” mondta válasz helyett.

A parányi öltözőben magára zárta az ajtót, és percekig mozdulatlanul ült a tükör előtt, anélkül hogy belenézett volna. Azután hirtelen fölriadt, gyorsan, kapkodva lemosta a sminket. Szeretett volna már a klubban lenni. Gondolatok és szavak feszítették, tudta, hogy most valami másképpen lesz ott is, az előadás utáni bágyadt érzelmi és gondolati leeresztés helyett más módon, de folytatódik, ami a színházban történt. Lehetetlen, hogy Vámosy ma este is ugyanúgy behúzódjék a sarokba, mint máskor, és csendben leigya magát, Fazekas disznó vicceket meséljen, Bérczy Beáta pedig századszor is elmondja, hogy amikor Pesten játszott, hogyan környékezte meg a Politikai Bizottság egyik tagja, de ő hogy rúgta ki „a pasast”.

Erika biztos volt benne, hogy a többiek is tele vannak a siker emlékével, és ők is alig várják, hogy megosszák egymással. Mikor kilépett az öltözőből, a keskeny folyosó már üres volt, valamelyik ajtó mögül zene hallatszott.

Erika lement a lépcsőn, intett a portásnak, aki éppen kávéfőzött, és ugyanolyan álmosan bólintott neki, mint máskor.

Szegény - gondolta Erika -, nem látta az előadást. Azután elmosolyodott, hogy mik jutnak eszébe, de azért tudta, hogy ha az álmos szemű éjszakai portás ott ült volna a nézőtéren, most nem ilyen unott, megszokott mozdulattal bólintana neki köszönésképpen.

Hűvös volt az utcán, havat ígérő szél fodrozta a pocsolyák vizét. Erika megállt a színészbejáratnál, mert egy autó közeledett. A kerekei alól messzire fröccsent a latyak, de a

széles járdán át nem ért el a bejáratig. Erika fölnézett az égre. Az előadás közben esett az eső, szerette volna látni, eloszlottak-e a felhők, de az erős, fehér neonfények elvakították, fölöttük akkor is üres feketeségnek látszott volna az ég, ha a felhők nem takarják el a csillagokat.

A közeli parkból két összekapaszkodott részeg botorkált elő, ordítottak, nem lehetett tudni, énekelni akarnak-e, vagy csak érthetetlen szótöredékeket üvöltenek. Amikor elhaladtak a sarkon álló telefonfülke mellett, az egyik elengedte a dülöngélő társát, és bevágta a fülke ajtaját, majd belerúgott az oldalába, azután hangos röhögéssel tovaimbolyogtak.

Erika beljebb húzódott a bejárat fölötti kis eresz árnyékába. Amikor a részegek elhaladtak, összébbr húzta magán a vállára vetett kabátot, és átszaladt az úton.

A klub a színészbejáróval szemben egy hosszú, málló vakolatú földszintes épületben volt, amelynek másik felében a díszletműhely és a raktár kapott helyet. Néhány hónapja a régi, magasan levő szűk ablakokat nagy kirakatüvegekre cserélték, azóta az utcáról be lehetett látni a helyiségbe. Mielőtt belépett volna, benézett rajta Erika is, és csalódottan látta, hogy Fazekas egy nagy társaság közepén ül, alighanem vicceket mesél, a feje fölött sűrű füst gomolyog. Vámosy egyedül gubbaszt egy félreeső asztalnál, előtte az elmaradhatatlan üveg vörösbor. A terem vége homályba veszett, Erika csak annyit látott, hogy sokan vannak ott, de hogy kik, azt kívülről nem lehetett megállapítani.

Amikor belépett, mellbe vágta a párás meleg és a sűrű füst. A kabátját felakasztotta az ajtó mellett álló fogasra, és bizonytalanul körbenézett, hogy melyik asztalhoz ülhetne.

Az egyik távoli asztalnál hirtelen fölpattant egy alacsony, kövér férfi, és vadul integetni kezdett. Erika észrevette, de átsiklott rajta a tekintete. Látásból ismerte, néhány hete majdnem minden estjét itt töltötte, gyakran mások is jöttek vele, ittak, fizettek boldog-boldogtalannak, segédszínészekből, díszletmunkásokból mindig nagy társaság lebzelt körülöttük.

Valaki egyszer szóvá is tette Borosnak, a klub bérlőjének, hogy beenged mindenféle alakokat, pedig ez zártkörű klub lenne, de Boros megvonta a vállát.

„Ez a Dékány meg a haverjai több pénzt itt hagynak egy este, mint a színészek egy hét alatt. Tudod te, hogy hányan tartják nekem a markukat? Sokan, öregem, nagyon sokan! Fizetem a színháznak a bérleti díjat, fizetek a Köjál- vagy milyen ellenőrnek, a tűzoltónak, a polgármesteri hivatal meg az adóhivatal ellenőrnek, mert ha nem fizetek, rögtön találnak egy rakás hibát, és büntetnek, hogy belegebédék! Ez a Dékány nagy bunkó, de fölveti a pénz, most nyitotta meg a negyedik boltját a városban, ugyan miért ne jöhetne ide, ha jólesik neki, és meghívják az itteni barátai?”

„Drága művésznő!” kiáltotta Dékány már messziről, és szélesen elmosolyodott. „Engedje meg, hogy az asztalunkhoz hívjam!”

Na nem! - gondolta Erika, és egyszerre rossz kedve támadt. Szeretett volna beszélgetni a ma esti előadásról, de nem ezzel az emberrel, aki talán sohasem ül be a nézőtérre, a pénze mellé valami presztízsfélét remél attól, hogy a színészklubban tölti az estjét, pletykákat hall és terjeszt. A bennfentesek közé akar tartozni, az elítélhez, és azt reméli, hogy itt találja meg...

Erika elhúzta a száját, ez a társaság mint az „elit”! Vámosy a vörös borával, Fazekas a viceivel, Bérczy Beáta... ő most nincs itt, pedig ilyenkor már rendszerint elfoglalja a helyét a terem közepén álló asztalnál. Nem volt itt Solymos sem, aki Rank doktort játszott, pedig vele talán lehetne egy-két értelmes szót váltani. Itt volt viszont a karmester, két zeneiskolai tanárral ült egy asztalnál. Elmerülten beszélgettek, a fejük szinte összeért az asztal fölött.

Elmegyek - gondolta Erika. - Ennél egyedül is jobb otthon.

Egy apró garzonlakásban lakott a színészházban.

Abban a pillanatban ért oda Dékány. Apró malacszei alázatosan hunyorogtak.

„Drága művésznő!” kiáltotta újra, ugyanolyan hangosan, mint amikor a terem végéből szóló Erikához. „Szeretnénk ünnepelni...”

Sör- és dohányszagú volt a lehelete.

„Köszönöm” mondta Erika, és elfordult, levette a kabátját a fogasról. „Csak egy pillanatra... kerestem valakit, de látom, hogy nincs...”

Dékány kikapta a kezéből a kabátot, Erika azt hitte, föl akarja segíteni rá, de a férfi hirtelen visszaakasztotta a fogasra.

„Szó sem lehet róla, hogy most elmenjen!” A részekek erőszakosságával megfogta a karját, és húzta volna maga után.

„Kérem!” mondta Erika ingerülten. „Hagyjon!”

„Dehogy hagyom, drága művésznő! Ne sértsen meg!”

Erika kirántotta a karját a kezéből, visszalépett a fogashoz, a kabátját a karjára dobta. Segélykérően körülnézett, de senki sem figyelt rájuk. Az ajtóhoz ment volna, ám a férfi elállta az útját.

„Ne sértsen meg...!”

„Nem akarom megsérteni” felelte Erika „de fáradt vagyok, elmegyek.”

Dékány megcsóválta a fejét. Még mosolygott, de a szemében fölillant valami hideg, fenyegető fény!

„Nem, nem! Szó sem lehet róla, drága, amíg egy felest meg nem ittunk az egészségére. Naaa! Csak egy felest drága... a Gabi bácsi egészségére, meg a...”

„Azt mondtam, hogy el akarok menni” mondta lassan, tagoltan Erika. „Engedjen ki!” Megpróbálta félretolni a férfit, de nem sikerült.

„Szégyell meginni velem egy konyakot?” Dékány szeme összeszűkült. „Mit képzelsz, mi vagyok én, leprás vagy écces? Az én pénzem is van olyan jó, mint a másé!”

„Nem akarok vitatkozni...” kezdte Erika, de a másik közbevetéssel:

„Nem is ajánlom!”

Erika hirtelen elsírta magát. Már nem emlékezett rá, hogy mit akart mondani a többieknek az előadásról, csak egyet akart, hazamenni, bevenni egy altatót, belezuhanni az ágyba, és aludni...

Dékány meghökkent, amikor sírni látta Erikát, de a zavara csak egy pillanatig tartott.

„Majd egy feles...” mondta, majd az segít. Na, ne sírjon már!” Erika arcához nyúlt, talán a könnyét akarta letörölni.

„Ne érjen hozzám!” Erika elkapta a fejét. „Takarodjék az utamból, maga...”

„Takarodjak?” sziszegte a másik hirtelen elvörösödő arccal. „Azt mondtad, hogy takarodjak?” Közelebb jött, Erika hátrált egy lépést. Várta, hogy valaki végre közbelép, de senki sem figyelt oda. Dékány egy köteg ötezerest rántott elő a zakója zsebéből, és meglobogtatta Erika arca előtt. „Nekem mondd, hogy takarodjak? Megveszlek kilóra, te rohadt kis kurva! Te se vagy más, mint a többi, ne játszd meg magad!”

Erika el akart siklani mellette, de a férfi egy villámgyors mozdulattal zsebre gyúrta a pénzt, utánanyúlt, és visszafordította. Azután tömpe ujjú, vastag keze meglendült. A lámpák fénye ezer darabra tört, és belehullott valami feneketlen sötétségbe.

Legemlékezetesebb nyári élményem

Nem tudom, hogy elfelejtette-e korábban, vagy most így volt a tantervben, az a lényeg, hogy Csoki csak valamikor október elején adta ki házi dolgozatnak a szokásos „Legemlékezetesebb nyári élményem” témát. Tiszta röhej, hogy több mint egy hónappal az iskolakezdés után jön ilyesmivel, amikor a nyár már olyan távoli és homályos emlék, mint az öt évvel ezelőtti, vagy majdnem olyan. Ráadásul azt is mondta, hogy nyolcadikban már nem elégzik meg tíz-tizenöt tömondattal, hosszú és alapos leírást vár az eseményekről, sőt jellemezni is kell a szereplőket, és a külsejüket leírni, de úgy ám, hogy összetéveszthetetlenül egyéniek legyenek. Nem tudom, mit képzel rólunk, hogy csupa író jár az osztályába, vagy mi? Nagyon kíváncsi vagyok, hogy Agócs például mit fog írni, hiszen a betűket sem mindig ismeri föl az első nekifutásra, az ígékötőket meg a ragokat rendszerint külön írja a szavaktól, a nagybetűket meg ott használja, ahol éppen eszébe jut, néha a szó közepén. Csoki azt szokta neki mondani, hogy csak azért nem buktatja meg másodszor is, mert így hamarabb eltűnik az iskolából.

Egy hetet kaptunk a házi dolgozat megírására. Az első három napon nem is gondoltam rá, csak akkor kaptam észbe, amikor Csoki kérdezgetni kezdte az osztályt, ki hogyan áll vele. Mindenki azt mondta, hogy már majdnem kész, azt mondtam én is, de arra azért jó volt ez az érdeklődés, hogy legalább gondolkodni kezdjek, mi a francot kellene írnom.

Az őseim tanárok, anyu magyar-orosz, apu meg matematika-fizika szakos. Szerencsére nem abba az iskolába íratlak, ahol ők tanítanak, írtó ciki lenne, ha anyu lapozgatná a naplót, azután kihívna felelni, hogy „Szöllősi”, mintha valami idegen volnék. Persze azt sem mondhatná, hogy „Gabsi”, mert így hívnak otthon, lenne nagy röhögés az osztályban, rágondolni is rossz.

Több sztori is eszembe jutott, de valahogy egyik sem volt igazán jó, végül anyut kértem meg, hogy javasoljon valamit. Ő meg faggatni kezdett, hogy mi hagyta bennem a legmélyebb nyomokat, mire emlékszem a legvilágosabban, de nem nagyon tudtam mit mondani. Egy darabig kérdezgetett, azután kiabálni kezdett, hogy ha én olyan málé vagyok, hogy csak élek a világban, anélkül, hogy fölfognék belőle valamit, ő nem tud helyettem élményeket szerezni, és ne várjam, hogy megírja azt a rohadt dolgozatot, törjem csak egy kicsit a fejemet.

Igazából nem is rám haragudott, ideges volt az október huszonharmadikai műsor miatt. Az igazgatónő ugyanis őt bízta meg, hogy készítsen kultúrműsort az iskolai ünnepségre, mert mindig ő készítette november hetedikére is, már van ebben gyakorlata. Anyu meg szentséget, hogy az más volt, őrzött egy rahedli segédanyagot, könyveket, amelyekben kész műsorok jelentek meg, csak ki kellett választani, betanítani egyet, és kész. De ezek a kurva írók nem írnak semmit október huszonharmadikáról, vagy alig-alig, legalábbis olyasmit nem, amiből műsort lehetne szerkeszteni.

Apu nevetett, és azt mondta, válasszon ki egyet a régi műsorok közül, azokban is októberi forradalomról volt szó, legföljebb hagyja ki az Aurórát meg a Téli Palotát, akkor senki sem fogja észrevenni.

Láttam anyun, hogy nagyon dühös, mégis elnevette magát, azután azt mondta, hogy tiszta szerencse, hogy apu matematika-fizika szakos, nem olyan tárgyakat tanít, amelyek közelebbi kapcsolatba hozhatók a politikával, mert ha magyar vagy történelem szakos lenne, már régen kirúgták volna az ilyen dumákért. De lehet, hogy még így is kirúgják, ha sokat ugrál, pláne most, amikor egyébként is tömegével bocsátják el a tanárokat takarékoság címén.

A dolgozatommal azonban egy jottányit sem haladtam, és vészesen közeledett a leadás napja. Futólag arra is gondoltam, hogy a nyári iskolai táborból kellene valamit megírnom, de csupa olyan sztori jutott eszembe, amelyekről tudtam, hogy úgysem írhatom meg.

Például azt sem, amikor Tóth Klári árulkodott Pirocska néninek, hogy a fiúk folyton piszkálják. Ez a táborba érkezésünk napján történt, mindenki jött-ment, kereste a helyét, szóval

nagy volt a zűrzavar, de aki már lepakolt, az csak tétlenül ténfergett. Tóth Klári meg azonnal fürdőruhára vetkőzött, és csak valami rövid blúzt kapott fölé, ami jobbra-balra röpködött, amikor a csaj forgolódott, hajlongott a pakoláskor, és még azt is kiemelte, amit egyébként eltakart volna. Persze az unatkozó, csellengő srácok, legalábbis a nagyobbak, a hetedik-nyolcadikosok odasereglettek, és direkt jó hangosan kezdték tárgyalni, hogy Tóth Klárinak milyen jó segge van, sőt nem csak beszéltek, egyik-másik meg is akart győződni, hogy olyan feszes-e, amilyennek látszik. A vége az lett, hogy Klári odament Piroska nénihez, hogy a fiúk nem hagyják békén, de ezt tutira úgy mondta, hogy nem lehetett tudni, panaszkodik-e vagy dicsekszik. Mi persze már tárgultunk onnan, mert gondoltuk, hogy jön a letolás, de még láttam, hogy Piroska néni végignéz Tóth Klárin, és azt mondja neki: „Próbálj meg fölvenni valamit, hátha akkor majd békén hagynak!” A csaj égett, mint egy atommáglya, mi meg jót röhögtünk, és napokig cukkoltuk, Piroska nénit utánozva, hogy „Próbálj meg fölvenni valamit!”

Az is eszembe jutott, mi lenne, ha megírnám, hogyan leskelődtünk éjszaka Sakkmatt meg Zsuzsa néni után, de persze ez sem volt komoly, tudtam, hogy nem írhatom meg. Pedig biztosan nagy sikerem lenne vele az osztályban. Az eset úgy történt, hogy velünk volt a táborban Sakkmatt, a tesitanár, meg Zsuzsa néni is, aki földrajzot meg biológiát tanít. Sakkmatt onnan kapta a nevét, hogy lelkes sakkozó, játszik a város sakkcsapatában. Annyira szereti a sakkot, hogy néha tesiórán futtat egy kicsit, hogy mégis mozogjunk valamennyit, azután sakkozunk. Egyébként ez a Sakkmatt akkora, mint egy ruhásszekrény, nehézsúlyú birkózónak vagy diszkoszvetőnek lehetne nézni inkább, mintsem sakkozónak. Zsuzsa néni meg kicsi, tán százhatvan centi, meg ötven kiló sincs, állandóan diáknak nézik. A jegyszedők már nem egyszer kiabáltak vele a kirándulásokon, hogy „Ne te rendelkez itt, kislány, küldd ide a tanárokat!”

Úgy látszik, igaz, hogy az ellentétek vonzzák egymást, szóval ezek ketten összeszerelmesedtek, sőt együtt is élnek, pedig nincsenek összeházasodva. A táborban persze külön faházban laktak, legalábbis hivatalosan. Nyerges az első este odasúgta néhányunknak, hogy lessük ki őket, hátha marad egy kis rés a függönyön, és láthatunk valamit.

Villanyoltás után ki is lopóztunk a Zsuzsa néni faházához. Ott még égett a villany, de a függöny olyan gondosan össze volt húzva, hogy egy milliméternyi rés sem maradt rajta. Nyerges azt sutyorogta, hogy ő biztosan tudja, Sakkmatt bent van, de szerintem ez egyáltalán nem volt biztos. Ugyan honnan tudta volna, hiszen velünk jött az ablak alá, mi pedig nem láttuk, hogy Sakkmatt bement volna. Magam sem tudom, miért, de valahogy jobb volt azt hinni, hogy Sakkmatt nincs bent. Elképzeltem vele Zsuzsa nénit tőlem talán egy fél méternyire a deszkafal túlsó oldalán, és rossz kedvem lett, ott is hagytam a leselkedőket hamarosan, pláne, hogy egyre hűvösebb lett az éjszaka, hiába volt június vége, dideregtem pizsamában.

Nyerges azután másnap szövegelt, hogy micsoda nyögéseket hallott belülről, de a többiek elárulták, hogy hazudik, nem is hallatszott semmi.

Hát ezt sem lehet megírni, de akkor mit? Egyre pipább lettem Csokira. Ha még nem mondtam volna, őt azért hívják így, mert olyan barna a bőre, mintha cigány volna, pedig nem az, csak feszt napozik, amíg lehet, egész nyáron a strandon süttette magát a nappal, ősszel alig ismertem meg, az arca sötétbarna volt, a fogai csak úgy villogtak, a haját meg kiszívta a nap, egészen kiszőkült. Amikor meg nem lehet napozni, akkor kvarcol, így azután egész évben sem kopik le róla a barnaság. A Csoki név annyira ráragadt, hogy van, aki nem is tudja az igazi nevét, tavaly Szilárd Kriszta Csoki néninek szólította tévedésből. Meg is ijedt, hogy mi lesz, de nem lett semmi, Csoki úgy tett, mintha nem hallotta volna.

A cserkészek sztorija látszott a legjobbnak, arra gondoltam, ha azt megírom, nem lehet gond belőle. Mellettünk cserkészek táboroztak, több iskolából jöttek össze vagy harmincan, a miénkből is voltak közülük hárman. Egy nyugdíjas katonatiszt vezette a tábor, Laci bácsinak szólították.

Nálunk az volt a szokás, hogy reggeli után, ha nem volt valami program, nem mentünk túrázni a hegyekbe vagy valamelyik közeli városba, irány a Balaton, rohantunk a vízbe. A cserkészeknél meg zászlófelvonás volt, meneteltek, mint a katonák, meg mindenféle előadásokat tartottak, összeültek beszélgetni, legfőljebb délután mehettek a strandra. De a második vagy a harmadik napon Laci bácsi kitalálta, hogy gyűjtsenek köveket a környéken, és építsenek templomot a zászlórúdjuk mellé. Még hozzá nem is kicsit, hanem vagy két méter magasat. Attól kezdve azután köveket gyűjtöttek meg építettek a kora délutáni hőségben a napon, és már csak négy óra körül jutottak el a Balatonba.

Ezt onnan tudom, hogy a srácok kezdtek átszökdösni hozzánk, először a saját iskolánkbeli, azután idegenek is, és elmesélték. Könnyű volt átjönni, mert a templomépítéskor levetették az egyenruhájukat, hogy ne koszolódjon, fürdőgatyában vagy rövid nadrágban jártak. Kibontották a kerítést, átbújtak a lyukon, azután elkeveredtek közöttünk a strandon. Később előfordult, hogy már ebédre átjöttek, volt kaja bőven, az iskolai konyhas néni is velünk voltak a táborban, annyit főztek, hogy jusson mindenkinek repeta, aki kér, jutott a cserkészeknek is. Először igyekeztek rejtőzködni, mi hoztuk el nekik az ennivalót, azután fölbátorodtak, a tanárok meg nem szóltak nekik, hogy mit keresnek nálunk, úgy tettek, mintha nem vették volna észre őket.

Laci bácsi azonban észrevette, hogy fogyatkoznak a gyerekei, és persze nem kellett nagy nyomozás, hogy rájöjjön, hol vannak. Egy nap azután átjött nagy dérral-durrall rögtön ebéd után, amikor indultunk volna fürödni, összeszedte a cserkészeket, és keményen rájuk parancsolt, hogy menjenek vissza vele a táborukba.

Ebből még nem lett volna baj, végül is az ő gondjára voltak bízva, de Laci bácsi nem elégedett meg annyival, hogy elvigye a gyerekeit, hanem veszekedni kezdett Piroska nénivel, hogy miért engedte oda hozzánk a cserkészeket, meg követeli, hogy ez többet ne forduljon elő.

Piroska néni nagyon szelíden beszélt vele, tisztára mintha meg lett volna ijedve. Zsuzsa néni ott mosogatott mellettük két lánnyal meg két fiúval, végighallgatta Laci bácsi szövegét, azután csendben megjegyezte: „Vonzóbb programot kellene csinálni, akkor nem szökdösnének el a gyerekei.”

Az az igazság, hogy én kezdtem el vihogni ezen, azután nevettek a többiek is körülöttünk, még a cserkészek is fölbátorodtak, alig győztek forogni jobbra-balra, hogy elrejtsek a somolygásukat. Laci bácsinak meg hirtelen lila lett a feje, a száját kítátotta, azután becsukta hang nélkül. Amikor újra meg tudott szólalni, legelőször is lebüdöskommunistakurvázta Zsuzsa nénit, amit viszont Sakkmatt nagyon zokon vett, mert közben odajött ő is, nem kiabált, mint Laci bácsi, csak odahajolt a füléhez, és sügött neki valamit. Senki sem tudja, hogy mit mondott, bár én úgy körülbelül sejtem, mindenesetre Laci bácsi sürgősen otthagyt bennünket, és a gyerekeit maga előtt terelve visszament a táborukba.

Piroska néni behívta Zsuzsa nénit meg Sakkmattot a faházba, ahol lakott, gondolom, megbeszélték, hogy mi legyen ezek után. Nem tudom, miben maradtak, az élet ugyanúgy folyt tovább, ahogy azelőtt, csak a cserkészek nem jöttek át többet.

Mi persze sokáig tárgyaltuk az esetet. Nyerges okoskodott, hogy Zsuzsa nénit meg Sakkmattot biztosan elzavarják az iskolából, de lehet, hogy még Piroska nénit is, mert most Laci bácsi meg a hozzá hasonló parancsolnak, ők mondják meg, hogy kit kell kirúgni. De Piroska néni ott volt az évnyitón, sőt Zsuzsa néni és Sakkmatt is, amiből látszik, hogy Nyergesnek megint csak a szája járt.

Szóval arra gondoltam, hogy ezt a sztorit írom le, persze kihagyom, amit Laci bácsi mondott Zsuzsa néninek, mert ilyen csúnya szavakat tényleg nem lehet egy dolgozatba beleírni, de anyu fölsikoltott, hogy eszembe ne jusson. Mondtam neki, hogy nem is jutott eszembe, hogy beleírjam, amit Laci bácsi... anyu azonban közbevágott, hogy nem csak arról van szó, ezt az egész történetet nem szabad megírni, nem olyan időket élünk...

Ennél többet nem mondott, de témát sem javasolt, amikor kérdeztem, hogy hát akkor most miről írjak, csak idegesen otthagzott.

Lángok a víz fölött.....	2
Egy fiú a bokrok közül.....	2
Az első diadal.....	4
A türbe	7
Pécs, lángokban.....	11
Piroska és Dragan.....	13
Amiből Bottyán szerint csak baj származik	17
Tovább! Tovább!	20
Dárda ostroma	23
Föllobban a tűztenger	25
A vállalkozás vége.....	29
Ismét Pécs	33
A család.....	36
Találkozás	39
Elbeszélések	40
Családi ünnep	40
Júniusi hőség	52
Koszorú	63
Egy téli éjszakán.....	68
Vendégek	75
Maga elmehet.....	83
A nagy riport	89
Egy különös nap vége.....	101
Legemlékezetesebb nyári élményem	104